

Omslag: Maarten Hartman/Hollandse Hoogte

466 Sommigen slagen erin met de fiscus een overeenkomst te sluiten over oude belastingschulden, een redelijk bedrag te betalen en verder vrijuit te gaan: **het fiscaal compromis**. Wat is er eigenlijk bekend over de bevoegdheid van de fiscus om een publiekrechtelijke kwestie met een privaatrechtelijk middel op te lossen?

472 Voordat de buitenlandse verweerder in hoger beroep of cassatie kennisneemt van de dagvaarding, kunnen er nog altijd meerdere maanden verstrijken. Daarom nu aandacht voor de **verzending per post**, dat een goed, snel, goedkoop en zeker alternatief is.

478 Spraakmakende zaken hebben het tuchtrecht weer in het middelpunt van de belangstelling geplaatst. Hoe werkt het nu vijftigjarige **Hof van Discipline**? Moet het huidige tuchtrecht misschien worden aangescherpt, omdat het zelfreinigend vermogen onder advocaten onder druk staat? 'We moeten het weggezakte vertrouwen terugwinnen.'

In de volgende nummers

- Rechtsvinding via waarheidsvinding?
- Loonbetalingsverplichting tijdens schorsing
- Erkenning en tenuitvoerlegging van Nederlandse civiele vonnissen in de VS

ARTIKELN

- 466** Binding en rechtsbescherming bij een fiscaal compromis
W.D. Bierens de Haan
- 472** Europese Betekeningsverordening: waarom niet per post?
Mirjam Freudenthal
- 476** De standaarden en de arbitrage van the World Business Organization
J.W. Gunster
- 478** Hof van Discipline jubileert
Portret van het Hof. 'Wij zijn nuchtere mensen'
Micha Kat

VASTE RUBRIEKEN

- 458 ACTUALITEITEN**
- Symposium Hof van Discipline
 - **Column:** Verboden boeken, *René Klomp*
 - Eind van de Queen's Council nabij?
- 483 RECHTER SCHRIJFT TERUG**
Mr. Zwanenstein op tournee
Jan van der Does
- 484 HOE ZIT HET MET...**
de Veegwet (II)?
Willem Heemskerk
- 488 HET ETHISCH PEIL**
Hans Hertoghs
Daniela Hooghiemstra
- 490 REACTIES**
Drie advocaten over 'ons Advocatenblad'
Verzet tegen belastingdienst
- 493 IKS GING WEER EENS PLEITEN**
Leo van Osch
- 497 DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN**

VAN DE ORDE

- 457** Van de deken: E.C.T.S.
- 494** Permanente opleiding
- 495** Personalialia

ONZE OPDRACHTGEVER:

Een jong, informeel, middelgroot advocaten- en notariële kantoor in het midden van het land. De advocaten werken nauw samen met financiële en fiscale adviseurs. Vanuit deze multidisciplinaire omgeving ligt de nadruk op de (nationale) adviespraktijk. Kernwoorden: jong kantoor, hoge kwaliteit, slagvaardigheid, een pragmatische aanpak, servicegerichtheid en een non-nonsense mentaliteit.

Voor deze opdrachtgever zijn wij op zoek naar een:

ADVOCAAT-MEDEWERKER VENNOOTSCHAPSRECHT EN FUSIES & OVERNAMES MET RECENT VOLTOOIDE STAGE

UW TAALDE

Binnen de sector, bestaande uit 10 personen, houdt u zich bezig met de algemene ondernemingsrechtelijke praktijk. Hiervoor vindt u onder meer adviesgeving omtrent en begeleiding van fusies en overnames, adviesgeving omtrent inkoopcertificering en overdracht van aandelen, jaarrekeningrecht, het opstellen van aandeelhouders- en joint venture overeenkomsten, ontvolgingen en geschillen tussen vennoten/aandeelhouders.

UW PROFIET

U bent flexibel, een non-nonsense figuur en beschikt over een gezonde werkhouding. U vindt het prettig om in teamverband te werken. U staat stevig in uw schoenen, beschikt over een scherp analytisch vermogen, kan zelfstandig werken en bent bereid een werkelijke bijdrage te leveren aan de groei van de praktijk. U heeft - bij voorkeur - ervaring opgedaan bij een middelgroot of groot kantoor. Een actieve beheersing van de Engelse taal is een pré.

HET AANBOD

Werken in een aantrekkelijke werkomgeving bij een jong, informeel en onconventioneel kantoor waar een zeer plezierige werksfeer heerst. U krijgt al snel de verantwoordelijkheid over uw eigen zaken. De arbeidsvoorwaarden zijn uitstekend, terwijl in deze snel groeiende organisatie de carrièreperspectieven gunstig zijn.

VOXIUS

VOOR JURISTEN
VAST EN INTERIM

Indien de vacature uw interesse heeft gewekt, verzoeken wij u uw reactie binnen twee weken te richten aan Voxius, op bovenstaand adres ter attentie van mevrouw mr. M.B. Buschgens, met wie u voor informatie telefonisch contact op kunt nemen. Vertrouwelijke behandeling is vanzelfsprekend gegarandeerd.

LEGAL SEARCH

VOXIUS, WEGWIJS,

SELECTIE EN HIRING

BUREAU VOOR JURISTEN

VOXIUS WERKT VOOR

ADVOCATENKANTOREN

OVERHEID, NOTARIële KANTOREN

EN BEDRIJF EN, WAAR HIER

VEELT OP 100 ONDERNEMINGEN

VOOR NOUWELIJKE BEHANDELING

VALT UW GEDENK EN VERGELDENKEND

GEWAAN DEEND. O REE SOLUS NATIES

EJJI WELKOM

STATIONWEG 48
1 CRANT BASTAANDEWEG
BROEDEN 25179
3001 GD BASTAANDEWEG
TEL 010 - 2400405
FAX 010 - 2400407
LEGAL@VOXIUS.NL
WWW.VOXIUS.NL

E.C.T.S.

Jeroen Brouwer

De overeenkomsten van Bretton Woods zijn genoemd naar een hotel in New Hampshire in de Verenigde Staten. In 1944 werd afgesproken dat de munteenheden van de deelnemende landen in een vaste verhouding zouden staan tot de dollar. In het Europese Monetair Stelsel werden de spilkoersen geïntroduceerd. Ik stel mij zo voor dat in de zomer van 1999 de Europese ministers van Onderwijs een hotel betrokken aan de Piazza Maggiore in Bologna. De stad met de bijnaam *La Dotta*, de geleerde. In deze inspirerende omgeving kwam de Bologna-verklaring tot stand met als belangrijk doel het creëren van een Europese vrije onderwijsruimte.

Ars Aequi heeft in het meinummer een handige bijlage opgenomen over de juridische Masters. Daaraan ontleen ik dat de landen zich hebben verbonden het hoger onderwijs transparanter te maken door het maken van een raamwerk van vergelijkbare graden, de introductie van een tweefasensysteem dat geënt is op het Angelsaksische onderwijssysteem en ten slotte de invoering van een waarderingssysteem voor de toekenning van studiepunten, het European Credit Transfer System (E.C.T.S.).

In september 2002 werd het BaMa-stelsel voor het eerst ingevoerd. De bachelorfase bestaat uit een driejarig- en de masterfase uit – in beginsel – een eenjarig curriculum. Er ontstaan twee diplomeringsmomenten. Na voltooiing van een vierjarige HBO-opleiding of een driejarige wetenschappelijke onderwijsopleiding, krijgt de student de internationaal erkende titel *bachelor of arts* (BA), *bachelor of science* (B.Sc) of *bachelor of law* (LL.B). De universitaire masteropleiding wordt afgerond met *master of arts* (M.A.) of *master of science* (M.Sc). Naar ik meen is de wetgever vergeten de titel LL.M, *master of law*, in de wet op te nemen.

De curricula voor de bachelorfasen zijn overwegend vastgesteld, de mastercurricula zijn nog deels ‘werk in uitvoering’. Faculteiten zullen een eigen invulling geven met verschillende accenten. Het is aan de orde én Orde om aan te geven welk afstudeerniveau van belang wordt geacht om succesvol in de advocatuur werkzaam te kunnen zijn. De advocatuur en de magistratuur hebben een gemeenschappelijk belang als het gaat om de kwaliteit van juristen die toegelaten willen worden tot hun beroepsopleidingen. De Orde pleegt daarom overleg met de Raad voor de Rechtspraak en het College van Procureurs-generaal over een gezamenlijk programma van eisen en wensen.

Wij denken aan een master rechtspraktijk van achttien maanden, waarvan de laatste zes maanden ingevuld zullen worden in een duaal leertraject, met daarin een stage van drie maanden. Voor het combineren van werken en leren zal overleg plaats moeten hebben met advocatenkantoren, plaatselijke ordes, raden voor rechtsbijstand en rechterlijke instanties, en natuurlijk universiteiten die geïnteresseerd zijn. Beginnende stagiaires die zo’n rechtspraktijk master hebben gevolgd, zijn wat meer door de praktijkkwol geverfd en zouden in beginsel toekunnen met minder beroepsopleiding van de Orde. Anders gezegd: een deel van de beroepsopleiding is afgezonken naar de masterfase van de studie.

‘Brandweerman, stewardess, popster... als je zo’n jaar of vier bent, weet je precies wat je wilt worden. Jammer dat je het niet meer weet als je een studie moet kiezen. Eén ding is zeker: geen kleuter wil advocaat worden!’ Zo valt te lezen op de site van de Orde bij studievoorlichting. De Orde richt zich met de frisse scholierenkrant *Versus* en een informatieve cd-rom (Advocatuur en Recht) op de middelbare school. Misschien moeten wij de voorlichting, vergelijkbaar met de opleiding, laten afzinken naar de basisschool.

‘Harry Potter op Woudstein’, of Pokémonkaarten met punten voor *attack* en *defence*. Als je goed je best doet, ontvang je voldoende E.C.T.S.-punten en evolueer je uiteindelijk tot advocaat!

Vroeg moeten kiezen is risicovol. Anderzijds heeft de balie belang bij LL.M’s die het best zijn toegerust om met succes in de advocatuur aan het werk te gaan. Met belangstelling zal de landelijke Orde kennisnemen van alle initiatieven gericht op een togamaster. Wij zullen kijken naar kwaliteit, toegang en de eisen van financiering. Met name bij de invulling van de werk- en leerfase is het van belang dat de balie in zijn verscheidenheid kan deelnemen. Uitwisseling moet mogelijk zijn voor de meer en minder draagkrachtige kantoren met de academische wereld en studenten.

Gezonde competitie zal leiden tot verschillen. Dat is niet erg. Zoveel mogelijk moet worden voorkomen dat de maatschappelijke waardering van zo’n puntentotaal wordt bepaald door de portemonnee van de universiteit, student of afnemer.

Een E.C.T.S.-punt als spilkoers met een zekere marge, zal ik maar zeggen.

83e jaargang – 30 mei 2003 – nr. 11
Verschijnt elke twee weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie
mr. drs. G.C. van Daal
mr. W.K. van Duren
mr. Y. van Gemerden
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. O.H. Minjon
mr. P.F.F. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
dr. mr. L.W.M. Wopereis

Eindredactie
Linus Hesselink

Redactionele bijdragen
t.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Uitgever
drs. J.W. van der Weele

Juridische Vacaturebank
www.jbb.nl

Beeld
Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijnsen
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguin: W.C. van Manen

Lay-out/vormgeving
Unit-1, Dmitry de Bruin

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties
Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 1,89 per mm bij een kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 12: 30 mei 2003
afl. 13: 13 juni 2003

**Nederlandse
advocatenvereniging
groep uitgeverij voor
vak en wetenschap**

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531. Niet-leden betalen € 140 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl
Losse nummers: € 8,50

Halve eeuw Hof van Discipline

‘Het is steeds moeilijker om de advocatenstand bij elkaar te houden’

Vijftig jaar Hof van Discipline. Voldoende aanleiding om een middag te congresseren. En het huidige tuchtrecht mag worden aangescherpt, want het zelfreinigend vermogen onder advocaten staat onder druk. ‘We moeten het weggezakte vertrouwen terugwinnen.’

‘Wanneer wetten konden spreken, zouden ze klagen over advocaten.’ Met die woorden nam mr. P.H. Holthuis, directeur-generaal Wetgeving, Rechtspleging en Rechtsbijstand van het ministerie van Justitie op 14 mei het gedenkboek *Recht op tuchtrecht* in ontvangst, geschreven naar aanleiding van het vijftigjarig bestaan van het Hof van Discipline. Holthuis ontleende de zin aan de zeventiende-eeuwse Britse lord Halifax. Hij sprak ze uit op het symposium dat werd georganiseerd ter ere van het jubilerende Hof.

Tuchtrecht is bedoeld voor een goede beroepsuitoefening, zei mr. D.H.M. Peeperkorn, vice-president van het gerechtshof te Amsterdam. ‘Het is goed recht-spreken en goed recht-vinden, zeker voor brandende kwesties – en die kent de advocatuur’. Hij noemde er vier, waarvan ‘de oudste’ *no cure no pay* is. ‘Dat ontstaat door de druk van de markt. De tuchtrechtspraak is echter tegen deze druk bestand gebleven. De tuchtrechter treedt nu al op tegen echte *no cure no pay*-zaken, en de uitwassen daarvan.’

Ook treedt de tuchtrechter op in gevallen waar het niet duidelijk is of een advocaat ondernemer dan wel beroepsbeoefenaar is, en tegen de zogenoemde *Chinese Walls*, wanneer de advocaat verstrengeld dreigt te raken in tegenstrijdige belangen. Tot slot oordeelt de tuchtrechter in zaken wanneer advocaten strafdossiers in de openbaarheid brengen, zoals bij het meisje van Nulde geschiedde. Ook advocaat Th. Hiddema van de familie Fortuyn, die wel erg rigoureuus de media opzocht, kan mogelijk een reactie van de tuchtrechter verwachten.

En dat Hof, waarvan dezelfde Peeperkorn waarnemend voorzitter is, hoe moeten we dat eigenlijk zien? ‘Als een oma die haar kleinkinderen op de vingers tikt, als een scherpschutter of als het orakel van Delphi?’ Daar worstelde dagvoorzitter mr.

A.J.T. Karskens mee. ‘We wilden een zitting van het Hof naspelen, in al z’n absurde afwijkingen. Maar het archetype van de klager, de verpersoonlijking van het onrecht was niet te vinden.’ Jammer. Zo’n toneelstukje had de wat brave middag zeker kunnen verlevendigen.

SOCIALE COHESIE

Met het tuchtrecht is het nodige aan de hand. Directeur-generaal Holthuis: ‘De Enron-affaire

maakt dat weer eens duidelijk. Accountants hebben ook hun eigen tuchtrecht maar de burger heeft gezien wat dáárvan terecht komt.’ Die lijn kon wat Holthuis betreft worden doorgetrokken naar de advocatuur.

Ook hoogleraar rechtssociologie prof. mr. N. Huls maakte de vergelijking. ‘Het zelfreinigend vermogen van sommige beroepsgroepen heeft niet geleid tot het gewenste resultaat. Er is veel wantrouwen. De verontruste burger rukt op, als

Foto: Erik van der Burg/Verbeeld

Het symposium in de voormalige synagoge, nu Muziekcentrum Den Bosch

gevolg van een groeiend anti-elitair denken.' Advocaten hebben daar rechtstreeks mee te maken, nu het aantal tuchtzaken stijgt en er vooral over kleine kantoren wordt geklaagd.

Daar is wel een verklaring voor, aldus Huls. Er komen steeds meer advocaten, waardoor de sociale controle afneemt. En er is steeds meer specialisatie, waardoor 'confrères elkaars concurrenten' worden. Er ontstaan subgroepen (letselschadeadvocaten, insolventieadvocaten) die ieder hun eigen normen hanteren. Ook de veranderende organisatie van het kantoor heeft daar mee te maken. De maatschap mag dan nog wel domineren, advocaten werken steeds meer samen met andere disciplines én ze werken meer over de grens. Dan is het lastiger een norm te definiëren waar iedere advocaat zich in kan vinden. Huls: 'Er rommelt van alles. Het is steeds moeilijker om de groep bij elkaar te houden. De sociale cohesie neemt af, waardoor men elkaar minder aanspreekt op verkeerd gedrag. Het wordt moeilijker om algemene oorde-

VERVOLG OP PAGINA 460 >

Verboden boeken

Hoe vaak gebeurt het dat een boek in Nederland wordt verboden? Niet zo vaak, gelukkig. Sinds de Tweede Wereldoorlog is het aantal op de vingers van één hand te tellen. De meeste mensen die ik er naar vroeg, konden overigens maar één boek noemen. En dat is het Boek Dat Niet Genoemd Mag Worden, althans niet te koop mag worden aangeboden. Zo kreeg ik vorig jaar zomer een telefoontje van een antiquaar die mij vertelde een boek te hebben dat hij mij niet mocht aanbieden, en ja hoor, het was *Mijn Kamp*. (Ik heb het niet gekocht; de stofomslag was beschadigd.)

Op 3 april van dit jaar is dit lijstje van verboden boeken met één uitgebreid. Voordat het kon verschijnen heeft de Voorzieningenrechter te Amsterdam – bij wijze van voorlopig oordeel, dat wel – er een banvloek over uitgesproken. Het curieuze, onbegrijpelijke, krankzinnige is dat de rechter het verboden heeft zonder het te hebben gelezen. Hoe is dat mogelijk?

Het gaat natuurlijk om de Nederlandse vertaling van het Russische boek *Tanja Grotter en de Magische Contrabas*. De schrijver, Dmitri Yemets, heeft met dit boek veel succes in Rusland, dit tot grote ergernis van J.K. Rowling, auteur van de *Harry Potter*-reeks. Inmiddels heeft Yemets ook een reeks opgezet; er zijn van Tanja Grotter nu drie delen verkrijgbaar. Je zou verwachten dat Rowling en Time Warner, rechthebbende op de naam/het merk *Harry Potter*, hun uiterste best zouden doen om de boeken in Rusland te bestrijden. Niets van dat alles. Er schijnt een brief te zijn gestuurd, maar van een proces is het vooralsnog niet gekomen. Vreemd.

Nog vreemder dat in Nederland een procedure tegen de uitgever van de Nederlandse vertaling is gevoerd, maar weer niet tegen de distributeur van de Russische editie. Wat u dus in het Nederlands niet mag lezen, mag u in het Russisch wel lezen.

Het allervreemdste is echter toch dat de advocaat van de gedaagde Nederlandse uitgeverij het manuscript van de vertaling niet in het geding heeft gebracht. Rowling en Time Warner hebben zich daarom noodgedwongen gebaseerd op een rapport van een Russische taalkundige die de Russische versie van *Tanja Grotter* naast deel 1 van de *Harry Potter*-reeks heeft gelegd. En volstrekt oncontroleerbaar voor de rechter en kennelijk onvoldoende betwist door de advocaat van de Nederlandse uitgever, heeft deze Russische taalkundige vele tientallen overeenkomsten gevonden tussen beide boeken. Hierbij moet je denken aan: Harry wordt opgevoed door vreselijke stiefouders, Tanja wordt opgevoed door vreselijk stiefouders; Harry heeft twee vrienden, Tanja heeft twee vrienden, enzovoort, enzovoort.

Geheel overtuigd door deze verpletterende overeenkomsten heeft de Voorzieningenrechter haar oordeel gevormd. Gelukkig dat er nog zoiets als hoger beroep bestaat. Ik hoop dat het manuscript van de Nederlandse vertaling dan wél overgelegd wordt en wat mij betreft citeert het hof het boek van de eerste tot en met de laatste letter in het arrest. Dan kunnen we het allemaal lezen, ook als het voorlopige oordeel in stand blijft. ●

>

len uit te spreken over gedrag van advocaten. Het gedeelde normen- en waardebesef neemt af, en dat beïnvloedt het tuchtrecht.'

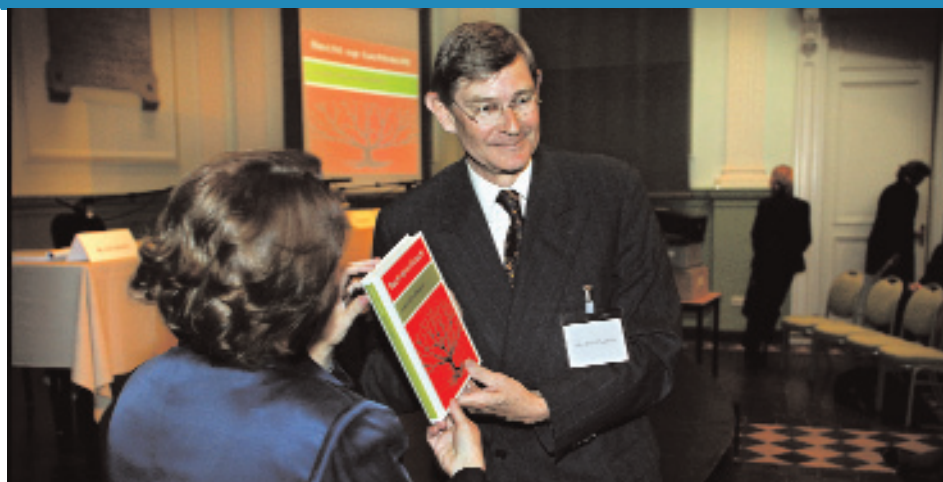
Inmiddels heeft het ministerie van Justitie, aldus Huls, wel een modernisering in gang gezet, met als doel om een grotere legitimiteit van het tuchtrecht te verkrijgen. 'Het ons kent ons-gevoel – veel speelt zich nog steeds af in het informele – moet minder. Het hele proces moet transparanter, om zo het weggezakte vertrouwen terug te winnen.' Volgens Huls ligt het antwoord in open normen, gecombineerd met een actief tuchtrecht. 'Normen moeten wel van binnenuit worden ontwikkeld en niet opgelegd door een inspectie. Dat gaat immers uit van "vertrouwen is goed, maar controle is beter". Dat is geen aantrekkelijk perspectief voor de advocatuur. Ik heb mijn hoop gevestigd op grotere transparantie. Dan kan de vijftigjarige nog een hele bloeiperiode doormaken.'

WISSELWACHTER

Maar dan zou het tuchtrecht wel anders moeten worden ingevuld, vond algemeen deken Jeroen Brouwer, die stelde dat de Orde 'zelfregulering heel serieus neemt'. Regelgeving is zinloos zonder handhaving, aldus Brouwer, en zonder toetsing door de rechter. 'Maar de zelfreinigende werking is beperkt.' Het aantal klachten neemt toe, nu neemt het Hof al 250 beslissingen per jaar.

Brouwer pleitte voor een sterkere zeeffunctie van de deken, 'als wisselwachter, als *gatekeeper*'. Het probleem is echter dat de advocatuur geen kenbaarheidsvereiste kent zoals Wet Nationale ombudsman: klagers moeten eerst klagen bij het bestuursorgaan dat het gewraakte gedrag heeft vertoond. In de advocatuur worden klachten direct naar de deken doorgesluist. 'De klachtengeschillenregeling kent wel een aanstelling van klachtenfunctionaris, die klachten zo vroeg mogelijk moet afdoen. De Orde beveelt dat aan', aldus Brouwer. 'Dan zullen veel klachten niet tot bloei komen. Het gaat erom dat de tuchtrechter uiteindelijk over minder zaken moet beslissen, maar wel over zaken die betekenis hebben voor de rechtsoontwikkeling. Het tuchtrecht is immers geen klachtrecht. Dit kan bijdragen aan groot vertrouwen in tuchtrecht.'

De interne klachtenbehandeling noemde de voorzitter van het Hof van Discipline mr. J.H.C. Zwitsers-Schouten 'een interessante gedachte'. Ook goed voor het afnemen van de werkvoorraden, die

Directeur-Generaal P.H. Olthuis krijgt het gedenkboek *Recht op Tuchtrecht* aangeboden door de voorzitter van het Hof J.H.C. Zwitsers-Schouten

inmiddels al 'aanzienlijk' zijn gedaald. 'Vóór 2000 zaten we met wachttijden van twee jaar, nu kan een zaak al na drie, vijf maanden worden behandeld.'

WHAT HAPPENED?

Er is een andere manier om te voorkomen dat klachten 'tot bloei komen': de inzet van moderne geschillenbeslechtende methoden als mediation. Om dat tot een succes te maken, moet eerst de communicatie tussen advocaat en zijn cliënt in orde zijn, aldus projectleider mr. Machteld Pel van het Landelijk Project Mediation, tevens vice-president van het gerechtshof te Arnhem. Ze toonde dat aan met een anekdote uit een Australisch onderzoek: 'Wat vraagt een cliënt zijn advocaat direct na het verlaten van het gerechtshof? Antwoord: *what happened?* Is er geen sprake van een goede communicatie, dan is dat "what happened" al snel het gevolg.'

Volgens Pel moet een advocaat de verwachtingen van zijn cliënt goed managen. 'Klachten hebben veel te maken met verwachtingen die niet goed zijn gemanaged. Dat geldt zeker voor specialisten: hoe meer je zelf weet, des te minder snap je dat de cliënt het niet snapt.' Het gaat echter niet alleen om goede communicatie, maar ook om kwaliteit van de juridische bijstand en om maatwerk. 'Het tuchtrecht maakt dat dat alles goed verloopt. Het Hof van Discipline heeft een belangrijke taak in het managen van verwachtingen. Dat Hof doet immers uitspraken over wat een advocaat wel en niet mag doen.'

Als de communicatie stokt, kan mediation mogelijk een oplossing bieden – ook tussen advocaat en cliënt. Dat zijn dan vooral zaken die niet van belang zijn voor 'de schandpaal', aldus Pel. 'Mediation kun je dus niet voor alle problemen gebruiken. Mediation is niet geschikt voor de echte querulant, wel voor de potentiële querulant. Het kan bijdragen aan het dequeruleren.'

De eerste resultaten van het grootscheepse mediationproject hebben de waarde ervan laten zien: 60% van de mediations zijn succesvol afgerond, en dat in een doorlooptijd van maximaal drie maanden, bij gesprekken die zes tot acht uur duurden. Beter dan de rechter, 'die niet tegemoetkomt aan datgene wat partijen willen'. En: 'Van alle klachten die in het project aan de orde zijn geweest, had 75% betrekking op bejegening, communicatie en dienstverlening. Als dat geen tuchtwaardige zaken zijn, kan mediation een bijdrage leveren.' Maar ook andere vormen van geschillenbeslechting komen dan in beeld, gaf Pel toe.

ADVOCATENETHIEK

De modernisering van het tuchtrecht blijft echter op de agenda staan. Er zal bijvoorbeeld een antwoord moeten komen op de 'onverbeterlijke' advocaat, die voor de zoveelste keer voor de tuchtrechter staat. 'Van het tableau schrappen', luidde de stemming onder de aanwezigen. Hoogleraar Huls sprak van een 'herbronning van de advocatenethiek', die nodig is nu de tuchtrechter – 'die ooit bedoeld was voor de instandhouding van de advocateneer' – zich meer richt op de klagende partij.

Volgens directeur-generaal Holthuis is de rol van de tuchtrechter voor de klager niet duidelijk. 'De tuchtrechter is geen scheidsrechter, hij is er niet primair om de klager tegemoet te treden. Hij heeft een rol in de dienstverlening, niet voor de dienstverlener. Omdat klagers dit niet altijd beseffen, zijn ze vaak teleurgesteld.' Dat met het advocatentuchtrecht ooit alle klachten de wereld uit worden geholpen, ging er bij Holthuis niet in. Hij citeerde oud-A-G bij de Hoge Raad mr. Jan Leijten. 'Wie nooit een beroepsfout heeft gemaakt, is of jong gestorven of heeft weinig werk verzet'.

(Michel Knapen, journalist)

Zie voor het interview met de voorzitter van het Hof pagina 478

BUITENLAND

Het einde van de Britse Queen's Counsel nabij?

Op 29 april jl. werden 121 nieuwe QC's ingezworen in de House of Lords. Eenmaal per jaar worden de nieuwe QC's (Queen's Counsel of 'silks,' vernoemd naar hun fluweelachtige toga) geselecteerd. Dit jaar zou echter wel eens de laatste keer kunnen zijn geweest.

Zo'n vierhonderd jaar geleden benoemde Queen Elisabeth I haar eerste QC. De Britse staat is het in de daaropvolgende eeuwen tot zijn taken blijven rekenen om de beste pleiters (barristers en, sinds 1996, een klein aantal solicitors) het QC-predikaat te geven (KC wanneer het staatshoofd mannelijk is). De 'silks' worden gezien als toonaangevende pleiters waaruit in de praktijk ook de hogere posities in de rechterlijke macht worden gevuld. De laatste jaren staat het instituut echter bloot aan zware kritiek.

De critici beschouwen een benoeming als QC slechts als een levenslange vergunning om de geldkraan open te zetten. Een QC rekent vaak aanzienlijk hogere uurtarieven dan een barrister die de begeerde titel (nog) niet heeft binnengehaald. QC's vormen zo'n tien procent van de beroepsgroep. Zij worden door de Lord Chancellor aan de koningin voorgedragen voor benoeming op basis van een door ambtenaren uitgevoerd onderzoek. Alhoewel het selectieproces in de loop der jaren inzichtelijker is gemaakt, bestaat het met name uit vertrouwelijke checks bij vakgenoten en rechters. Volgens critici heeft deze vorm van selecteren tot gevolg dat sommige goede pleiters nooit QC worden, terwijl pleiters met een goed netwerk bevoordeeld worden.

In een in 2001 verschenen rapport over concurrentie in de vrije beroepen betwistte de Director General of Fair Trading of de QC-'kwaliteitsgarantie' nodig is in een beroepsgroep die met name gebaseerd is op verwijzingen. In

de procespraktijk is normaliter een solicitor verantwoordelijk voor het inschakelen van een barrister. Solicitors kennen de barristers met wie zij willen werken vaak persoonlijk. Het valt dan ook te betwijfelen of er een rol voor de staat is weggelegd om aanbevelingen te doen aan de consument, met name indien die 'aanbevelingen' reden zijn voor de desbetreffende pleiters om hun uurtarieven te verhogen. Daarnaast wijzen critici erop dat een QC-benoeming een benoeming is voor het leven; er is geen voortdurende kwaliteitscontrole.

In januari schreef Lord Irvine of Laird, de huidige Lord Chancellor, nog aan het Britse parlement dat de consument wel degelijk profiteert van de internationaal erkende QC-'kwaliteitsgarantie.' Volgens Irvine zou het QC-predikaat de ongeïnformeerde consument assisteren in de selectie van een barrister, terwijl het de ervaren consument beter in staat zou stellen naar een andere pleiter over te stappen. Dit zou volgens Irvine concurrentie in de beroepsgroep stimuleren.

Tijdens de ceremonie in de House of Lords op 29 april kondigde Lord Irvine echter onverwachts aan dat hij deze zomer een consultatieproces uitvoert om de wenselijkheid van QC-benoemingen te herzien. De Bar Council is in rep en roer, en heeft al gesuggereerd dat het zelf voortaan het selectieproces kan uitvoeren en QC-aanbevelingen kan doen aan de Lord Chancellor. Volgens Lord Irvine is dat echter een onzinnige gedachte; waarom zou de koningin iemand tot Queen's Counsel benoemen indien de aanbeveling niet van haar eigen ambtenaren komt?

(Alexander Kaarls, advocaat te Londen)

Tunesische deken in elkaar geslagen

In de nacht van 11 mei is de deken van de Tunesische Orde van Advocaten, Maître Béchir Essid, door agenten van de Tunesische politieke politie in elkaar geslagen. Dat gebeurde toen de deken op bezoek was bij de advocatenvereniging in La Soukra, ten noorden van Tunis. Essid wilde daar een onderzoek instellen naar een onrechtmatige blokkade door de Tunesische veiligheidsdiensten van het kantoor van de vereniging. Inmiddels zijn telefoon en fax van dat kantoor en van het huis van de deken voor buitenlands verkeer afgesloten.

De *Conseil National pour les Libertés en Tunisie* (CNLT) heeft een communiqué uitgegeven waarin hij zijn afschuw over de gang van zaken uitspreekt en de autoriteiten oproept zich te onthouden van criminele methoden om advocaten te intimideren.

In Tunesië is sinds februari 2002 een proces gaande tegen Maître Essid vanwege zijn oproep tot een advocatenstaking, waaraan een overgrote meerderheid van de Tunesische advocaten gevolg heeft gegeven. De redenen van die staking waren grove, door de Tunesische autoriteiten bij herhaling gepleegde, inbreuken op de onafhankelijkheid van de advocatuur en de rechterlijke macht.¹

Het proces tegen de deken verloopt in een sfeer van intimidatie. Regelmatig worden betrokken advocaten geconfronteerd met geweld van Tunesische veiligheidsagenten. Nederlandse advocaten hebben drie maal geprobeerd het proces bij te wonen. Drie maal werd hun echter de toegang tot het land geweigerd.

De uitspraak in de zaak tegen Essid wordt nog deze maand (mei) verwacht. Zie voor meer informatie over de mensenrechten in Tunesië <http://www.cnlt98.org>

Voor meer informatie over de stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met de secretaris, mr. Mirjam Siesling, tel. 030-253 71 21, fax 030-253 70 28, e-mail M.Siesling@law.uu.nl.

¹ Zie over Tunesië bijvoorbeeld ook @~ #~#~□~#~ nr. 1 van 10 januari jongstleden en nr. 2 van 24 januari jongstleden.

Gratieverzoek vanaf 1 juni met standaardformulier

Vanaf 1 juni aanstaande moeten gratieverzoeken worden ingediend met een standaardformulier. Dit formulier is verkrijgbaar via internet (www.minjus.nl: kijk onder publicaties, brochures en factsheets, factsheets gratiewet. Het formulier is een pdf-bestand). Het ministerie van Justitie hoopt door het standaardformulier de 'doelmatige afdoening van gratieverzoeken te bevorderen en de procedure te stroomlijnen'.

Aanleiding is de sterke stijging van het aantal (ongemotiveerde) gratieverzoeken in de afgelopen jaren en de daarmee samenhangende stijging van de doorlooptijden. Het in 1999 opgestarte project 'redesign gratie' heeft geresulteerd in een aantal nieuwe bepalingen in het Wetboek van Strafrecht en de Gratiwet.

Zo is naast het standaardformulier de 'verkorte procedure' ingevoerd. Als zich geen wezenlijke nieuwe omstandigheden hebben voorgedaan bij de veroordeelde en het gratieverzoek is ingediend binnen drie maanden nadat het vonnis of het arrest onherroepelijk is geworden, dan wordt het verzoek niet meer aan een rechter voorgelegd. 'De kans is namelijk uiterst klein dat zich binnen deze termijn nieuwe omstandigheden voordoen die aanleiding zijn om het vonnis te wijzigen,' aldus het ministerie in een toelichting. In de huidige situatie wordt voor ieder gratieverzoek rechterlijk advies ingewonnen. Als zich wél wezenlijke nieuwe omstandigheden hebben voorgedaan, dan wordt het gratieverzoek aan de rechter voorgelegd.

De termijn van drie maanden geldt ook als een veroordeelde na het mislukken van een taakstraf de vervangende hechtenis moet ondergaan. Tot slot: de drempel voor geldboeten waarvoor geen gratieverzoek kan worden ingediend, wordt verhoogd van 227 euro naar 340 euro.

Het bureau Gratie bij de directie Bestuurszaken van het ministerie van Justitie beoordeelt of het verzoek ontvankelijk is en of het juist en volledig is ingevuld. In de oude situatie konden gratieverzoeken op verschillende plaatsen binnenkomen: de griffie van de rechtbank het parket van het openbaar ministerie, het Kabinet der Koningin of het ministerie van Justitie. (LW)

Volmachtformulier vreemdelingenzaken

De Afdeling bestuursrechtspraak heeft voor advocaten in vreemdelingenzaken een zogenoemd volmachtformulier ter beschikking gesteld. Dit formulier kan door een advocaat worden gebruikt om aan te geven dat hij 'bepaaldelijk gevolmach-

tigd is tot het instellen van hoger beroep', als bedoeld in art. 70 Vreemdelingenwet 2000. Het formulier dient volledig en juist te worden ingevuld en *gelijktijdig* met het hogerberoepschrift te worden ingediend.

Het formulier kan met ingang van 1 juni 2003 ook worden gedownload van de website van de Raad van State (www.RaadvanState.nl).

Berichten uit het notariaat

mr. E.E. Minkjan, bestuurssecretaris KNB

Claimcultuur en bijzondere waarschuwingsplicht van de notaris

De claimcultuur is ook tot de notaris doorgedrongen. In een interview in *Notariaat Magazine* van april vertelt de directeur van Aon Heerkens Thijssen, Tom Wagenaar, dat in twee jaar tijd het aantal claims tegen notarissen is toegenomen met 40%. De premie is op 1 januari met 20% verhoogd. De notarissen zitten nog niet aan het plafond van verzekeraarbaarheid, zoals ziekenhuizen. Ook grote advocatenkantoren hebben moeite met het onderbrengen van grote claims, vertelde Franssen van de Putte (Van Doorne) onlangs in de pers.

De oorzaak van de toename ligt niet aan de grotere concurrentie en het loslaten van de vaste tarieven bij de notarissen, sinds de nieuwe Wet op het notarisambt. Volgens Wagenaar speelt vooral de conjunctuur een rol. Zaken zijn steeds ingewikkelder geworden en als het slecht gaat bij een onderneming, pluizen advocaten contracten en akten tot in detail uit, op zoek naar mogelijkheden de notaris aansprakelijk te stellen. Ook particuliere cliënten zijn steeds mondiger geworden, eventueel geholpen door belangenorganisaties. De stijging van de claims treft het gehele notariaat. Er zijn geen verschillen tussen grote en kleine kantoren of per regio.

Wat kan de notaris eraan doen? Een nauwkeurig bijgehouden dossier en een uitgewerkte nazorgbrief zijn belangrijk. Kantoordiscipline is een goed hulpmiddel. De notaris moet procedures voor de totstandkoming van een akte vastleggen, zodat die als een checklist kunnen dienen. De notaris heeft een informatieplicht en krijgt een duidelijke proactieve rol in de voorlichting aan partijen, zegt Wagenaar.

Inderdaad heeft de notaris de verplichting zo nodig te wijzen op de gevolgen die voor partijen of één hunner kunnen voortvloeien uit hun akte. Die verplichting is in 1999 met zoveel woorden in de Wet op het notarisambt (Wna) opgenomen. De notaris moet dus beroepshalve voorkomen dat misbruik wordt gemaakt van juridische onkunde en feitelijk overwicht. Dat was bijvoorbeeld het geval in het zogenaamde Groninger-huwelijksvoorwaardenarrest uit 1989, dat een van de aanleidingen is geweest de waarschuwingsplicht in de Wna op te nemen. De notaris had in dat geval de vrouw niet uitgelegd dat het wijzigen van haar huwelijksvoorwaarden tot gevolg zou hebben dat haar vermogen zou worden gebruikt voor de schulden van haar man (toevallig ook een notaris). In het verzoekschrift stond dat de bedoeling was haar beter te verzorgen.

In het algemeen moet een notaris voorlichting geven, maar dit is een bijzondere en zwaardere waarschuwingsplicht. Vorig jaar heeft D.T. Boks in haar heldere proefschrift onder de titel *Notariële aansprakelijkheid*, gepleit voor een verschillende aanpak van de algemene informatieplicht van de notaris en zijn bijzondere waarschuwingsplicht. Boks beveelt aan dat notarissen zelfs in de akte vastleggen hoe zij partijen hebben gewaarschuwd. Dit maakt de akte misschien duurder, maar zij vindt het wel een extra dienstverlening. En het verbetert de bewijspositie van de notaris.

VERZIN EN WIN

Van de meeste krantenfoto's weet u wat ze tonen – maar misschien is het heel anders dan de eerste blik laat zien. Verzin een fotobijschrift en mail, fax of schrijf dat naar de redactie. Binnen: uiterlijk donderdagmiddag 5 juni De scherpste, grappigste, treffendste, ontroerendste inzending wordt beloond met eeuwige roem – publicatie in het volgende *Advocatenblad* – en met een niet onaardige boekenbon. (red.)

Zie voor het adres van de redactie het colofon voorin het blad.

AGENDA

De toekomst van de bestuursrechtspraak

Op 6 juni 2003 vindt in de Lokhorstkerk in Leiden een symposium plaats over de toekomst van de bestuursrechtspraak na de uitspraak van de zaak Kleijn (Betuweroute). Onder voorzitterschap van prof. Brenninkmeijer zullen als sprekers optreden, mr. T. Barkhuysen, prof. R. Lawson, prof. W. Voermans en prof. M. Scheltema. Daarnaast zullen prof. P. Lemmens (Raad van State, België) en prof. Th. Drupsteen (Raad van State, Nederland) hun

visie geven op de zaak en de gevolgen voor de organisatie van de rechtspraak.

Het symposium wordt georganiseerd door de Afdeling Staats- en Bestuursrecht van de Universiteit Leiden in samenwerking met het E.M. Meijers Instituut. Kosten 65 euro, studenten en AIO's 20 euro (incl. lunch). Aanvang 10.00 uur. Aanmelden bij Nathalie Borst e-mail n.p.m.borst@law.leidenuniv.nl, telefoon 071-527 52 00.

Risicotaxatie

De Pompestichting organiseert op 12 juni 2003 een studiemiddag over risicotaxatie van delicttherhaling bij het opleggen en verlengen van tbs. Daarbij worden de diverse instrumenten voor risicotaxatie, zoals HCR-20, onder de loep genomen. Sprekers zijn drs. Yvonne van den Berg, behandelcoördinator en getuige-deskundige; en drs. Martien Philipse, onderzoeker en medevertaler van de HCR-20. Beiden werken in de Pompekliniek. De

studiemiddag is met name bedoeld voor rechters en officieren van Justitie, maar advocaten die bij een eerdere bijkomst verhinderd waren, kunnen beperkt deelnemen. Maximaal 25 deelnemers, kosten 75 euro. Aanmelden liefst via e-mail bij drs. V. Beulen, v.beulen@pompestichting.nl. Vermeld naam, beroep, postadres en telefoonnummer. Telefonisch aanmelden kan bij Saskia Mol, 024- 352 76 12.

Beschermingsomvang octrooi

Prof. mr. Jan Brinkhof, hoogleraar industriële eigendom aan de Universiteit van Utrecht en advocaat bij Stibbe, houdt op 18 juni 2003 een lezing voor het Centrum voor Intellectueel Eigendomsrecht. Hij zal spreken over het thema *Is de Hoge Raad duidelijk over de beschermingsomvang van een octrooi?*

De lezing is vrij toegankelijk en duurt van 16.00 tot 18.00 uur. Na afloop is er een borrel. Plaats: Molengraaff Instituut – Nobelstraat 2A – Utrecht. Aanmelden kan bij mw. J. Borlée of mw. M. Rijlaarsdam, tel. 030 - 253 77 43 of per e-mail j.borlee@law.uu.nl

AANVULLING

Anders dan we in ons vorige nummer meldden (in 'Advocaten met een lintje', *Advocatenblad* 2003-10, p. 416), hebben méér dan elf advocaten een lintje ontvangen. Tot de gelukkigen behoort in ieder geval ook de Dordrechtse advocaat mr. W.H.L. Jurgens.

ORDEMEDEDELINGEN

'In civiele zaken niet naar Straatsburg'

De Adviescommissie Burgerlijk Procesrecht staat afwijzend tegenover het conceptwetsvoorstel waarin de herroeping van civiele vonnissen en beschikkingen na uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens is geregeld. Dat heeft de commissie in een brief aan de Algemene Raad laten weten. De Algemene Raad heeft zich in de aanbiedingsbrief aan minister Donner van Justitie 'van harte' achter het advies van de commissie geschaard.

De commissie is tegen het wetsvoorstel en de gedachte waarop het stoelt. 'Anders dan in het straf- en bestuursrecht staat in het burgerlijk recht de burger niet per definitie tegenover de overheid, maar (in beginsel) tegenover een medeburger. Als er een definitieve uitspraak is gewezen, zeker in hoogste instantie, dient de kracht – en het gezag – van gewijsde van zo'n uitspraak niet meer te worden doorbroken,' aldus de adviescommissie.

Er is ook geen noodzaak voor de regeling, meent de commissie. 'Gezegd wordt dat (evenals in het strafrecht) in het civiele recht "slechts enkele gevallen per jaar" voor herroeping in aanmerking

komen. Volgens de commissie is ook deze schatting nog overdreven. "Dombogevallen" komen maar eens in de zoveel jaar voor. Het is beter dat dan rechtsherstel door schadevergoeding plaatsvindt, dan dat aan de kracht van gewijsde zaak wordt getornd.'

Verder wijst de commissie op de verstopping in Straatsburg, waardoor klachtenprocedures nu al vijf jaar duren. 'Degene die aan zijn wederpartij kenbaar heeft gemaakt een klacht bij het Europese Hof in te dienen, kan daardoor de rechtsonzekerheid voor deze gedurende de jaren dat de procedures voor de nationale gerechten worden afgewikkeld, nog eens met vele jaren verlengen. Dit is niet in belang van het rechtsverkeer. Te vrezen valt dat er veel meer klachten zullen worden ingesteld dan die uiteindelijk gegrond worden bevonden; en dat ook klachten zullen worden ingesteld louter om de wederpartij die in de nationale procedure heeft gewonnen, te treffen.'

Het advies is in zijn geheel te raadplegen op BalieNet. Kijk onder de knop 'wetgevingsadviezen' in de navigatiebalk links.

Symposium MOT/WID

Zoals u heeft kunnen lezen in de elektronische nieuwsbrief *Orde van de Dag*, zijn wij voornemens een symposium te organiseren voor advocaten die met de MOT en de WID te maken krijgen. Met de oproep van vorige week hebben wij de belangstelling onder advocaten gepeild voor een dergelijke bijeenkomst. Uit deze peiling is naar voren gekomen dat er voldoende advocaten zijn die een dergelijk symposium willen bijwonen. De bijeenkomst zal dan ook gehouden worden op 16 juni a.s. van 16.00 tot 19.30 uur, bij het advocatenkantoor Stibbe te Amsterdam

(Strawinskylaan 2001). Over de invulling van het programma zult u nog nader geïnformeerd worden. In elk geval zal er voldoende tijd zijn voor het uitwisselen van gedachten en ervaringen en het stellen van vragen. In verband met de verdere organisatie kunt u zich definitief aanmelden bij mevrouw mr. Anne-Marieke van Arkel, bij voorkeur per e-mail a.vanarkel@advocatenorde.nl. U kunt zich voor de elektronische nieuwsbrief aanmelden via enova@reedbusiness.nl

Wijziging in preambule van Verordening en Reglement

In de Verordening op de proeve van bekwaamheid als bedoeld in de algemene wet erkenning EG-hoger-onderwijsdiploma's en het Reglement op de proeve van bekwaamheid als bedoeld in de algemene wet erkenning EG-hoger-onderwijsdiploma's, wordt in de preambule verwezen naar art. 4 Regeling EG-verklaring advocaten. Dit ziet nog op de oude Regeling EG-verklaring advocaten van 31 oktober 1994, die is ingetrokken bij de Regeling EG-verklaring advocaten 1996. De nieuwe regeling is van 11 december 1996 en is in

werking getreden op 20 december 1996. Daarin is het bepaalde in art. 4 verhuisd naar art. 5. In de preambules van zowel de verordening als het Reglement is de verwijzing hieraan aangepast. De wijzigingen zijn vastgesteld, wat de verordening betreft in de vergadering van het College van Afgevaardigden van 27 maart 2003 en voor het Reglement in de vergadering van de Algemene Raad van 3 maart 2003, en treden in werking op 1 april 2003 (*Stcrt.* 2003, nr. 72, rectificatie in *Stcrt.* 2003, 79).

(advertentie)

TOGA'S
Fa. G.J. Rhebergen
 speciaallijzen sinds 1894

Maatnemen na telefonische afspraak

Na ook advocaten toga's in standaardmaten!
 Compleet met 2 beffen à € 675, (incl. BTW)

Amstelwijk 18 E
 1074 HR Amsterdam
 Tel./fax: 020 6629514

Beffen uit voorraad leverbaar

KLUWER FIDURA: EFFICIENCY VERGROOT
UW SLAGVAARDIGHEID

Fidura Solv'IT Software voor de faillissementspraktijk

Wat betekent marktwerking voor u als curator? Marktwerking gaat verder dan concurrerend werken. Kwaliteit is net zo'n belangrijk onderdeel van de marktwerking. Per rechtbank kunnen vorm, inhoud en frequentie van rapportages verschillen. Door binnen de gestelde termijnen aan de kwaliteitseisen te voldoen verhoogt u de kans een volgende faillissementszaak toegewezen te krijgen.

Fidura Solv'IT; digitaal beheer van uw faillissementszaken

Beheer van faillissementszaken betekent niet alleen adequate financiële vastlegging en rapportage.

Fidura Solv'IT als beheerder van uw faillissementszaken koppelt de volgende drie aspecten:

- kwaliteitsbewaking binnen uw kantoor
- tijdsparing bij uitvoering van de zaken
- risicomanagement van uw kantoor

Door deze aspecten integraal aan te pakken levert u kwalitatief goed werk op een voor uw kantoor efficiënte en dus winstgevende manier.

Wenst u aanvullende productinformatie of een demonstratie?

Bel, schrijf, fax of e-mail Kluwer Fidura vandaag nog:

Tel: (0499) 334550

Fax: (0499) 329153

E-mail: info@fidura.nl

Internet: www.kluwerfidura.nl

www.kluwerfidura.nl

KLUWER

Binding en rechtsbescherming bij

mr. W.D. Bierens de Haan

Repetitor Fiscaal recht bij

de Kring van Leidse Repetitoren

Van der Valk en AC Milan wisten een overeenkomst te sluiten met de fiscus over oude belastingschulden, een redelijk bedrag te betalen en verder vrijuit te gaan. Heeft de fiscus wel de bevoegdheid om een publiekrechtelijke kwestie met een zo duidelijk privaatrechtelijk middel op te lossen? En kan een belastingplichtige weten welke ‘vaststellingsovereenkomsten’ in vergelijkbare gevallen werden gesloten? Er bestaat zelfs geen brochure over dit onderwerp bij de Belastingdienst.

In het belastingrecht wordt onderscheid gemaakt tussen de materiële en de formele belastingschuld. De eerste belastingschuld stoelt rechtstreeks op de bepalingen van een heffingswet zelf. En ook art. 104 Grondwet (legaliteitsbeginsel) is van belang: belastingen dienen uit de wet voort te vloeien. De formele belastingschuld is er pas na het opleggen van een aanslag: er is dan bekend welk bedrag precies verschuldigd is, met daarin eventuele aftrekposten en vrijstellingen verwerkt.

Bij de toepassing van het recht gaat het om meer dan alleen wetskennis. Dit geldt ook bij het fiscaal compromis: de regeling wordt met geen woord in de belastingwet genoemd. Het betalen van belasting heeft immers ook niet zo’n compromissair karakter. De vraag rijst dan ook of de fiscus wel de bevoegdheid heeft om een uitgesproken publiekrechtelijke kwestie met een zo duidelijk privaatrechtelijk middel op te lossen. Zo spelen in elk geval het burgerlijk recht en het staats- en bestuursrecht een rol.

VASTSTELLINGS- EN BEVOEGDHEDENOVEREENKOMST

Door het ontbreken van een uitdrukkelijke wettelijke regeling lijkt het fiscaal compromis wellicht een regeling die enkel in uitzonderlijke gevallen wordt toegepast. In de praktijk echter is het een veelgebruikt middel,¹ dat bovendien nogal eens tot misver-

standen tussen belastingplichtige en Belastingdienst leidt. Vaak stelt een belastingplichtige zich op te lichtvaardige gronden op het standpunt dat hij een overeenkomst met de fiscus heeft gesloten. Maar ook kan een belastingplichtige juist van een eenmaal gesloten overeenkomst af willen, omdat hij er nadeel van dreigt te ondervinden.²

Eerder heeft men zich afgevraagd in hoeverre de fiscus een bevoegdheid heeft om bij overeenkomst aan de wet uitvoering te geven. Er wordt volgens de meeste schrijvers dan immers een privaatrechtelijk middel gebruikt om een uitgesproken publiekrechtelijk doel, namelijk belastingheffing, te dienen. Toch werd in de praktijk al gebruikgemaakt van de civielrechtelijke dading om een (dreigend) geschil in het fiscale recht op te lossen zonder een belastingprocedure te hoeven voeren. Er wordt dan van een ‘fiscaal compromis’ gesproken; onder het nieuwe burgerlijk recht wordt dit een vaststellingsovereenkomst³ genoemd: deze heeft in zoverre een ruimere werking dan de dading, dat er niet altijd een geschil hoeft te zijn.⁴

Ook wanneer er onzekerheid bestaat over de toepassing van de wet in een concreet geval, kan bij overeenkomst een regeling getroffen worden om de fiscale gevolgen vast te leggen.⁵ Deze benoemde overeenkomst bindt beide partijen: zowel inspecteur als belastingplichtige. Het is goed om de over-

eenkomst te onderscheiden van de eenzijdige akkoordverklaring door de inspecteur of hiermee vergelijkbare uitlatingen: deze binden enkel de Belastingdienst.

In het bestuursrecht wordt de overeenkomst gezien als een publiekrechtelijke bevoegdhedenovereenkomst: er wordt aangegeven hoe de inspecteur in een concreet geval gebruik zal maken van zijn bevoegdheden op het terrein van de belastingheffing. Op grond van de tweewegenleer mag een publiekrechtelijk orgaan gebruikmaken van een privaatrechtelijk middel wanneer het publiekrecht niet over zo’n middel beschikt en het gebruik de publiekrechtelijke voorschriften niet op een onaanvaardbare manier doorkruist. De overeenkomst wordt ook gezien als een voorbereidingshandeling voor een beschikking: de belastingaanslag. De overeenkomst gaat hier later in op, maar kan niet worden gezien als de basis van de aanslag. In overeenstemming met het legaliteitsbeginsel blijft de basis van de aanslag de belastingwet zelf.

VERSCHIL MET EEN RULING

Een andere wilsuiting van de fiscus is de *ruling*, ook vaak *advance-ruling* genoemd. Een *ruling* wordt volgens de meeste schrijvers niet gezien als een vaststellingsovereenkomst, waar immers sprake is van een meezijdige obligatoire overeenkomst⁶. De *ruling* vormt een eenzijdige standpuntbepaling⁷

een fiscaal compromis

Het supportersvak van AC Milan in het San Siro Stadion

Foto: René Bouwman

van de kant van de inspecteur, waar de fiscale gevolgen van een voorgenomen handelen van de belastingplichtige worden weergegeven. De fiscus is gebonden aan een eenmaal gedane toezegging; de belastingplichtige is dit hierbij echter niet. Kenmerkend voor de *ruling* is immers het voorwaardelijk karakter ervan: 'Wanneer de belastingplichtige rechtshandeling A onderneemt, zullen hieraan de fiscale gevolgen B worden verbonden.'

Een voorbeeld van zo'n rechtshandeling is de vestiging van een nieuwe onderneming in Nederland, vaak als deel van een buiten-

lands concern. Het hoofdkantoor wil dan vooraf afspraken maken over het activeren van kosten, de mogelijkheid om kosten ineens ten laste van de winst te brengen, het moment van winstrealisatie en het waarderen van de voorraden. Vestigt men zich echter niet in Nederland, dan blijft de *ruling* ongebruikt liggen; er is dus geen verplichting ontstaan om het voornemen ook uit te voeren. Anders dan bij een vaststellingsovereenkomst vaak het geval is, zal er geen rechtsonzekerheid hoeven te bestaan bij de *ruling*.

Omdat het fiscaal compromis niet openbaar wordt gemaakt, kan een derde er zich in verband met het gelijkheidsbeginsel niet op beroepen

Bijvoorbeeld bij de Speelfilm-CV krijgen de commanditaire vennoten vooraf zekerheid over de fiscale status van hun deelname aan de CV: zij zullen doorgaans als medege-rechtigde in box I belast willen worden in plaats van de behandeling van particulier belegger in box III te krijgen. Men is evenwel niet verplicht om vervolgens te investeren. Volgt toch deelname in de CV, dan wordt de inkomstenbelasting geheven op de manier die de *ruling* beschrijft.

Anders dan de vaststellingsovereenkomst heeft een *ruling* een bepaalde looptijd; wordt er niet binnen negen maanden na afgeven gebruik van gemaakt, dan vervalt de regeling en zal men een nieuwe *ruling* aan dienen te vragen. Bij de overeenkomst bepalen partijen zelf de geldigheidsduur.

Een ander voorbeeld is de situatie die in het arrest BNB 1978/252 (Zweeds grootmoe-

JURISPRUDENTIE OVER FISCAAL COMPROMIS

HR 8 april 1987, BNB 1987/191 (*Pressiecompromis-arrest*): De belastingplichtige is leraar en wil een aantal aftrekposten in mindering op zijn looninkomsten brengen. De inspecteur accepteert deze niet en nodigt de belastingplichtige naar aanleiding van diens bezwaarschrift uit ter inspectie. De belastingplichtige wordt verteld dat er doorgaans 25 tot 75% van de aftrekposten geaccepteerd wordt en dat dit het beleid op dit punt is. De leraar dient bovendien een door de inspecteur opgemaakte lijst te ondertekenen waarin posten staan, die wel geaccepteerd zullen worden. Onder protest wordt dit door de belastingplichtige voor akkoord getekend. Zowel het hof als de HR keurt deze handelwijze af: de inspecteur trad op in strijd met de vereiste bestuursrechtelijke zorgvuldigheid en pleegde een civielrechtelijk misbruik van omstandigheden.

HR 3 juni 1981, BNB 1981/230 (*Runder-casus*): In het geding is een aanslag verontreinigingsheffing oppervlaktewateren, opgelegd aan twee zusterbedrijven. Uitsplitsing van de heffing over de twee belastingplichtigen apart blijkt moeilijk te zijn; een van de directeuren gaat akkoord met het opleggen van een gezamenlijke aanslag voor beide bedrijven. Later besluiten hof en HR dat dit compromis niet bindend is: er is evidente strijd met de wet en om deze reden strijd met de openbare orde/goede zeden.

HR 27 mei 1992, BNB 1992/302 (*Diamanten-constructie*): De belastingplichtige gaat rechtshandelingen aan die naar het oordeel van de inspecteur belastingverijdeling als hoofddoel hebben. Om een richtige heffingsprocedure te kunnen voorkomen, verlangt de inspecteur van de belastingplichtige een schriftelijke akkoordverklaring met het schrappen van een bepaalde aftrekpost. Nadien echter gaat de belastingplichtige echter toch in bezwaar. De HR overweegt dat dit ook het goed recht van een belastingplichtige is, tenzij men zich uitdrukkelijk bij overeenkomst zou hebben vastgelegd.

HR 25 november 1992, BNB 1993/63 (*Toiletjuffrouw*): Een belastingplichtige geniet enkel inkomsten in de vorm van een AOW-uitkering, maar verzwijgt over langere tijd looninkomsten als toiletjuffrouw. De inspecteur bespreekt de verzwegen inkomsten met haar en haar adviseur ter inspectie; de belastingplichtige deelt aan het einde van het onderhoud mee dat de inspecteur de zaak kan afwikkelen met haar adviseur. Buiten haar medeweten om gaat de adviseur echter akkoord met correcties op haar aangiften, die door de inspecteur worden voorgesteld. In geding is de vraag of belastingplichtige hieraan gebonden is. De HR oordeelt dat dit niet het geval is nu geen sprake is van een compromis met de Belastingdienst. Voor het eerst geeft de HR aan dat een fiscaal compromis gezien moet worden als vaststellingsovereenkomst in de zin van artikel 7:900 BW.

derarrest) aan de orde kwam. Internationaal opererende bedrijven maakten voorafgaand aan hun vestiging in Nederland vaak afspraken met de fiscus over de waardering van hun bestaande goodwill en knowhow in de fiscale balansen. De inbreng van deze vermogensbestanddelen in Nederland vond plaats als informele kapitaalstorting waarover de onderneming in Nederland geen belasting hoefde te betalen. Wel kon op de geactiveerde bedrijfsmiddelen worden afgeschreven ten laste van de Nederlandse winst, waardoor de belastingdruk aanzienlijk lager was dan voor bestaande Nederlandse ondernemingen.

Op deze zogenaamde 'informeel kapitaal-rulings' was dan ook de nodige kritiek, al was

het maar omdat er nu rechtsongelijkheid optrad tussen buitenlandse en Nederlandse ondernemingen. In 1986 werd het *rulingbeleid* dan ook openbaar gemaakt, terwijl vanaf 1993 weer individuele *rulings* worden afgegeven. Juist voor internationale ondernemingen kan een *ruling* van belang zijn, omdat er afspraken over interne verrekenprijzen binnen het concern gemaakt kunnen worden met de fiscus.

LANGE VOORGESCHIEDENIS

Het fiscale compromis heeft een tamelijk lange voorgeschiedenis. De meest bekende vorm zal zijn de schattingsovereenkomst voor de aangifte successierecht wanneer het gaat om onroerende zaken. De Hoge Raad

heeft de schattingsovereenkomst voor het eerst bevestigd in 1944.⁸ Omdat de werkelijke waarde van incurante objecten vaak niet eenduidig is vast te stellen, heeft zowel belastingplichtige als fiscus er belang bij om mogelijke conflicten te voorkomen door onderling een waarde af te spreken. Er is dan gebondenheid voor beide partijen aan deze afspraak. De Successiewet kent echter geen bepalingen over deze minnelijke waardering. Wanneer de belastingplichtige en de inspecteur een afspraak maken over de waardering van een object, wordt dit in een vaststellingsovereenkomst geregeld.

Volgens de Instructie waarde-onderzoek⁹ komen voor de minnelijke waardering in aanmerking: onroerende zaken, schepen, incurante effecten en roerende zaken als kunstvoorwerpen en verzamelingen. De taxatie vindt plaats door twee, soms drie deskundigen en is voor partijen in de regel bindend. Van belang is nog dat minnelijke waardering enkel plaatsvindt, wanneer de belastingplichtige hierom verzoekt. De vaststellingsovereenkomst dient dan voorafgaand aan de successie-aangifte te zijn gesloten. De belastingplichtige heeft echter recht op een bedenktijd van ten minste een week, tenzij deze uitdrukkelijk aangeeft hieraan geen behoefte te hebben.¹⁰

VERTROUWELIJK EN ONGELIJK

Anders dan bij wetbepalingen en Resoluties (Besluiten) het geval is, ontbreekt elke openbaarheid bij een vaststellingsovereenkomst met de fiscus. Voor anderen is de afspraak dus niet kenbaar. De bepaling van art. 67 AWR gebiedt de fiscus immers tot geheimhouding van alle gegevens. Er is in zoverre een zeker conflict met het gelijkheidsbeginsel: belastingplichtigen die in een vergelijkbare positie verkeren en geen compromis gesloten hebben, moeten meer belasting betalen dan degene, die dit wel gedaan heeft. Door het ontbreken van kenbaarheid kan een derde zich er op basis van het gelijkheidsbeginsel niet op beroepen. Pas wanneer het tot een fiscale procedure komt, bijvoorbeeld doordat de inspecteur zich niet aan een afspraak houdt, deze voortijdig opzegt of een belastingplichtige zich ten onrechte op

In discussie is of de fiscus bij de onderhandelingen over het 'civiele contract' gebruik mag maken van zijn bijzondere bevoegdheden

uitlatingen beroept, wordt als onderdeel van de eis duidelijk dat er een compromis gesloten is. Zelfs in anonieme vorm worden compromissen niet bekendgemaakt, hoewel hiervoor in de literatuur wel gepleit wordt en dit bij *rulings* wel het geval is.

DEELNEMINGSVRIJSTELLING

Bij de verkoop van een deelneming tegen een nog onzekere totale vergoeding is er een noodzaak om een prijs te schatten. Bij de toepassing van zo'n *earn-out* regeling kan dan later de verkoper een verlies op zijn vordering lijden en heeft de verkoper een aftrekbaar verlies (of, bij een hogere uiteindelijke prijs, het tegenovergestelde). Om aan deze tegengestelde belangen bij het schatten van de verkoopprijs een einde te maken, is met

ingang van het jaar 2002 een wetswijziging aangebracht in art. 13 lid 1, tweede volzin Wet Vpb. In een besluit keurt de Staatssecretaris later goed dat deze nieuwe regeling ook kan gelden bij eerder verkochte deelnemingen, mits de fiscale gevolgen van de verkoop voor partijen nog niet onherroepelijk zijn.¹¹ Op verzoek kan de inspecteur dan bij vaststellingsovereenkomst een oplossing bieden. Er is dan een goede mogelijkheid om een geschil of onzekerheid te voorkomen of te beëindigen; wel wordt in de overeenkomst – zoals dit ook gebruikelijk is – uitdrukkelijk vastgelegd dat er geen bezwaar en beroep meer mogelijk zijn en dat partijen zich bovendien niet op dwaling kunnen beroepen ten aanzien van de feiten, waarover overeenstemming is bereikt.

OOK RECHTSBESCHERMING BIJ STRIJD MET DE WET

Als benoemde overeenkomst uit het BW is de vaststellingsovereenkomst steeds onderworpen aan de algemene beginselen van het overeenkomstenrecht, zoals de leerstukken van aanbod en aanvaarding, precontractuele fase, wilsgebreken als dwaling, bedreiging, bedrog en misbruik van omstandigheden. Nu er bovendien sprake is van een publiekrechtelijke partij, de fiscus, gelden ook de beginselen van behoorlijk bestuur in de verhouding met de belastingplichtige. Zo wordt de belastingplichtige meer beschermd dan de fiscus: een belastingplichtige kan zich soms beroepen op bijvoorbeeld het vertrouwensbeginsel en het gelijkheidsbeginsel.

Daar staat een andere asymmetrie tegen-

George Verberne/Hollandse Hoogte

Januari 1994. Aankomst op schiphol van Gerrit van der Valk restaurant houder.

Deze is gearresteerd op verdenking van belastingontduiking

Bij strijd met de wet is de vaststellings- overeenkomst toch niet nietig

over: al is er een gelijkwaardige verhouding tussen civielrechtelijke contractspartners, dan doorbreekt de bijzondere positie van de fiscus dit door de bijzondere bevoegdheden, die de wet aan de fiscus toekent. In de literatuur wordt op dit punt betwist of de fiscus bij de contractsonderhandelingen gebruik mag maken van zijn wettelijke inlichtingenplicht op grond van art. 47 AWR.

De belastingplichtige die een overeenkomst met de fiscus sluit, levert een deel van zijn rechtsbescherming in. Het Besluit Kaders voor vaststellingsovereenkomsten¹² bepaalt, dat uitdrukkelijk een zogenaamde afstandsverklaring opgenomen dient te zijn in de overeenkomst: de belastingplichtige verklaart bij het aangaan van de overeenkomst, dat hij afstand doet van zijn recht op bezwaar en beroep. Een belastingadviseur zal zijn cliënt hier uitdrukkelijk op moeten wijzen: het kan naderhand immers zo zijn, dat er met het compromis zelfs meer belasting betaald moet worden dan zonder het geval zou zijn. Men kan het compromis dan niet meer ineens opzeggen op deze grond;

aan de andere kant kan de fiscus dit ook niet rauwelijks doen in andere omstandigheden.

Zelfs het fiscaal compromis 'contra legem' is rechtsgeldig. Er is sprake van zo'n overeenkomst, wanneer er op het moment van sluiten ofwel door een latere wetwijziging of verandering in de jurisprudentie strijd met de wet optreedt. Het is in dit verband goed om te zien, dat alle fiscaalrechtelijke bepalingen steeds van dwingendrechtelijke aard zijn. Bij strijd met de wet op het moment van sluiten van de overeenkomst kan de vraag gesteld worden of er geen nietigheid van deze overeenkomst wegens strijd met de openbare orde is. Hoewel deze vraag in het civiele recht bevestigend beantwoord moeten worden, gaat het fiscale recht van een ander standpunt uit. Mochten partijen in redelijkheid op de nakoming rekenen, dan blijft de overeenkomst contra legem toch in stand. De bepaling van art. 902 Boek 7 BW is in dit verband van belang: een vaststelling is ook dan rechtsgeldig, wanneer deze in strijd komt met dwingend recht.

ONGERECHTVAARDIGDE ONGELIJKHEID

Met het privaatrechtelijk middel van de vaststellingsovereenkomst (fiscaal compromis) kunnen kortom allerlei geschillen op het terrein van bijna elke heffingswet zonder procederen worden beslecht. Zelfs als een eenmaal gesloten overeenkomst 'contra legem' wordt, blijft deze meestal verbindend.

Een punt van verbetering is het ontbreken van kenbaarheid. Door het ontbreken van openbaarheid rond gesloten overeenkomsten kan er een ongelijkheid tussen belastingplichtigen optreden: hier lijkt geen rechtvaardiging voor te zijn. Natuurlijk dient er bij openbaarmaking te worden geanonimiseerd, gezien de wettelijke geheimhoudingsverplichting van de Belastingdienst. Een eerste aanzet tot meer openbaarheid zou al zijn bereikt als de Belastingdienst een brochure over dit onderwerp uitgeeft.

NOTEN

- ¹ Vele voorbeelden uit de rechtspraak zijn te vinden op www.rechtspraak.nl; toepassingen in Besluiten en andere zijn te vinden op www.minfin.nl
- ² Zie voor een geval waarin de belastingplichtige van een compromis afwil de uitspraak Hof Den Bosch, 15 maart 2001, nr. 97/1113, Infobulletin 14-2001. Enkele andere gevallen uit de rechtspraak zijn: Hof Amsterdam, 24-7-2002, nr. 2001/1470 (Vaststellingsovereenkomst was bindend), Hof Leeuwarden, 24-9-1999, nr. 1247/98 (Herroepen vaststellingsovereenkomst niet geaccepteerd) en Hof Amsterdam, 5-12-1997, nr. 97/1862 (Niet-naleven vaststellingsovereenkomst heft de gevolgen van een ambtelijk verzuim op).
- ³ De vaststellingsovereenkomst wordt geregeld in art. 900-906 Boek 7 BW.
- ⁴ Een goed voorbeeld van deze toepassing is te vinden in het Besluit van 19 december 2002, nr. CPP2002/3210M: certificeren van vermogen via stichtingen. Ouders hevelen vaak een deel van hun vermogen over naar een stichting van hun kinderen om later successie- en schenkingsrecht te besparen. De belastingplichtige wil dan graag zekerheid vooraf hebben over de fiscale gevolgen voor diverse wetten. Afspraken met de Belastingdienst worden dan in een vaststellingsovereenkomst vastgelegd. Een andere recente toepassing is te vinden in het Besluit van 17 mei 2002, nr. CPP 2002/1072 M keuzehervorming landbouwvrijstelling: in de bijlage worden 2 modellen van een vaststellingsovereenkomst voor dit geval gepubliceerd.

- ⁵ Een goed voorbeeld van een overeenkomst ter voorkoming van een mogelijk geschil betreft de vaststelling van de goodwill bij de geruisloze inbreng van een persoonlijke onderneming in een BV of NV. Door het afschaffen van de commerciële herwaarderingsper 1 januari 2001 heeft dit onderwerp echter aan belang verloren. Zie voor een voorbeeld uit de rechtspraak: Hof Leeuwarden, 19-7-1997, nr. 483/96: goodwill oogarts bij inbreng maatschapsaandeel in BV.
- ⁶ Dat de ruling niet als vaststellingsovereenkomst gezien mag worden, wordt nog eens woordelijk bepaald in het Besluit van 1 december 1997, nr. AFZ 97/2412, V-N 1997/4702 onder paragraaf 5.
- ⁷ De term standpuntbepaling kan veel omvatten: compromis, ruling, toezegging of een andere uitlegging, waaraan de inspecteur gebonden is. Zie het Besluit van 21 juli 1995, nr. AFZ 94/4519M, gewijzigd bij Besluit van 26 januari 1998, nr. AFZ 97/4609M, BNB 1998/80. Een standpuntbepaling mag in de regel overigens geen beleid gaan vormen: het is de toepassing van het recht in een bijzonder geval.
- ⁸ Arrest HR 2 februari 1944, NJ 1944, 41 en B. 7793 (later nog bevestigd in het arrest HR 31 oktober 1973, BNB 1973/254).
- ⁹ De bepalingen van deze regeling zijn het laatst gewijzigd in de Resolutie van 16 april 1970, nr. B 70/18201.
- ¹⁰ Besluit van 1 december 1997, nr. AFZ 97/2412, punt 10.

¹¹ Besluit van 8 oktober 2002, nr. CPP 2002/2313 M; in de bijlage bij het Besluit wordt de tekst van een standaard-vaststellingsovereenkomst voor deze casus gegeven.

¹² Besluit van 1 december 1997, nr. AFZ 97/2412, Vakstudie-Nieuws 1997/4702, punt 9.

LEZERSAANBIEDING

Mr. Gijs Noordam, "natie advocaat" bij NautaDutilh Rotterdam, schrijft sinds 1999 artikelen in *Mainport News* onder de titel *Mainport Law*.

Een selectie van

deze praktijkcases zijn samen met enkele nog niet eerder gepubliceerde verhalen bijeengebracht in het 144 pagina's tellende boek:

Het scheepsbeslag en andere verhalen

"... ziet kans om steeds op luchtige en begrijpelijke wijze de juridische achtergrond weer te geven... dat maakt in veel gevallen van Noordam's verhalen herkenbare voorvallen."

– *Rotterdams Dagblad*, 2 mei 2003 –

**Lezers van het Advocatenblad kunnen
dit boek bestellen voor € 19,95***

Ik maak gebruik van deze lezersaanbieding en bestel exemplaren á € 19,95*

Naam:

Adres:

Postcode + Plaats:

Datum: Handtekening:

01295-17

* inclusief BTW en € 3,74 verzendkosten

Waarom niet verzending per post?

mr. Mirjam Freudenthal
senior docent-onderzoeker Molengraaff
Instituut Utrecht

De betekening via de verzendende en ontvangende instanties geschiedt nog altijd niet zo snel als de Europese Commissie wil. Voordat de verweerder in hoger beroep of cassatie kennisneemt van de dagvaarding kunnen er nog steeds meerdere maanden verstrijken. Daarom nu aandacht voor de verzending per post, dat een goed, snel, goedkoop en zeker alternatief is. De lidstaten stellen hieraan helaas verschillende voorwaarden, maar Mirjam Freudenthal biedt een schema dat duidelijk maakt welke die voorwaarden zijn.

Ruim anderhalf jaar na de inwerkingtreding van de Europese Betekeningsverordening heeft de Hoge Raad voor het eerst uitspraak gedaan in een zaak waarop de verordening van toepassing is. Het betreft de problematiek van de betekening van een cassatiedagvaarding aan het kantoor van de procureur in de vorige instantie.¹

In deze zaak wordt de cassatiedagvaarding krachtens art. 63 lid 1 Rv aan het kantooradres van de procureur in de vorige instantie uitgebracht, maar in cassatie blijkt niet dat de Belgische verweerder tevens met inachtneming van de voorschriften van de verordening is opgeroepen. Ten aanzien van het verzoek tot verstekverlening overweegt de Hoge Raad dat een betekening aan een buitenlandse verweerder krachtens art. 63 lid 1 Rv voor verweerders binnen de EU niet in de plaats kan komen van een betekening conform de verordening.² De betekening aan het kantooradres van de procureur in de vorige instantie stelt voor de eiser slechts vast of de betekening naar Nederlands recht binnen de vastgestelde termijn heeft plaatsgevonden (art. 9 lid 2 BetVo jo. art. 56 lid 3 Rv). Om aan de vereisten van de verordening te voldoen dient deze betekening daarnaast, naar de mening van de Hoge Raad, vergezeld te gaan of binnen een korte termijn te worden gevolgd door verzending van het desbetreffende stuk aan een ontvangende instantie als bedoeld in art. 2 lid 2 BetVo ter betekening aan de betrokkene (art. 56 lid 2 Rv).³

De uitspraak van de Hoge Raad is in zoverre niet verrassend dat vastgesteld wordt dat een betekening aan het kantooradres van de procu-

reur in de vorige instantie geen geldige betekening conform de verordening is. Immers, een betekening is slechts geldig indien deze overeenkomstig het recht van de aangezochte lidstaat is verricht, dus de lidstaat waar de geadresseerde zijn gewone woon- of werkelijke verblijfplaats heeft (art. 9 lid 1 BetVo). De vraag is echter of het gestelde vereiste dat het stuk binnen een korte termijn aan de ontvangende instantie verstuurd moet worden, wel voldoende is om aan de voorschriften van de verorde-

ART. 56 LID 2 EN LID 3 Rv

Ter uitvoering van art. 9 van de verordening is art. 56 Rv ingevoerd. Art. 56 lid 1 Rv bepaalt dat betekening ten aanzien van een persoon die geen bekende woonplaats of werkelijk verblijf in Nederland heeft, maar wel in een van de lidstaten van de EU, geschiedt overeenkomstig de leden 2-4 van dit artikel. Lid 2 geeft aan op welke wijze en onder welke voorwaarden de verzending door de verzendende instantie – de deurwaarder – naar de ontvangende instantie

Lidstaten kunnen rechtstreekse betekening per post aan personen op hun grondgebied niet uitsluiten, maar er wel voorwaarden aan verbinden

ning te voldoen en om aldus de rechter de mogelijkheid te bieden verstek te verlenen. De verzending door de deurwaarder van het stuk aan de ontvangende instantie betekent slechts dat er een begin gemaakt is met de uitvoering van de vereisten van betekening conform de verordening. Van een geldige betekening kan op grond van art. 9 lid 1 BetVo pas sprake zijn als de verweerder de dagvaarding ontvangen heeft. Om verstek te kunnen verlenen zal de Nederlandse rechter kennis moeten kunnen nemen van het certificaat betreffende de voltooiing van de betekening of kennisgeving dat de Nederlandse verzendende instantie terugontvangen heeft. Pas dan is voldaan aan het in art. 19 BetVo gestelde vereiste.

ter betekening aan betrokkene plaats moet vinden. Dit art. vervangt de ‘fictieve’ betekening aan het parket zoals geregeld was in art. 4 sub 8° [oud] Rv en thans in het huidige art. 55 Rv, omdat de fictieve betekening geen geldige betekening in de zin van de verordening is. De betekening is pas dan geldig als deze overeenkomstig art. 9 lid 1 BetVo heeft plaatsgevonden, namelijk als betekend of kennisgegeven is overeenkomstig het recht van de aangezochte lidstaat. Hiermee wordt gebroken met het systeem waarbij betekening in Nederland plaatsvindt, ook als het een buitenlandse verweerder betreft. In het systeem van de verordening heeft de verzending in Nederland plaats, maar de betekening zelf in de aangezochte lidstaat.

LAND	ARTIKEL 14 – BETEKENING OF KENNISGEVING PER POST - WIJZE VAN VERZENDING ¹⁷	ARTIKEL 14 – BETEKENING OF KENNISGEVING PER POST - TAAL	ARTIKEL 15 – RECHSTREEKSE BETEKENING OF KENNISGEVING ¹⁸
België	Aangetekend met ontvangstbewijs	Vertaling conform art. 8, ¹⁹ verplicht gebruik van ad hoc formulier, opgesteld door centrale autoriteit	Nee, niet uitgesloten
Duitsland	Aangetekend met ontvangstbewijs	Duits of taal verzendende lidstaat, indien geadresseerde onderdaan van die staat is.	Ja, wel uitgesloten
Finland	Per post met ontvangstbewijs	Vertaling conform art. 8	Niet uitgesloten
Frankrijk	Aangetekend met ontvangstbewijs, tezamen met overzicht van de ontvangen bescheiden, of andere wijze waarbij datum van toezending of overhandiging wordt gegarandeerd naast inhoud van de toezending	Vertaling conform art. 8	Niet uitgesloten
Griekenland	Aangetekend en in ontvangst genomen door geadresseerde, gemachtigde, echtgenoot, kinderen, zusters, broers of ouders	Vertaling conform art. 8	Niet uitgesloten
Ierland	Aangetekend met voorbetaald ontvangstbewijs, via postbedrijf dat niet-bezorgde stukken terugzendt	Vertaling conform art. 8	Niet uitgesloten, mits door solicitor in Ierland
Italië	Geen specifieke vereisten	Verplicht Italiaanse vertaling toevoegen	Niet uitgesloten, mits door bevoegde overheidambtenaar
Luxemburg	Alleen kennisgeving, geen betekening per post. Voor kennisgeving noodzakelijk aangetekend met ontvangstbewijs	Vertaling conform art. 8	Niet uitgesloten, maar Luxemburgse deurwaarder niet verantwoordelijk voor regelmatigheid van vorm en inhoud van stuk dat hem rechtstreeks wordt toegezonden
Nederland	Aangetekende post	Nederlands of taal die geadresseerde begrijpt	Niet uitgesloten
Oostenrijk	Gebruik van ‘internationaal ontvangstbewijs’	Landstaal van geadresseerde, anders kan hij afwijzen. Geadresseerde moet op de hoogte gesteld worden van dit recht om aanvaarding af te wijzen en binnen drie dagen op dit recht beroep doen. (Pb 22 januari 2001, C 151,21, geeft daarvoor model)	Niet uitgesloten
Portugal	Geen voorbehoud	Vertaling conform art. 8	Uitgesloten
Spanje	Via officiële postdienst (Servicio Oficial de Correos) met ontvangstbewijs	Betekenningsformulier moet in Spaans	Niet uitgesloten
V.K.	Per ‘first class’ post of luchtpost	Vertaling conform art. 8	Alleen in Schotland is rechtstreekse betekening toegestaan, In Engeland, Wales en Noord-Ierland niet
Zweden	Geen bijzondere vereisten	Vertaling conform art. 8	Niet uitgesloten, maar Zweedse autoriteiten zijn niet verplicht tot bijstand

In afwijking van art. 9 lid 1 BetVo bepaalt art. 9 lid 2 dat indien in het kader van een in Nederland in te leiden of aanhangige procedure de betekening of kennisgeving van een stuk binnen een bepaalde termijn moet worden verzicht, de datum van betekening ten aanzien van de aanvrager wordt bepaald door het Nederlandse recht. Deze regeling is opgenomen ter bescherming van de aanvrager, omdat het tijdstip van betekening in de aangezochte lidstaat afhankelijk is van handelingen die in de andere lidstaat plaatsvinden waarop de aanvrager geen invloed kan uitoefenen.

Ter uitvoering van deze regeling heeft Nederland, zoals we zagen, in art. 56 lid 3 Rv bepaald dat voor de verzoeker als datum van betekening als bedoeld in art. 9 lid 2 BetVo

geldt de datum van verzending door de deurwaarder als verzendende instantie aan de ontvangende instantie. In lid 3 van art. 56 Rv is bovendien opgenomen dat ook bij de betekening overeenkomstig art. 63 Rv waarbij een appel- of cassatiedagvaarding betekend wordt aan het kantooradres van de advocaat, procureur of deurwaarder in de vorige instantie, ten aanzien van degene op wiens verzoek de betekening geschiedt de datum van de betekening de datum is waarop aan het kantooradres betekend is, mits de deurwaarder een afschrift van de dagvaarding, of een vertaling daarvan in een taal als bedoeld in art. 8 BetVo, aan de ontvangende instantie zendt ter betekening aan betrokkene.

Lid 3 geeft dus twee (verschillende) data waarop de betekening als bedoeld in art. 9 lid 2 BetVo naar Nederlands recht voltooid kan zijn. Ten eerste is dat de datum waarop de verzendende deurwaarder overeenkomstig lid 2 het stuk naar de ontvangende instantie verstuurt, en ten tweede de datum waarop hij betekent aan het kantooradres van de procureur mits hij tevens een afschrift verstuurt aan de ontvangende instantie. De betekening aan het kantoor is dus een geheel overbodige complicatie van de toch al gecompliceerde regeling van art. 9 BetVo, nu verzending aan de ontvangende instantie in beide regelingen – zowel die van art. 9 lid 1 als van art. 9 lid 2 BetVo – noodzakelijk is. De in art. 56 lid 3 Rv gegeven mogelijkheid van betekening aan het adres

van de procureur is dan ook weinig zinvol.

Bovendien heeft Nederland meegedeeld ter aanvulling op art. 9 lid 2 BetVo de regeling niet te beperken tot stukken voor een te starten procedure of aanhangige procedure, maar van toepassing te doen zijn op alle stukken die binnen een bepaalde termijn betekend of verzonden moeten worden.

BETEKENINGSVERORDENING LAAT ALTERNATIEVEN TOE

De verordening kent allereerst de verzending en betekening of kennisgeving van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken via de formele weg van de rechtshulp tussen gedecentraliseerde instanties in de lidstaten (art. 4 t/m 11 BetVo). Deze verzending en betekening of kennisgeving via de gedecentraliseerde instanties worden in de verordening als de meest aangewezen weg beschouwd. Het gebruik van standaardformulieren, de taalregeling, de in art. 9 lid 2 BetVo bepaalde regeling van de datum van betekening en de kostenvergoeding zijn, zo lijkt het, alleen van toepassing op deze wijze van verzenden en betekening.⁴

Twee minder formele wijzen van kennisgeving in de verordening zijn enerzijds de rechtstreekse verzending en betekening of kennisgeving door de bevoegde instanties per post aan personen die zich in een andere lidstaat bevinden (art. 14 BetVo), en anderzijds de mogelijkheid van iedere belanghebbende om gerechtelijke stukken ter betekening of kennisgeving rechtstreeks te verzenden aan deurwaarders, ambtenaren of andere bevoegde personen in de aangezochte lidstaat (art. 15 BetVo).⁵ Systematisch gezien zijn deze twee vormen van rechtstreekse betekening of kennisgeving alternatieven van de formele betekening of kennisgeving. De verordening verbindt geen vereisten aan de rechtstreekse betekening.⁶ De lidstaten kunnen deze betekening per post aan in hun land wonende personen niet uitsluiten. Wel kan elke lidstaat bepalen onder welke voorwaarden de toezending per post krachtens art. 14 BetVo dient te geschieden.

De tweede vorm van rechtstreekse betekening, die krachtens art. 15 BetVo, is een rechtstreeks verzoek van de belanghebbende aan een buitenlandse deurwaarder, ambtenaar of andere bevoegde persoon om te betekenen.⁷ Deze kan wel door de lidstaten geheel worden uitgesloten.⁸

PER POST

Ter vereenvoudiging en versnelling van de betekening binnen de Europese Unie heeft de Europese Commissie van meet af aan het belang van de rechtstreekse betekening per post onderstreept. De versnelling wordt bereikt door de schakel tussen verzendende en ontvangende instantie weg te laten en door een minder formele wijze van betekening, bijvoorbeeld zonder standaardformulieren. Zoals aangegeven mag de betekening of kennisgeving per post niet uitgesloten worden; de lidstaten moeten de betekening of kennisgeving van gerechtelijke stukken via de post op hun grondgebied accepteren.

De verordening regelt alleen de positie van het ontvangende land. Wel kunnen de lidstaten, ter bescherming van de gedaagde, bepalen onder welke voorwaarden de betekening of kennisgeving van gerechtelijke stukken per post op hun grondgebied wordt aanvaard.⁹ De mogelijkheid voor ontvangende lidstaten zelf voorwaarden te verbinden aan de postverzending is een zwak punt van de regeling. Omdat de lidstaten hieraan namelijk zeer verschillend invulling hebben gegeven, is de eenheid en eenvoud van betekening waar de Commissie naar streeft, maar ten dele gerealiseerd.¹⁰

Nederland vereist voor de toezending per post aan personen in Nederland de aangetekende verzending. Het stuk zelf moet in de Nederlandse taal gesteld zijn of in een taal die de geadresseerde begrijpt.¹¹ Deze regeling is dus ruimer dan de taalregeling van art. 8 BetVo die zegt dat het stuk slechts gesteld mag zijn in het Nederlands of in de taal van de verzendende lidstaat indien de geadresseerde deze taal begrijpt.

De verordening regelt niet de mate waarin het verzendende land betekening per post naar een andere lidstaat moet toestaan.¹² De verordening vermeldt daarover slechts dat de rechtstreekse betekening of kennisgeving per post aan personen in een andere lidstaat dient te geschieden door de bevoegde instanties, rechtstreeks aan de betrokkene (bijvoorbeeld de deurwaarder of griffie als verzendende instantie in Nederland). Nederland kent voor het rechtsverkeer de betekening van dagvaardingen via de post niet, zodat art. 14 BetVo voor Nederlandse eisers geen betekenis heeft. Toch is er reden om te veronderstellen dat ook voor Nederland betekening per post in bepaalde

situaties een nuttige aanvulling kan zijn. In het bijzonder kan men daarbij denken aan de betekening van appèldagvaardingen alsook van cassatie- en verzetdagvaardingen, omdat het hier lopende procedures betreft waarin de (adres)gegevens van partijen doorgaans bekend zijn en een dagvaarding niet onverwacht komt.¹³

Benadrukt moet worden dat de verordening alleen van toepassing is als de gedaagde een bekende woon- of verblijfplaats heeft, zodat in hoge mate zekerheid zal bestaan dat het stuk, ook via de post, de gedaagde bereikt. De rechtspraak is vooral in deze gevallen, waarin de termijnen vrij kort zijn, gediend met een snelle rechtstreekse betekening.

NIET UNIFORM, WEL SNEL EN GOEDKOOP

Beschouwen we nogmaals de huidige situatie zoals deze door de Hoge Raad in de besproken zaak geformuleerd is, dan betekent dit dat dagvaardingen in appèl, cassatie of verzet krachtens art. 63 lid 1 jo. 56 lid 3 Rv aan het kantooradres van de advocaat, procureur of deurwaarder in de vorige instantie gedaan kunnen worden, en dat vervolgens, aldus de Hoge Raad, binnen twee weken de deurwaarder ervoor dient te zorgen dat de dagvaarding op grond van art. 56 lid 2 Rv aan de ontvangende instantie wordt verzonden.

Het is van belang te realiseren dat de betekening daarmee niet voltooid is, omdat nog geen betekening of kennisgeving volgens het recht van de aangezochte lidstaat heeft plaatsgevonden. Mijns inziens zou hier de postverzending een goed, snel, goedkoop en zeker alternatief kunnen bieden. De betekening volgens art. 63 lid 1 jo. art. 56 lid 3 Rv blijft daarin gehandhaafd. In plaats van verzending aan de ontvangende instantie zendt de deurwaarder als bevoegde instantie de dagvaarding rechtstreeks, met inachtneming van de door de aangezochte lidstaat vereiste waarborgen, naar de wederpartij.

Indien deze verzending moet plaatsvinden bij aangetekend schrijven met bericht van ontvangst, weet de aanlegger op korte termijn of de betekening overeenkomstig de verordening geldig heeft plaatsgevonden en de betekening daarmee voltooid is.¹⁴ Hoewel het zeker een gemis is dat er nog geen uniforme regeling van de verzending per post is, zal het bijgevoegde schema duidelijkheid kunnen

Omdat de postverzending in de lidstaten verschillend is geregeld, zijn de nagestreefde eenheid en eenvoud van betekening maar ten dele gerealiseerd

bieden over de voorwaarden die de ontvangende lidstaten stellen aan de verzending en de taal van het processtuk.

Is voor het interne rechtsverkeer de postverzending voor dagvaardingen niet mogelijk, voor verzoekschriften is de kennisgeving per post de voorgeschreven weg. Ook krachtens de verordening is de verzending van het verzoekschrift per post via de griffie als bevoegde verzendende instantie naar de belanghebbende de aangewezen weg (art. 277 Rv). Voor Nederland is de verzending per post van inleidende processtukken naar het buitenland dus geen onbekend fenomeen. Informatie van de griffies geeft aan dat er ook weinig problemen zijn met deze verzending van deze processtukken.¹⁵

TIJDSTIP

Indien art. 56 lid 3 Rv aangevuld wordt met een bepaling dat de betekening of kennisgeving per post door de verzendende instantie bij appel-, cassatie- en verzetdagvaardingen

dezelfde gevolgen heeft als een betekening conform lid 2, dan zal nog duidelijkheid gegeven moeten worden over het tijdstip van de postale betekening naar intern recht in de zin van art. 9 lid 2 BetVo.¹⁶

De vraag kan namelijk gesteld worden of art. 9 lid 2 BetVo overeenkomstige toepassing kan vinden bij de postale betekening voor wat betreft de vaststelling van de datum van de fictieve betekening. Systematisch gezien lijkt art. 9 BetVo geschreven voor de verzending via de gedecentraliseerde instanties. Echter, nu art. 9 lid 2 BetVo slechts de rechtsituatie van de verzoekende partij regelt, is het verdedigbaar dat het artikel ook voor de postverzending het tijdstip van de 'fictieve' betekening zou kunnen vaststellen. Daarmee zouden de vaststelling van het tijdstip van verzending per post door de deurwaarder en het tijdstip van verzending aan de ontvangende instantie ter verdere betekening eenzelfde functie krijgen en gelijkwaardig zijn.

NOTEN

- 1 HR 17 januari 2003, NJ 2003, 113, m.nt. PV. In *Advocatenblad* 2003-3 p. 123-126 heeft J. de Bie Leuveling Tjeenk aan het arrest aandacht besteed.
- 2 Met uitzondering van Denemarken, waarvoor het Haags Betekenningsverdrag 1965 van toepassing is.
- 3 Dit is in overeenstemming met hetgeen in art. 56 lid 3 Rv wordt vermeld.
- 4 Zeker is dit echter niet ten aanzien van de taalregeling, de (fictieve) datum van betekening en de kostenvergoeding. Omdat bij de Betekenningsverordening een toelichting ontbreekt is daarover nog geen uitsluitsel te geven zolang het HvJEG hierover geen uitspraak gedaan heeft. Zo heeft de Commissie wel meegedeeld dat indien een lidstaat geen taalregeling bij art. 14 heeft aangegeven, de taalregeling van art. 8 van overeenkomstige toepassing is: *PbEG C 13/2* van 17 januari 2002.
- 5 De mogelijkheden van betekening langs consulaire of diplomatieke weg blijven bestaan, maar worden hier niet besproken, omdat deze voor de praktijk niet relevant zijn (art. 12 en 13 BetVo).
- 6 Indien alleen gesproken wordt van betekening, impliceert dit kennisgeving. Sommige lidstaten duiden het begrip aan met betekening, andere met kennisgeving.
- 7 Art. 15 lid 1 BetVo bepaalt dat de verordening de bevoegdheid van iedere belanghebbende – bijvoorbeeld de procureur – om op deze wijze te betekenen onverlet laat. Waarschijnlijk betekent dit slechts dat deze wijze van betekening niet hoeft te worden uitgesloten door de lidstaten die deze wijze van betekening kennen.
- 8 Om die reden zal deze wijze van betekening hier buiten beschouwing worden gelaten. In het schema zal worden aangegeven welke lidstaten deze mogelijkheid hebben uitgesloten. Zie ook: *PbEG C 15/4*

van 22 mei 2001.

- 9 Zie de bijlage voor de voorwaarden die de lidstaten aan de post betekening of verzending verbinden.
- 10 Voorgesteld wordt om de voorwaarden van art. 14 BetVo meer uniform te regelen, zoals een begeleidend formulier en gelijksoortige enveloppen waarop zichtbaar is dat het een gerechtelijk stuk betreft, zie: B. Hess, 'Neues deutsches und europäisches Zustellungsrecht', in: *Neue Juristische Wochenschrift* 2002, p. 2423.
- 11 *PbEG C 15/4* van 22 mei 2001.
- 12 Artikel 14 BetVo luidt: 'elke lidstaat is bevoegd de betekening ... aan zich in een andere lidstaat bevindende personen rechtstreeks per post te doen verzenden'.
- 13 Het adres van de aanlegger hoeft niet altijd bekend te zijn, omdat de dagvaarding of het inleidende processtuk het vermelden van deze adresgegevens niet in alle lidstaten verplicht stelt; zie ook art. 45 Rv. Om ten volle de mogelijkheden van de verordening te kunnen benutten zou ook een verplichting moeten worden opgenomen dat het inleidende processtuk de volledige naam en adresgegevens van de aanlegger vermeldt.
- 14 Van de 14 lidstaten waarvoor de Betekenningsverordening van toepassing is, vindt in 10 lidstaten de kennisgeving via de post plaats en in 4 lidstaten betekening via de deurwaarder. De zekerheid dat de verweerder het stuk per post krijgt – zeker in een lopende procedure – zal dus niet verschillen als het door de ontvangende instantie per post betekend wordt. Engeland, dat alleen betekening per gewone post kent, heeft verklaard dat van de gerechtelijke stukken slechts 1% niet bestelbaar is!
- 15 Ook wordt onder het Haags Betekenningsverdrag vanuit Nederland de postale 'betekening' van dag-

WELKOME AANVULLING

Art. 56 lid 3 Rv bepaalt thans alleen dat tijdig verzet, hoger beroep en cassatie is ingesteld als de deurwaarder tevens een afschrift van de dagvaarding, of een vertaling daarvan als bedoeld in art. 8 BetVo, aan een ontvangende instantie zendt ter betekening aan de betrokkene. Deze verzending ter betekening aan betrokkene ziet momenteel dus slechts op de verzending aan de ontvangende instantie zoals geregeld in art. 56 lid 2 Rv. Om de betekening per post een wettelijke basis te geven zal een aanvulling op art. 56 Rv noodzakelijk zijn. Een wetswijziging van art. 56 lid 3 Rv, in die zin dat de postverzending als bedoeld in art. 14 BetVo dezelfde gevolgen heeft als de verzending door de verzendende instantie aan de ontvangende instantie krachtens lid 2, zou voor de rechtspraak een welkome aanvulling kunnen betekenen. Het woord is aan de wetgever.

●

- vaardingen ter aanvulling van de betekening via de centrale autoriteit gevolgd. De deurwaarder verstuurt in dat geval het stuk aan de centrale autoriteit en een afschrift van het stuk rechtstreeks per aangetekende post – met bericht van ontvangst – aan de gedaagde. Deze wijze van betekening is voor personen met een bekende woon- of werkelijke verblijfplaats buiten Nederland thans neergelegd in art. 55 lid 1 Rv.
- 16 Verdedigbaar is ook dat vaststelling van dit tijdstip niet noodzakelijk is, omdat art. 56 lid 3 Rv als datum van de 'fictieve' betekening de betekening aan het kantooradres in de vorige instantie neemt.
 - 17 Voor de tekst van artikel 14, lid 1, BetVo, zie noot 12.
 - 18 Artikel 15 luidt: Deze verordening laat de bevoegdheid van iedere belanghebbende onverlet bij een rechtsgeding de betekening of kennisgeving van gerechtelijke stukken rechtstreeks te doen verrichten door de deurwaarders, ambtenaren of andere bevoegde personen in de aangezochte lidstaat.
 - 19 Artikel 8, eerste lid (het tweede lid is niet van belang voor de taalregeling) luidt: De ontvangende instantie deelt degene voor wie het stuk is bestemd mee dat hij kan weigeren het stuk dat betekend of ter kennis moet worden gebracht, in ontvangst te nemen indien het in een andere dan een van de volgende talen is gesteld:
 - a) de officiële taal van de aangezochte lidstaat of, indien er verscheidene officiële talen in de aangezochte lidstaat zijn, de officiële taal of een van de officiële talen van de plaats waar de betekening of kennisgeving moet worden verricht;
 - b) een taal van de lidstaat van verzending die degene voor wie het stuk is bestemd, begrijpt.

ICC The World Business Organization

drs. J.W. Gunster
algemeen secretaris ICC Nederland

'ICC' staat sinds kort voor Internationaal Strafhof, maar al sinds 1919 wordt er ook de International Chamber of Commerce, tegenwoordig 'ICC The World Business Organization', mee aangeduid. Dit is de organisatie die de belangen van het internationale bedrijfsleven vertegenwoordigt in het overleg met bijvoorbeeld de VN en de Wereld handelsorganisatie. Voor advocaten is van belang dat deze ICC ook standaarden ontwikkelt op het gebied van leveringsvoorwaarden, verkoop, agentuur en distributie, et cetera. Een introductie.

Hoofddoelen van ICC zijn het stimuleren van zelfregulering voor en door het bedrijfsleven, het bevorderen van een openmarkteconomie, eerlijke concurrentie, bescherming van intellectuele eigendom en goede internationaal afgestemde wetgeving. De organisatie formuleert standpunten, gericht op overheden en intergouvernementele organisaties, en ze stelt wereldwijde standaarden op ter bevordering van een 'level playing field' bij internationale handel en investeringen. Bovendien heeft ICC het ICC International Court of Arbitration opgericht.

Op mondiaal niveau is ICC een gezaghebbende spreekbuis van het internationale particuliere bedrijfsleven bij organisaties als de Verenigde Naties, World Trade Organization, World Customs Organization, World Intellectual Property Organization. De ICC-regels, -standaarden en -standpunten zijn een referentiekader voor bedrijven en overheden. Door dit vroegtijdig te doen kan nationale wetgeving worden voorkomen, of ontstaat op zijn minst internationaal afgestemde wetgeving.

PUBLICATIES

ICC-standpunten en -standaarden worden voorbereid in circa 80 commissies en werkgroepen, die meestal in Parijs vergaderen (structuur ICC: zie kader 1). Aan het werk van deze commissies nemen uitsluitend leden deel, meestal ondernemers uit een zeer breed samen-

gestelde achterban: van grote tot kleine bedrijven, van industrie naar dienstensector (waaronder natuurlijk ook de advocatuur). Voor de advocatuur belangrijke commissies zijn Anti-Corruption, Arbitration, Commercial Law and Practice, Intellectual Property. Deelname aan deze commissies garandeert up-to-date kennis over de inhoud van de dossiers en de koers, zowel bij het bedrijfsleven als bij de overheden.

STRUCTUUR

ICC is geen publieke organisatie met taken vergelijkbaar met die van de Kamers van Koophandel, maar een private organisatie die werkt voor en door haar leden. ICC kent een aantal afdelingen, waaronder een beleidsafdeling met commissies en werkgroepen, Dispute Resolution Services (met het bekende ICC International Court of Arbitration), Institute of World Business Law, World Chambers Federation, ATA Carnet System (douanedocumenten voor tijdelijke invoer) en Commercial Crime Services (die bedrijven beschermt tegen criminaliteit). ICC is vertegenwoordigd in 140 landen. ICC Nederland is een van de landenorganisaties; het organiseert dit jaar bijeenkomsten over Incoterms 2000, financiële fraude, contracten en arbitrage/geschillenbeslechting. Voordelen van het lidmaatschap: meebeslissen over standpunten, toegang tot het wereldwijde ICC-netwerk en een bron van zakelijke contacten, vroegtijdige informatie over actuele onderwerpen, korting op publicaties en bij conferenties. Voor meer informatie, bijvoorbeeld over de nieuwsbrief, volledige publicatielijst of lidmaatschap: info@icc.nl, www.icc.nl of www.iccwbo.org

BELANGRIJKE ICC-PUBLICATIES (SOMS OOK IN HET NEDERLANDS)

Incoterms 2002 (leveringsvoorwaarden)
Model International Sale Contract
International Model International Franchising Contract (inclusief diskette)
Model Occasional Intermediary Contract
Model Commercial Agency Contract (inclusief cd-rom)
Model Distributorship Contract (inclusief cd-rom)
Force Majeure Clause 2003/ICC Hardship Clause 2003
Uniforme Regels voor Documentaire Kredieten
Uniform Rules for Demand Guarantees
Fighting Corruption, a corporate practices manual
Rules of Arbitration
ADR Rules and guide to ICC ADR
International Court of Arbitration Bulletin

Op dit moment zijn er ruim honderd ICC-publicaties (zie voor een selectie het kader), waarvan een groot deel bestaat uit internationale standaarden. Deze zijn wereldwijd bekend en worden veel gebruikt bij de internationale handel. Zo wordt voorkómen dat bedrijven en adviseurs opnieuw het wiel moeten uitvinden. De standaarden worden regelmatig geactualiseerd en zijn meestal flexibel toepasbaar, bijvoorbeeld door middel van een cd-rom.

Veruit de bekendste publicatie is de *Incoterms 2000* inzake leveringsvoorwaarden bij koopovereenkomsten. Deze worden door landen onderschreven en door de VN aanbevolen. Een internationale transactie van goederen zonder de *Incoterms 2000* is haast ondenkbaar, maar ook de internationale modelcontracten worden veel gebruikt, zoals inzake verkoop, *franchising*, *occasional intermediary*, *agency* en *distributorship*.

Recent verscheen de *ICC Force Majeure Clause 2003/ICC Hardship*

Clause 2003, met handvatten om overmachtssituaties in contracten op te nemen. Diverse nieuwe contracten zijn in voorbereiding, zoals het ICC Model Mergers and Acquisitions Contract en het ICC Model Turnkey Contract for the Turnkey Supply of an Industrial respectievelijk Major Construction Plant.

ARBITRAGE

Ook de diensten van het ICC International Court of Arbitration worden veel gebruikt. In arbitrageclausules verdient verwijzing naar het Arbitragereglement van de Internationale Kamer van Koophandel aanbeveling. In 2002 werden ruim 590 ICC-arbitrages aangemeld, afkomstig uit meer dan 100 landen. Meer dan 40 keer was daar een Nederlandse partij bij betrokken en bijna vijftien keer een Nederlandse arbiter. ICC Nederland werkt er aan dat meer Nederlandse arbiters betrokken worden bij ICC-arbitrages. Dit najaar organiseert ICC Nederland een conferentie over internationale geschillenbeslechting; ook wordt er gewerkt aan een training voor ICC-arbiters.

Ook alternative dispute resolution (ADR), waarvan er diverse vormen bestaan, neemt binnen ICC een vlucht. In 2002 ging het om bedragen variërend van 30.000 tot 40 miljoen dollar. Het ICC Institute of World Business Law is een forum van advocaten, managers en wetenschappers. Het doet onderzoek en organiseert seminars en workshops op gebieden als arbitrage, contracten, en audiovisuele wetgeving. Een brochure met alle vormen van ICC-geschillenbeslechting verschijnt binnenkort.

ONBEKEND MAAR UITERMATE NUTTIG

J.S. Timmenga, CMS Derks Star Busmann Amsterdam zegt over het werken met ICC-contracten:

‘Ikzelf ben betrokken bij het ontwikkelen van een model M&A-contract. De ICC-modelcontracten zijn in de advocatuur eigenlijk niet of nauwelijks bekend. Tijdens een rondgang bij mij op kantoor riep het woord ‘ICC’ bij de meesten nog wel een associatie op met de *Incoterms* of met internationale arbitrages, maar de modelcontracten waren voor veruit de meesten een brug te ver. Dat is jammer, want naar mijn idee zijn de modelcontracten uitermate nuttig voor de praktijk.

Ze zijn bedoeld voor het bedrijfsleven en zijn adviseurs, zijn opgesteld door praktijkjuristen en zijn toegankelijk en gemakkelijk te hantieren in de praktijk. Een belangrijk kenmerk is hun neutraliteit. De belangen van de contractspartijen worden op evenwichtige wijze tegen elkaar afgezet. Door die neutraliteit kunnen de modellen een uitermate nuttige rol in de praktijk spelen.

Ik deed laatst een overname. De Engelse moeder wilde haar Nederlandse dochter kwijt. De koper was het management van de Nederlandse dochter, een *management by-out* dus. De relatie tussen de Engelse moeder (fabrikant) en de Nederlandse dochter (verkooporganisatie) zou worden voortgezet in de vorm van een agentuurcontract. Ik

kreeg van de solicitors van de Engelse moeder het kantoormodel voor een agentuurovereenkomst voorgelegd. Het concept besloeg bijna negentig bladzijden. Op de laatste bladzijde was de rechtskeuze voor Engels recht doorgehaald en vervangen door Nederlands recht. Het concept was typisch ‘manufacturer friendly’. De graad van volstrekte eenzijdigheid was ontmoedigend.

Met dit alles zag ik mij geconfronteerd in de gebruikelijke ellenlange onderhandelingen met de Engelse advocaten, bij voorkeur ’s nachts na 24.00 uur. De daardoor gecreëerde hoeveelheid uren is doorgaans niet uit te leggen aan Nederlandse cliënten. Bovendien was er de gebruikelijke tijdsdruk.

Ik heb mijn Engelse *counterparts* laten weten dat hun concept simpelweg niet aanvaardbaar was en ik heb voorgesteld het voor beide partijen neutrale ICC-Model Commercial Agency Contract te gebruiken. Toevallig bleken de Engelse solicitors het ICC-model te kennen. Met wat aanpassingen in verband met de specifieke situatie waren we in enkele uren klaar met het hele contract.

De contracten zijn overigens ook nuttig als checklist en als bron van inspiratie, en de meestal vrij uitvoerige toelichting bevat een schat aan juridische en praktische informatie.’

‘Voor ons is een zaak een zaak’

Micha Kat

freelance journalist

Enkele spraakmakende zaken, zoals die over het ter beschikking stellen van strafdossiers aan de pers en die tegen een curator van een topkantoor, hebben het tuchtrecht weer in het middelpunt van de belangstelling geplaatst. Dit voorjaar viert het Hof van Discipline het halve eeuwfeest. Voorzitter Anja Zwitter-Schouten: ‘Het verwijt van vriendjespolitiek steekt ons bijzonder.’

Ergens in het doolhof van het Paleis van Justitie in Den Bosch zitten Anja Zwitter-Schouten en plaatsvervangend voorzitter Theo Fransen klaar voor een interview. Directe aanleiding is het vijftigjarig bestaan van het Hof, maar ook kunnen tal van actuele kwesties rond het tuchtrecht aan de orde worden gesteld. Niet alleen enkele recente spraakmakende zaken zetten het tuchtrecht immers weer in de schijnwerpers, maar ook controverses rond kwesties als het anonimiseren van de uitspraken en recente perspublicaties over vriendjespolitiek (*HP/De Tijd*).

Hoe komen we eigenlijk terecht in Den Bosch? Zwitter: ‘De griffie zit nog altijd in Utrecht, maar in het toenmalige kantongerecht aan het Janskerkhof was geen plaats meer voor ons. We zijn voor het houden van onze zittingen echter niet aan Utrecht gebonden, dus toen ik hier (Zwitter is vice-president bij het Gerechtshof in Den Bosch) ruimte kon krijgen in dit nieuwe paleis, hebben we dat in dank aanvaard.’

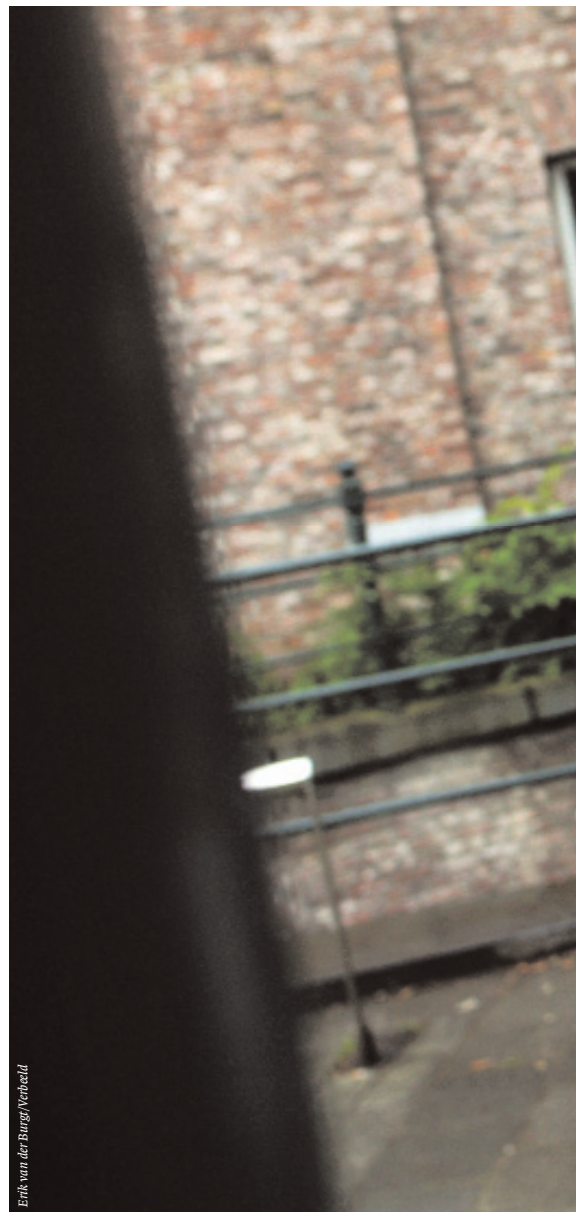
Bij het Hof vormen de vier plaatsvervangend voorzitters samen met de voorzitter het presidium. Er zijn vier à vijf zittingen per maand, dus elke (plaatsvervangend) voorzitter leidt gemiddeld één keer per maand een zittingsdag. Voor elke zitting wordt een kamer samengesteld die bestaat uit vijf leden: drie afkomstig uit de zittende magistratuur, twee uit de advocatuur. Het Hof kent ‘vaste’ leden en ‘plaatsvervangend leden’. Het verschil is dat de vaste leden meer zittingen doen. Ze zijn ervarener en moeten zorgen voor de continuïteit. Zwitter: ‘Het streven is om in elke

kamer twee vaste leden te hebben, een rechter en een advocaat. Helaas lukt dat niet altijd, want het Hof heeft te weinig vaste leden uit de zittende magistratuur: naast de vijf voorzitters op dit moment slechts twee. Het is moeilijk vaste leden te werven uit de zittende magistratuur. Dit in tegenstelling tot plaatsvervangers waarvan we er nu 32 hebben. We hebben vier advocaten die vast lid zijn, en achttien advocaten als plaatsvervangers.’ Geld en taakbelasting spelen hier een belangrijke rol, want de vaste leden (zittende magistratuur) zijn voor 15% van hun werktijd belast met werk voor het Hof en de plaatsvervangend voorzitters zelfs voor 25%.

Zwitter: ‘Zelf besteed ik 50% van mijn werktijd aan het Hof, onder meer door mijn verantwoordelijkheid voor de externe contacten. De vaste leden uit de zittende magistratuur werken bij het Hof op basis van vrijstelling van hun rechterswerk; advocaten krijgen van de Orde hun reiskosten vergoed, maar ontvangen geen honorarium.’

TWEE LEZINGEN

Zwitter begon haar loopbaan als advocaat (1971-1976) in Utrecht en Den Bosch. Ze volgde daarna de RAIO-opleiding, werd rechter en in 1994 vice-president in het gerechtshof van Den Bosch. In 1999 werd ze president van het Hof van Discipline. Zwitter: ‘Ik zit als voorzitter in een civiele kamer niet anders dan in een tuchtkamer. De feiten zijn net zo belangrijk en er zijn ook twee lezingen: die van klager en die van verweerder. Ook spelen emoties meestal een belangrijke rol, omdat mensen

Erik van der Burg/Verbeeld

zich gekwetst kunnen voelen. Zowel in het civiele recht als in het tuchtrecht werken we ook veel met open normen. Dan laat ik bijzondere zaken even buiten beschouwing, zoals kwesties rond het verzet tegen de inschrijving van een advocaat op het tableau. Dergelijke zaken gaan niet naar een Raad van Discipline, maar komen direct bij ons. Vorig jaar hebben we maar één zo'n zaak gehad, maar in 2001 nog zes.'

Dit brengt ons op het onderwerp van de Hofstatistieken. Klopt het beeld dat de advocaat steeds 'klachtgevoeliger' wordt en dat het aantal tuchtklachten stijgt? Zwitter: 'Het aantal jaarlijks bij ons binnenkomende zaken vanaf

1988, fluctueert van 106 in 1989 tot 259 in 1999. In 2002 was sprake van een sterke daling tot 180, maar dit jaar loopt het weer storm.' Over trends in het type tuchtrechtelijke appèlzaak die het Hof te behandelen krijgt kan Zwitter weinig zeggen, simpelweg omdat gegevens ontbreken. Wel wordt de hoedanigheid van de appellant geregistreerd. Dan blijkt eigenlijk alleen dat klagers structureel vaker beroep aantekenen dan verweerders, een verschijnsel dat niemand vanuit rechtspsychologisch perspectief zal verbazen. Zwitter doet een poging te rubriceren: 'Declaratiegeschillen komen voor, net als kwesties rond communicatie en tegenstrijdige belan-

gen. Dan zou ik nog willen noemen: schending geheimhouding, onvoldoende inspanning, het niet-nakomen van afspraken, overschrijding van termijnen en klachten over de advocaat van een wederpartij.'

HETEROGENE PRAKTIJK

Van vele kanten klinkt de laatste tijd kritiek op het tuchtrecht. Het verwijt van vriendjespolitiek is eigenlijk al oud. Daarnaast zou het uniforme en nationale tuchtrecht niet meer passen bij de extreem heterogene advocatenpraktijk zoals die thans in ons land voorkomt (van eenpitters tot vestigingen van *global giants* van meer dan 3000 advocaten), zou het door de toenemende internationalisering (zowel van kantoren als van regelgeving) achterhaald zijn en ook wordt wel gesteld dat de tuchtrechtspraak van de Raden en het Hof van Discipline op den duur zal worden overvleugeld door de nieuwe Geschillencommissie Advocatuur.

Zwitter: 'Alles wat met rechtspraak te maken heeft komt meer en meer in de belangstelling te staan en krijgt meer kritiek. Zelfs ministers schrikken er tegenwoordig niet meer voor terug rechters te kritiseren. Dat zou vroeger ondenkbaar zijn geweest. Wij krijgen ook meer kritiek. Het verwijt van vriendjespolitiek en 'ons kent ons' steekt ons in het bijzonder. Een zaak is voor ons een zaak. We zijn nuchtere mensen, onpartijdig en onafhankelijk. Advocaten die van bepaalde kantoren komen of bepaalde functies hebben bekleed: het speelt geen enkele rol en soms weten we het zelfs niet eens. En waarom zouden we bij voorbaat al zeggen dat we de kant kiezen van een aangeklaagde advocaat en niet die van de klager?' De overige punten van bedreiging en kritiek (eind 2001 werden ze in kaart gebracht door een rapport van de hand van rechtssocioloog prof. N. Huls) zeggen Zwitter (nog) weinig: ze ziet het bovendien niet als haar taak uitvoerig te theoretiseren over de positie van het tuchtrecht.

Zwitter: 'Neem de Geschillencommissie. Er zal best een zekere overlapping zijn met het tuchtrecht, maar alles is nog veel te vers om conclusies te trekken. De richtlijn terzake is immers pas eind vorig jaar in werking getreden. Ik zie wel dat beide organen niet vanuit dezelfde uitgangspunten werken. Bij ons gaat

Voorzitter Anja Zwitter-Schouten: Als voorzitter zit ik in een tuchtkamer niet anders dan in een civiele kamer

het om het bewaken van de kwaliteit van de beroepsuitoefening, bij de Geschillencommissie mede om compensatie voor een zich benadeeld voelende cliënt.’

Van de internationalisering merken Zwitser en Fransen nog niet zo veel. Dat zal te maken hebben met het feit dat veel klagers eenmalige cliënten zijn, niet het profiel van de cliënt van het internationale kantoor. Daarnaast zijn klagers vrijwel altijd natuurlijke personen. Zwitser: ‘Advocaten vanuit de Europese Unie die in ons land onder hun oorspronkelijke beroepstitel als advocaat werken vallen sinds kort ook onder ons tuchtrecht, maar het Hof heeft tot nu toe nog geen zaken tegen een dergelijke advocaat behandeld. Hoe advocaten dienen te functioneren is bovendien resultaat van een historisch proces dat van land tot land verschilt. Van iets als ‘Europees tuchtrecht’ is tot nu toe nog nauwelijks sprake.’

ANONIEME UITSPRAKEN

Een ander oud punt van kritiek is de anonimisering van tuchtrechtelijke uitspraken. De consument kan nu als hij een advocaat uitkiest nooit weten of deze een tuchtrechtelijk verleden heeft en dat zou in diens nadeel kunnen werken. Een poging van enkele partijen om deze openheid via de rechter af te dwingen, strandde bij het Hof in Den Haag (1999) en later ook nog bij de Hoge Raad. Zwitser: ‘Hier ligt voor ons geen taak. Wat voor normen zouden hier moeten gelden? Moeten we eraan meewerken dat er doopcelen kunnen worden gelicht?’ Een ander punt is de openbaarheid van het tuchtrecht naar de pers. Journalisten weten nooit wat voor zaken er op welk tijdstip dienen; zo iets als een ‘tuchtrol’

bestaat niet; een kamer krijgt de stukken een paar weken voor de zitting aangeleverd. Als een journalist naar het Hof belt met de vraag of er deze maand nog interessante zaken dienen tegen bekende advocaten of advocaten van grote kantoren, krijgt hij dan antwoord? Zwitser: ‘Nee. Je moet voorkomen dat zaken van tevoren worden gelabeld. Wel is het zo dat als iemand weet dat een bepaalde zaak bij het Hof zal dienen en naar datum en tijdstip van behandeling vraagt, hem dat wordt medegedeeld.’ Vaak krijgt iemand de gegevens om een openbare zitting te kunnen bijwonen van een klager of van diens advocaat. Als hij een zitting bijwoont zal hij kunnen constateren dat beide partijen uitgebreid aan het woord komen, ook in repliek en dupliek, waarna vaak nog vragen van de rechters volgen. Direct na de zitting gaan de vijf rechters en de griffier de raadkamer in. Zwitser: ‘De traditie zegt dan dat de jongste rechter als eerste spreekt en de voorzitter als laatste, maar bij ons gaat dat lang niet altijd meer zo. Er ontstaat als het ware een rondetafelgesprek. Aan het eind van het overleg nemen de vijf tuchtrechters gezamenlijk een besluit dat door de voorzitter wordt vastgesteld. Gestemd wordt er zelden.’ Ze vervolgt: ‘Een van de leden van de betreffende kamer maakt vervolgens een conceptbeslissing. Die gaat naar de griffier, die het stuk weer doorstuurt naar de andere leden van de kamer die commentaar kunnen geven. Hierna maakt de voorzitter de definitieve beslissing. De griffier stuurt die dan naar de beide partijen. Ook de landelijk deken krijgt een afschrift, net als de betreffende Raad van Discipline en alle leden van ons Hof.’

GEDEELTELIJK PREVENTIEF

Hoe belangrijk vindt Zwitser het tuchtrecht nu eigenlijk? Is het een *conditio sine qua non* voor de praktijkuitoefening? Zwitser: ‘Zonder tuchtrecht draait de molen van de advocatuur heus wel door. Werkt het preventief? Ik denk slechts gedeeltelijk; de echte “boeven” zul je er niet mee stoppen. Ook achteraf zal de slimme kwade genius lang niet altijd door de mand vallen. Toch blijft het belangrijk dat de tuchtrechter in het concrete geval vaststelt of, en zo ja waarom, een advocaat niet behoorlijk is opgetreden en ter correctie een maatregel kan opleggen. In het uiterste geval bestaande uit schrapping als advocaat.’

CORRECTIE

Onder de kop ‘Schade door schadebureau Pals’ publiceerde het *Advocatenblad* (nr. 9, 2 mei 2003) een artikel waarin de band tussen mr. J. Houkes en de Pals Groep aan de orde kwam (p. 371).

Volgens dhr. Houkes zouden in dat artikel drie omissies staan.

In de eerste plaats werd vermeld dat Houkes Letselschade Advocaten en de Pals Groep in hetzelfde pand in Emmen zou zitten. Volgens de openbare registers zou dan niet correct zijn, aldus Houkes. Wie echter de website raadpleegt van zowel Houkes als van de Pals Groep, moet constateren dat beide wel hetzelfde adres hanteren.

Vervolgens is geschreven dat Houkes niet voor commentaar bereikbaar zou zijn geweest. Houkes is door ons gebeld met het verzoek een reactie te geven op de kwestie die is beschreven in het artikel. We zijn – en daar kunnen we echt niets anders van maken – niet door Houkes teruggebeld. Dat de chef de bureau van Houkes ons tipte een andere zegsman te bellen, doet niets af aan onze wens zelf met Houkes te willen spreken.

Op het derde punt moeten we Houkes wel in het gelijk stellen. Niet is aannemelijk gemaakt dat Houkes ‘achter PH Procesadvocaten & Adviseurs BV zit’.

"Met recht de beste service leveren"

Lilien van Druenen, Hoofd Juridische Zaken

Medewerker Juridische Zaken (m/v) 60%

STATER ondersteunt financiers met inzet van geavanceerde ICT-technologie bij de verkoop, behandeling en financiering van hypotheekportefeuilles. De

organisatie wil uitgroeien tot de grootste 'end-to-end' dienstverlener in de Europese hypotheekmarkt van verkoop tot funding. Om deze ambitie ook juridisch verder uit te bouwen zoekt STATER voor de afdeling Juridische Zaken een Medewerker Juridische Zaken (60%).

Je bent al drie of vier jaar werkzaam in de praktijk, liefst bij een gerenommeerd advocatenkantoor, en vertrouwd met het ondernemings- en verbintenisrecht. Je vindt het belangrijk om juridisch werk van hoog niveau te leveren, zonder de praktische aspecten uit het oog te verliezen. Beherrsing van het Nederlands en Engels spreekt voor zich, Duits zou mooi zijn.

Je bent teamplayer én adiat(e) tegelijk: sociaal, communicatief en overtuigend, maar ook zelftendig, eigenzinnig en energiek.

Geïnteresseerd? Stuur je adiatatiebrief met C.V. naar STATER N.V., afdeling Human Resource Management, t.a.v. Harry Enter, Director HRM, Postbus 2686, 3800 GE Amersfoort. Of stuur een e-mail naar HRM@stater.com. Voor meer informatie kun je contact opnemen met Lilien van Druenen, Hoofd Juridische Zaken, telefoon 033 45 09 132, of met Harry Enter, Director HRM, telefoon 033 45 09 332.

STATER is tevens op zoek naar kandidaten voor een andere juridische functie. Bezoek www.stater.nl voor actuele informatie over deze en andere vacatures.

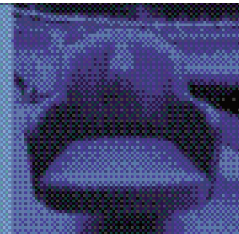
STATER
International Mortgage Services

*Acquisitie naar aanleiding van deze
advertentie wordt niet op prijs gesteld.*

Den Haag transparant

Actueel en gebruikersvriendelijk

OPmaat

Kijk op Internet
voor demo of
proefabonnement

opmaat.sdu.nl

Of vraag de folder aan:
tel. (070) 378 98 82

e-mail:

helpdesk@sdu.nl

**Online toegang tot de meest
actuele overheidsinformatie:**

- Alle officiële publicaties in
de oorspronkelijke opmaak
- Uitgebreide zoekfuncties
- Uw persoonlijke interesseprofiel
en e-mailattendering

Sdu Uitgevers

bron van informatie voor beslissers

RECHTER JAN VAN DER DOES

Mr. Zwanenstein op tournee

Mr. Zwanenstein is bekende Nederlander en advocaat, in deze volgorde. Hij is altijd nadrukkelijk aanwezig, ook als hij er niet is, want dan is hij te laat. De zitting begint op tijd, maar er hangt een zekere lusteloosheid in de zaal, alsof we eerst door een reclameblok heen moeten voordat de hoofdfilm begint. Pas na zijn verschijnen recht ieder de rug, de zaak kan in feite beginnen.

Hij maakt een diepe buiging, als een priester voor het altaar. Een generatie geleden, toen elke advocaat dat deed, was het een teken van eerbied voor het recht. De advocaat maakte zich klein, en wees als het ware van zich af, om het recht des te beter te laten uitkomen. Nu alleen mr. Zwanenstein nog buigt is de betekenis omgekeerd. Het recht is decor voor zijn optreden.

Zijn cliënten zijn het publiek. Meestal zijn zij al een paar keer onschuldig veroordeeld, en kunnen zij de dramatiek van hun raadsman buitengewoon waarderen. De rechters en de officier vormen het lijdend voorwerp. Zij worden gecharmeerd, bespot en geprezen.

Mr. Zwanenstein komt het best op dreef als hij tegengas krijgt. Dan richt hij al zijn sarcastische pijlen op de tegenwerking. 'Als uw rechtbank het in haar wijsheid gepast acht om 20 van de 25 getuigen af te wijzen, dan moet de rechtbank maar doen wat zij niet laten kan. Maar dan heeft het allemaal geen zin meer, dan moet de rechtbank maar onmiddellijk een einduitspraak doen, dan gaan we direct door naar het hof, want dit kan ik mijn cliënt niet uitleggen.'

Maar ook een zekere saaiheid ter zitting kan onverwacht stimulerend werken. 'Oeps, nou drink ik toch uit het glas van mijn cliënt, de rechtbank zou er haast wat van gaan denken'.

De reactie van de rechtbank is wisselend mishaald en geamuseerd, maar wordt altijd bepaald door het besef dat mr. Zwanenstein celebrant is in eigen ritueel. De zitting komt het snelst tot een bevredigend eind wanneer hem enige ruimte gegund wordt. Hij moet zijn act kunnen opvoeren. Zoals een Japanse zwaardvechter meegaat met de bewegingen van zijn tegenstander, zo reageert de rechtbank op het verbale geweld. De teugels worden aangetrokken, maar langzaam.

Een jaar geleden werd in Parijs een Nederlandse getuige gehoord die daar was gedetineerd. Het was in een Nederlandse strafzaak. Mr. Zwanenstein, optredend voor verdachte, was een halfuur te laat en

illustratie: Wouter van Ressen

kreeg bij binnenkomst van de Franse rechter te horen dat de getuige een beroep had gedaan op het zwijgrecht, zodat het verhoor was afgerond. De raadsman reageerde als een voetballer die buiten zicht van de camera's was getackeld. Hij trok alle registers van zijn misbaar open en startte met luide stem een exposé over de aard van het zwijgrecht, waaronder begrepen het antwoorden op vragen naar het weer in Frankrijk en de files in Parijs. Hij gaf een college over het Europees Verdrag, waar ook Frankrijk aan gebonden was. Het Europese Hof was nota bene in het Franse Straatsburg gevestigd. De raadsman zou akte vragen van de weigering hem vragen te laten stellen, akte van het drijfzand waarop de beslissing van de rechter was gebaseerd, akte van zijn vergeefse tocht naar Parijs, akte...

Toen bleek dat de status van bekende Nederlander na overschrijding van de rijksgrens was verbleekt tot die van toevallige passant. De Franse rechter onderbrak mr. Zwanenstein, bracht in herinnering dat de zitting was gesloten, en verzocht de aanwezige gendarmes om mr. Zwanenstein te begeleiden naar de uitgang.

Buiten, vóór het Paleis van Justitie, foeterde mr. Zwanenstein nog even door – maar vroeg daar geen bijzondere akte meer van. ●

Willem Heemskerk
redactielid

de Veegwet (II)?

Op 1 mei 2003 is (eindelijk) het wetsvoorstel **Aanpassing van enkele onderdelen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en enige andere wetten**¹ in verband met het nieuwe procesrecht, beter bekend als **de Veegwet**² BPR, bij de Tweede Kamer ingediend.³ Het wetsvoorstel wijkt niet wezenlijk af van het ambtelijk concept, dat al medio vorig jaar is vastgesteld.⁴ Een schets van de belangrijkste aanpassingen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

AANPASSING RECHTSMACHTBEPALINGEN

Voorgesteld wordt de art. 6 en 8 Rv aan te passen aan de op 1 maart 2002 in werking getreden EEX-verordening, die het EEX-Verdrag heeft vervangen, terwijl om diezelfde reden een nieuw art. 6a Rv wordt toegevoegd, waarin voor de (ver)koop van roerende zaken en de verstrekking van diensten wordt gedefinieerd wanneer de plaats van uitvoering van de aan de eis/het verzoek ten grondslag liggende verbintenis in Nederland is gelegen.

BETEKENING ONDER DE EG-BETEKENINGSVERORDENING

In het belangwekkende arrest van 17 januari 2003⁵ heeft de Hoge Raad regels gegeven voor de betekening van de dagvaarding aan de advocaat/procureur/deurwaarder in vorige instantie, in zaken waarop de EG-betekenningsverordening van toepassing is.⁶ Onder meer heeft hij beslist dat betekening op de voet van art. 63 lid 1 Rv binnen veertien dagen gevolgd moet worden door verzending aan een ontvangende instantie. Met een toevoeging van die termijn aan art. 56 lid 3 Rv wordt voorgesteld die regel te codificeren.

AMBTSHALVE TOETS RELATIEVE

BEVOEGDHEID KANTONZAKEN

Volgens het voorstel wordt aan art. 110 lid 1 Rv de volgende zin toegevoegd: "In zaken waarin de vordering minder beloopt dan € 5.000, zaken betreffende een individuele arbeidsovereenkomst en zaken als bedoeld in artikel 101 en 103, tweede zin, beoordeelt de rechter ook zonder daartoe strekkend verweer of hij relatief bevoegd is." Volgens de wetgever dient de rechter als sequel van de door art. 108 Rv beperkte mogelijkheid van een geldige forumkeuze in zaken betreffende kleine vorderingen, arbeids-, huur- en consumentenovereenkomsten zijn relatieve bevoegdheid ook ambtshalve te beoordelen. Op de voet van art. 108 lid 2 sub a Rv kunnen partijen een relatief onbevoegde rechter overigens altijd alsnog bevoegd maken door een daartoe strekkende overeenkomst, eventueel mondeling gesloten ter zitting.

VEREISTEN APPÈL- EN CASSATIEDAGVAARDINGEN

Het huidige art. 111 lid 2 sub i Rv wordt gesplitst in een sub i en j, terwijl de art. 343 en 407 Rv daarop zullen worden aangepast. Bedoeld is om buiten enige twijfel te stellen dat appel- en cassatiedagvaarding de in art. 139 Rv genoemde rechtsgevolgen (van

verstek) *niet* behoeven te vermelden, terwijl die dagvaarding de in art. 140 Rv genoemde rechtsgevolgen (van verstek bij meerdere geïntimeerden/verweerders in cassatie) – anders dan nu – *wel* dienen te vermelden.

UITBREIDING KANTONRECHTERS KORT GEDING

Art. 254 lid 4 Rv bepaalt nu dat de kantonrechter een voorziening in kort geding kan treffen in zaken als bedoeld in art. 93 Rv. Voorgesteld wordt de verwijzing naar dat (laatste) artikel te vervangen door 'zaken die ten gronde door de kantonrechter worden behandeld en beslist', zodat hij ook bevoegd is een voorlopige voorziening te treffen in zaken waarin hij zijn (bodem)bevoegdheid aan de art. 94 e.v. Rv zou onttelen en in (kanton)zaken die met een verzoekschrift worden ingeleid.

AMBTSHALVE TOETS RELATIEVE BEVOEGDHEID VERZOEKSCRIFTZAKEN

Op grond van het huidige art. 270 lid 1 Rv beoordeelt de rechter zijn relatieve bevoegdheid in verzoekschriftzaken slechts ambtshalve, als één of meer van de opgeroepen belanghebbenden niet in de procedure zijn verschenen. De wetgever meent dat aldus onvoldoende recht wordt gedaan aan de exclusiviteit van de in de art. 262-268 Rv en in bijzondere wetten opgenomen relatieve bevoegdheden, zodat ambtshalve toetsing in alle verzoekschriftzaken – dus ook die waarin de belanghebbenden zijn verschenen en de bevoegdheid niet wordt betwist – hoofdregel zou moeten worden; verwijzing zal niet plaatsvinden als de verzoeker en de opgeroepen belanghebbende(n) hebben aangegeven dat niet te wensen. De uitzondering in art.

270 lid 2 Rv – kort gezegd: geen ambtshalve toets in echtscheidingszaken en daarmee verband houdende verzoeken – blijft bestaan.

CODIFICATIE ZOONTJENS/KIJLSTRA

In het arrest Zoontjens/Kijlstra⁷ heeft de Hoge Raad beslist dat de intrekking van (cassatie)beroep na het verstrijken van de termijn, maar vóór de aangezegde rechtsdag niet aan de ontvankelijkheid van – nog in te stellen – incidenteel beroep in de weg behoeft te staan. Deze regel wordt voor het hoger beroep in art. 339 lid 4 Rv en voor het cassatieberoep in art. 410 lid 3 Rv vastgelegd, terwijl daarbij tevens wordt aangegeven op welke wijze incidenteel beroep na afstand van instantie kan worden ingesteld.

NIET AANGEPAST

Bij gelegenheid van de behandeling in de Eerste Kamer van de herziening van het burgerlijk procesrecht op 4 december 2001 heeft toenmalig minister van Justitie Korthals toegezegd op twee onderwerpen te zullen terugkomen,⁸ te weten:

- de vraag of in de wet tot uitdrukking dient te komen dat de gedaagde in reconventie het recht heeft om een conclusie van antwoord te nemen;
- de gevolgen van een overdracht van een vordering door de eisende partij in de loop van het geding.

In de Memorie van Toelichting op de Veegwet BPR⁹ geeft minister Donner aan op geen van beide punten aanleiding te zien voor aanpassing. Naar zijn opvatting ligt in de art. 19 en 138 Rv al besloten dat de gedaagde in reconventie zonder meer het recht heeft om een conclusie van antwoord te nemen, terwijl het aan de rechter is om uit te maken wat in de desbetreffende procedure daarvoor het geëigende moment is; art. 5.8 van het landelijk rolreglement geeft hem in dat verband al een instrument. Met betrekking tot cessie van de vordering, die na schorsing (ex art. 254 lid 1 sub c Rv) kan meebrengen dat de gedaagde hangende het geding tegenover een andere eiser komt te staan, merkt de minister op dat die de mogelijkheid van een reconventionele vordering kan uitsluiten (en eventueel de noodzaak van een afzonderlijke procedure tegen de oorspronkelijke eiser kan impliceren), maar dat dat nu eenmaal een gevolg is van de omstandigheid dat vorderingen in beginsel door de schuldeiser kunnen worden overgedragen. Voor de mogelijkheid in zo'n geval van een reconventionele vordering tegen de oorspronkelijke eiser, met alle processuele complicaties van een meerpartijenprocedure van dien, voelt de minister niets. ●

NOTEN

- ¹ Te weten het BW, de Faillissementswet, de Kadasterwet, de Wet RO, de Wet politieregisters, de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, de Wet toezicht kredietwezen 1992, de Wet toezicht natura-uitvaartverzekeringsbedrijf en de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993.
- ² Op suggestie van de Raad van State wordt het wetsvoorstel formeel niet als zodanig aangeduid, omdat het niet louter gaat om herstel van verschrijvingen en verbeteringen van onjuiste verwijzingen, maar ook voorstellen zijn opgenomen die verder gaan.
- ³ Kamerstukken 28 863.
- ⁴ Zie daarvoor mijn bijdrage in *Advocatenblad* 2002-13, p. 572-573.
- ⁵ NJ 2003, 113 m.nt. PV.
- ⁶ Zie uitvoerig J. de Bie Leuveling Tjeenk, Betekening van dagvaarding bij procureur in vorige instantie, *Advocatenblad* 2003-3, p. 123-126.
- ⁷ HR 18 februari 1994, NJ 1994, 606 m.nt. HER.
- ⁸ Handelingen I 2001-2002, p. 10-525.
- ⁹ Kamerstukken II 2002-2003, 28 863, nr. 3, p. 2-3.

(advertentie)

Op zoek naar
maatwerk?

VOXIUS
VOOR JURISTEN
VAST EN INTERIM

 www.voxius.nl TEL 010 - 240 06 05

FIF 33
RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU
Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

• Onrechtmatig ziekteverzuim • Alimentatiezaken
• Controle werkzaamheden • Handelsinformatie
• Fraude / Bedrijfsdiefstal • Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl
Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
fax: 010 477 08 30 • e mail: info@fif33.nl

HET ETHISCH PEIL VAN...

Advocaten kunnen in ethisch netelige situaties belanden. Hoe gaan ze dan te werk? Hoe denken ze over hun normen en waarden? Hertoghs: 'Ik oordeel niet graag als ik niet alle achtergronden ken. En al je ze kent, schuilt er altijd wel weer wat goeds in iemand.'

Daniela Hooghiemstra
journalist

Mr. J.J.M. Hertoghs (56; beëdigd 1970; getrouwd; twee kinderen) bewerkstelligde de vrijspraak in de zaak tegen Feijenoord-voorzitter Jorien van den Herik.

Wat vond u tot dusver uw belangrijkste zaak?

Mijn eerste strafzaak in 1970. Mijn cliënt werd schuld aan een verkeersongeval verweten. Hij had alle schijn tegen. Na een eerste persoonlijk contact raakte ik gloeiend van zijn onschuld overtuigd. Dagen en nachten ploeterde ik op deze zaak. Er bleek advocatenbloed in mij te bruisen. Nog voel ik de spanning voor de zitting en het vonnis: vrijspraak!

Wat is uw religie?

Geboren en getogen in het Brabantse zuiden, proefde ik van jongsaf aan het Rijke Roomse leven. Daarbij gaat het vooral om een 'lifestyle'. Toen ik hoorde dat Sinterklaas niet bestond, ben ik dat feest toch met veel plezier blijven vieren. Zo is het met mijn katholieke geloof ook: het gaat mij vooral om de cultuur en de emotie die eraan vastzitten.

Stelt u zich voor- en nadat u handelt, terugkerende morele vragen?

Contemplatie vind ik leuk, maar ik ben er niet in depressiviteit mee bezig. Rustig eens omkijken en je afvragen: wat leer ik hiervan, is nuttig. Maar te lang na-eieren over besluiten is niet mijn stijl. De begrippen goed en slecht zijn vloeibaar. Een katholiek mag niet zondigen, maar gebeurt het onverhoopt toch, dan is dat geen eeuwige schande. Niemand is volmaakt en er is altijd nog de biecht. Je ziet deze filosofie overigens terug in het fiscaal recht: als je na belastingfraude vrijwillig tot inkeer komt, word je gevrijwaard van vervolging.

Betrapt u zich vaak op onvolkomenheden?

Mijn sterke punten: zakelijkheid, rationali-

'De wet vertolkt vaak de waan van de dag'

foto: Jos van Gurp/BN de Stem

teit en efficiency hebben hun zwakke tegenhanger: ongeduld, kort aan de kar en soms te weinig tijd voor mensen. Maar om nu te zeggen dat ik mijzelf daarop afreken, nee. Florence Nightingale verzorgde de zieken, ik ga liever in het bestuur zitten van dat ziekenhuis. Die ziekenverzorgster vind ik beter dan mijzelf, maar van het feit dat je mij niet met gehandicapten op stap ziet gaan, kan ik ook weer niet wakker liggen. Ik kan in de spiegel kijken en zeggen: 'ik heb in huis wat ik in huis heb' en met de jaren valt het mij steeds gemakkelijker om mij neer te leggen bij wie ik ben.

Voelt u zich vaak schuldig?

Zelden. Als je veel doet en je stinkende best doet, zul je de plank best eens mislaan. Dat moet je zowel zien te vermijden als relativeren. Normen en waarden zijn veranderlijk. Oh tempora, oh mores!

Bent u veel tijd kwijt met het recenseren van uw eigen gedrag?

Een mens heeft bij leven de nodige dooie momenten, waarin hij er lustig op los kan mijmeren. Bijvoorbeeld in bed, 's morgens onder de douche, tijdens een saaie autorit of

in de wachtkamer van de tandarts. Ideale reflectiekansen, waarvan ik veelvuldig gebruikmaak.

Welk historisch figuur vertegenwoordigt in uw ogen het hoogst denkbare morele gehalte?

Het ligt voor de hand J.C. te noemen, maar die staat te ver van mijn bed. Dichter bij huis denk ik toch eerder aan mijn ouders. Imperfect, maar geneigd tot het goede. Verder geldt misschien: hoe hoger het moreel gehalte hoe minder in the picture. De president van Amerika zal voor mij daarom niet gauw in aanmerking komen.

En het laagst denkbare?

De duivel of anders zijn advocaat.

Komt u wel eens iemand tegen die u aan de duivel (of zijn advocaat) doet denken?

Nee. Ik oordeel niet graag als ik niet alle achtergronden ken. En al je ze kent, schuilt er altijd wel weer wat goeds in iemand. Ik had een keer een cliënte met dertien kinderen van verschillende mannen. Van de laatste man, die thuis voor die kinderen zorgde terwijl zij werkte, wilde ze scheiden. Maar ze wilde geen alimentatie betalen. Ik heb haar uitgelegd dat het zo niet werkte en toen hebben

'Als je veel doet, en je doet stinkende best, zul je de plank best eens misslaan'

wij afscheid van elkaar genomen. Dat was een praktisch besluit. Aan een moreel oordeel kwam ik niet eens toe.

Met welke regels bent u opgevoed?

Zuinig zijn op schaarse zaken. Deuren dicht achter je rug, licht uit waar je niet bent en 'kruimeltjes zijn ook brood'. De consumptie en welvaartsmaatschappij waren nog niet in beeld. Het kan tegenwoordig niet op, terwijl ik nog in mijn hoofd heb: is dat telefoontje plegen wel nodig? Ik trek die zuinigheid niet in de sfeer van moraal, dat zou calvinistisch zijn. Ik heb niets tegen de goede dingen des levens, maar vraag mij toch regelmatig af waar al die consumptie toe leidt. Gewoon omdat het niet goed is voor een mens om zich de hele dag vol te proppen. Het katholicisme kent niet voor niets ook de vastenperiode.

Heeft u respect voor uw vader en moeder?

Het waren fijne mensen, die helaas allebei te jong zijn overleden. In dit respect deelt ook mijn stiefmoeder, die onlangs 70 werd. Een schat van een mens.

Vindt u overspel een zonde?

Als jurist vraag ik eerst naar de context. Goed overspel wordt in de sport juist hoog gewaardeerd. Als het gaat om relaties gaat het primair om trouw. Ontrouw zonder overspel lijkt me een grotere zonde dan het omgekeerde. Schrijfster Heleen van Royen heeft pas een lans gebroken voor het idee dat een huwelijk meer is dan alleen seks. Steun en loyaliteit aan elkaar vind ik belangrijker dan een keer-tje overspelig zijn. Als het voor de een niks voorstelt, terwijl het de ander leed berokkent, moet je het vooral niet vertellen. Nee, dat noem ik geen bedrog. Alles is betrekkelijk, en zelfs dat is weer betrekkelijk.

Door wie laat u zich de wet voorschrijven?

Vooraf door mijn innerlijk geweten. Voor een hogere macht ben ik niet zo gevoelig. In de wetgeving tref je die hogere macht ook niet vanzelfsprekend aan. Vandaag mag je 100 rijden, morgen 120. De wet vertolkt vaak de waan van de dag. Als je ziet in hoeveel bochten rechters zich moeten wringen om uitspraken te doen over handel met voorkennis op de beurs, kun je toch niet spreken van heldere normstelling. In het algemeen kun je beter je eigen geweten volgen. Je hebt mensen die een nacht lang voor een defect verkeerslicht gaan staan wachten. Ik ben de eerste die dan doorrijdt.

Betrapt u zich wel eens op luiheid?

Nee, wat moet dat moet, ook al heb je daar even geen zin in.

Betrapt u zich wel eens op een teveel aan daadkracht?

Het zou wel eens wat minder kunnen. Dat geldt echter nooit voor de verantwoordelijkheden die je al hebt aanvaard.

Hoe vaak raakt u door uw werk persoonlijk in gewetensnood?

Zelden tot nooit. Ik doe alleen waar ik in gemoede van ben overtuigd.

Welke zaken weigert u?

Ik help niet mee om fraude te verbergen en ik laat mij niet door cliënten vertellen hoe ik een zaak moet doen. Je hebt wel mensen die denken dat ze een advocaat even op pad kunnen sturen met een envelop met inhoud. Ik heb daar niet eens een moreel oordeel over, maar ik doe het gewoon niet omdat ik de dingen die ik doe aan mijzelf moet kunnen uitleggen. Zodra ik twijfel of ik dat kan, laat ik het. Als je voor die morele dilemma's geen intuïtie hebt, ben je in mijn ogen reddeloos verloren. Je moet ook niet denken dat biechten dan de oplossing is. In de beroepsuitoefening ben ik strenger dan in mijn persoonlijk leven.

Welke zaak heeft u tot dusver persoonlijk het meest aangegrepen?

Als een belang vermorzeld dreigt te worden door onrecht of onbegrip, neig ik ertoe op de bres te springen. Moet ik kiezen tussen David en Goliath dan zal ik doorgaans zijn voor de eerste. Het is ook geen toeval dat ik vaak optreed tegen de overheid. Als een ondernemer verdwaalt in de regelgeving, kan hij ongelooflijk hard op de vingers worden getikt. Die 'disequality of arms' grijpt mij altijd aan.

Vindt u dat u door advocaat te zijn, een goed doel dient?

Het zou beter zijn als mensen en autoriteiten hun problemen naar redelijkheid onderling zouden klaren. Zolang dat niet het geval is, doet de advocaat goede zaken in alle betekenissen des woords.

U kunt een gevaarlijke moordenaar/grote beursfraudeur/illegale giflozer/terrorist vrij krijgen door een vormfout. Aarzelt u?

Nee, geen moment. Het is van meer belang dat het recht juist en zorgvuldig wordt toegepast.

Kunt u zich situaties voorstellen waarin u uw beroepsgeheim moet schenden?

Jawel, maar slechts in hoogst uitzonderlijke gevallen. Ook hier geldt 'In dubis abstine!' *Liegt u wel eens?*

Dat mag geen naam hebben.

Kunt u bevriend zijn met iemand die met voorkennis heeft gehandeld in aandelen? Met iemand die heeft gestolen? Met iemand die een moord heeft gepleegd?

Als ik alleen bevriend zou mogen zijn met volmaakte mensen, hield ik er niet één over. Omdat u zo'n goed advocaat bent, nodigt koningin Beatrix u uit voor een intiem diner. Ook Jorge Zorreguieta staat op de gastenlijst. Wat doet u? Ik ga.

Ex-generaal Videla staat op de gastenlijst.

Ik ga, maar vraag vooraf naar de tafelschikking.

Was de aanval van de VS op Irak in uw ogen moreel verdedigbaar?

Voorzover ik de feiten ken, niet. In het algemeen ben ik geen voorstander van omkering van de bewijslast. Dat geldt ook voor Saddam H. te B. De ellende van de oorlog voor veel onschuldigen is niet licht te rechtvaardigen. *Had u, in de plaats van de rechter, Volkert van der G. levenslang gegeven?*

Zoals gezegd heb ik vrede met mijn beroep als advocaat: onverholen partijdig en doelgericht. Het rechterschap heb ik nooit geambieerd. In teamsport maakte ik ook altijd al liever de goals dan dat ik voor scheidsrechter speelde. Het zit niet in mij om iemand te veroordelen, terwijl ik vind dat een rechtssysteem daar uiteindelijk wel in moet slagen en het rechterlijk oordeel dus moet worden gerespecteerd. Ik ben geen type voor bonje met de scheidsrechter.

Ethisch peil: 7

Het morele kader van Hertoghs kenmerkt zich door het principe van de deelbare werkelijkheid. In het verbod zit de mogelijkheid op overtreding verdisconteerd. 'Mocht onverhoopt... dan...' Eigen kompas en respect voor hoger gezag gaan zo moeiteloos samen. Moreel zwak is dat Hertoghs niet hard oordeelt over zichzelf, moreel sterk is dat hij dat ook niet doet jegens anderen. Hij lijkt schijnbaar onverzoeenlijke tegenstellingen aardig te kunnen hantieren. Daarom komt hij op een zeven.

h2>Reactie op Stapert, met alle respect

('DISCUSSIE OVER UITLEVERING AAN AMERIKA NIET GEBAAKT BIJ STEMMINGMAKERIJ', ADVOCATENBLAD 2003-10, P. 436-437)

Ons *Advocatenblad* vroeg naar aanleiding van een artikel in *het Parool*, waarin onder meer ondergetekenden werden aangehaald, de jurist mr. Stapert om een reactie. Ons werd niets gevraagd en het *Advocatenblad* weigerde het artikel voor publicatie te verstrekken. Stapert is geen advocaat in Nederland, behandelt geen uitleveringszaken vanuit Nederland, heeft geen idee hoe Nederlandse advocaten en hun cliënten door de Amerikaanse autoriteiten worden benaderd, maar heeft wel een uitgesproken mening over de door ons tegenover een journaliste geuite gevoelens. Overigens hebben mr. Meijering en mr. Weski zich inmiddels nog in het tv-programma *NOVA* uitgelaten over de onderliggende gebeurtenissen.

Stapert beticht ons, na een feitelijk niet juiste weergave van de door ieder van ons opgedane ervaringen, van aanmatigend gedrag, het maken van ongenueanceerde algemene opmerkingen op grond van enkele minimale observaties, van stemmingmakerij en ongenueanceerd anti-Amerikanisme. Aangezien klaarblijkelijk zowel de redactie van het *Advocatenblad* als Stapert onjuiste conclusies uit het krantenartikel trekt, voelen wij ons genoodzaakt een reactie aan ons *Advocatenblad* te zenden.

Het beweerd anti-Amerikanisme kan zijn grondslag niet vinden in enige door ons gemaakte opmerking en moet slechts als een generaliserende uiting van stemmingmakerij van mr. Stapert worden gezien. De conclusies dat de advocaten (wederom in generalisatie meervoud) niet meer naar de VS durven is uit de lucht gegrepen. Wij hebben slechts grote problemen met het Amerikaanse rechts- en penitentiair systeem in relatie tot specifieke problemen waar Nederlanders na uitlevering in de Verenigde Staten mee worden geconfronteerd. Op vragen van een journaliste is mede geantwoord dat het niet uit te sluiten valt dat acties tegen advocaten

worden ondernomen en dat sommigen er in elk geval rekening mee houden. In tegenstelling tot hetgeen Stapert beweert zijn wij overigens niet de enige advocaten met negatieve ervaringen in de VS. Mrs. Teurlings en Weski hebben van Amerikaanse officieren van Justitie persoonlijk te horen gekregen dat hun kritiek en negatieve uitlatingen over het Amerikaanse rechtssysteem, met name omtrent de inhoud en aard van de plea-agreements, consequenties kunnen hebben voor de vervolging en mogelijke terugkeer voor de cliënten. Mr. Meijering mijdt voorlopig de Verenigde Staten naar aanleiding van de dreiging tot vervolging vanwege obstruction of Justice door een officier van Justitie aldaar. Zijn kantoorgenoot gaat nu in zijn plaats.

In dit kader citeren wij graag Stapert zelf, die schrijft 'Ook met getuigen die een deal met justitie hebben gesloten moet men een beetje oppassen. Voor dit soort contacten zijn regels opgesteld. Nu kan het overigens heel goed zijn dat zelfs als een advocaat zich aan de regels houdt, een officier zal roepen dat hij bezig is met obstruction of justice. Maar dat is vaak ook deel van de tactiek, een doelbewuste poging tot intimidatie.'

Stapert bevestigt derhalve zelf dat sprake is van intimidatie, maar vindt dat dit bij het spel hoort. Stapert is zich er kennelijk niet van bewust dat wij in Nederland vooralsnog niet, althans zelden, worden geconfronteerd met officieren van Justitie die dreigen met een aanhouding en lange gevangenisstraf indien wij een getuige of zijn advocaat benaderen waar justitie een deal mee heeft gemaakt. Als advocaten in uitleveringszaken, die zich door hun vaak jarenlange rechtspraktijk wel degelijk bewust zijn en ervaring hebben met de regels en 'het adversaire stelsel' in de VS, wensen wij eenvoudigweg niet te worden geïntimideerd. Als het rechtssysteem in Amerika zo werkt dat intimidatie onderdeel van de strafprocedure is, of 'het spel' zoals Stapert het beschrijft, is dat reden temeer om niemand meer naar de Verenigde Staten uit te leveren. Stapert meent dat de intimidatie aan de rechter kan

worden gemeld. Hij vergeet kennelijk zijn eigen kritiek op het systeem dat in het kader van de *plea agreement* de rechter niet van deze intimidatie op de hoogte wordt gebracht of Stapert is zelf niet goed op de hoogte van de regels in de VS.

Inmiddels hebben wij overigens bij een aantal in de VS lopende zaken begrepen dat bij een keuze voor een trial en niet voor een plea-agreement, het Openbaar Ministerie aldaar niet meer akkoord pleegt te gaan met een terugkeer naar het land van oorsprong. Van enige vrije keuze is voor de betrokken cliënt derhalve geen sprake. Indien, zoals mr. Meijering heeft meegemaakt, niet alleen de advocaat wordt geïntimideerd maar ook een aanwezige Nederlandse rechter en de aanwezige Nederlandse officier van Justitie zelfs 'meepraat' met zijn Amerikaanse collega, vinden wij het logisch dat een advocaat zich zorgen maakt en is het goed dat een journaliste de intimidatie door de officieren in de VS blootlegt.

Mr. Stapert heeft ongetwijfeld een ruime ervaring op 'deathrow' opgedaan, doch wij voelen ons ten opzichte van mr. Stapert niet geroepen tot een publiekelijke proeve van deskundigheid omtrent 'de regels en adversaire elementen van het Amerikaanse rechtssysteem'.

Wij kunnen dan ook niet anders dan onze gevoelens van ontluistering uitspreken omtrent mr. Stapert, die zich op deze feitelijk niet geheel onderbouwde en vooral vooringenomen en suggestieve wijze heeft geuit in zijn ongetwijfeld nobele streven uiting te geven aan zijn warme gevoelens voor het Amerikaanse rechtssysteem. De personen die in de VS onschuldig terecht zijn gesteld zullen zich in die warme gevoelens voor dat rechtssysteem niet herkennen. De regels van het ter plaatse bekende systeem van plea-agreements ofwel van het door Stapert zo geliefde 'spel', hebben blijkbaar voor hem verslavend gewerkt, maar vormt in onze ogen niet anders dan een ordinaire handel in schuldbekekenissen.

Wij betreuren het dat mr. Stapert zich, zonder het artikel te verifiëren of contact met

ons op te nemen, heeft laten verleiden tot het geven van de vergaande opinie waarin hij pretendeert het beter te weten en meer kennis te hebben dan de in het stuk genoemde advocaten. Mr. Stapert pretendeert een specialist te zijn maar heeft slechts ervaring met het door ons bekritiseerde rechtssysteem waar hij zelf in vast zat en kan niet oordelen over onze ervaringen met procedures rond Amerikaanse uitleveringsverzoeken van onze burgers.

Op dit moment worden onderhandelingen gevoerd over een uitleveringsverdrag en een rechtshulpverdrag tussen de Verenigde Staten en Europa en zijn verregaande afspraken gemaakt tussen Nederland en de Verenigde Staten over de intensivering van Amerikaanse opsporingsmogelijkheden in

Nederland. Stapert is teruggekomen uit de VS omdat hij naar eigen zeggen moe was en minder hard wilde werken. Wellicht dat mr. Stapert tevens gedeprogrammeerd had dienen te worden voor zijn overbrenging naar het vasteland van Europa. Stapert zou zijn tijd bij het Willem Pompe Instituut beter aan voornoemde materie kunnen besteden.

(*mr. I.N. Weski, Rotterdam, mr. N.C.J. Meijering, Amsterdam, mr. M.C.J. Teurlings, Amsterdam*)

NASCHRIFT BART STAPERT

In mijn artikel voor het Advocatenblad, dat ik overigens zelf wel voor verschijning aan de drie collega's heb gestuurd, benadrukte ik ook mijn kritiek op aspecten van het Amerikaanse rechtssysteem en herhaalde ik mijn positie dat Nederlanders niet of slechts met sterke(re) garanties zouden mogen worden uitgeleverd. Het is jammer dat die aspecten door mijn collega's in hun reactie over het hoofd zijn gezien.

NASCHRIFT REDACTIE

De redactie heeft inderdaad besloten om bovengenoemde auteurs het artikel van Bart Stapert niet vooraf te laten lezen. Het betrof een openbare discussie, in diverse media gevoerd, en dan is te doen gebruikelijk dat pas na publicatie de mogelijkheid wordt geboden om te reageren. Zoals hier geschied.

VERZET ALS MACHTIG WAPEN?

In *Advocatenblad* 9 van 2 mei 2003 beschrijft collega Sijbers het verzet tegen de tenuitvoerlegging van een dwangbevel van de fiscus als een machtig wapen. Naar aanleiding van zijn verhandeling heb ik een vraag en een antwoord.

Eerst het antwoord.

Je verzetten tegen de tenuitvoerlegging van een nog uit te vaardigen dwangbevel lijkt mij even onmogelijk als vergoeding eisen van de schade die voortvloeit uit een nog te plegen onrechtmatige daad. De rechter kan dat niet toestaan zonder de wet te schenden. Artikel 17 Invorderingswet luidt immers: *De belastingschuldige kan tegen de tenuitvoerlegging van een dwangbevel in verzet komen...* Zowel de term *verzet* als de term *tenuitvoerlegging* veronderstelt dwingend dat er een dwangbevel is uitgevaardigd.

Iets anders is het dat je je tegen een dreigende onrechtmatige daad kunt beschermen door in kort geding een verbod te vragen van

die daad. Zo zou je ook in kort geding op grond van onrechtmatige daad een verbod kunnen vragen van het opleggen van een dwangbevel of de tenuitvoerlegging daarvan.

Dat lijkt mij een voldoende bescherming van de belastingplichtige. Waarom het meer zou moeten zijn, is mij niet duidelijk geworden en dat is in zekere zin mijn vraag.

Sijbers wekt de indruk dat de fiscus over een extreem machtsmiddel beschikt en dat de wijze waarop je je tegen dat machtsmiddel te weer kunt stellen onvoldoende bekend is. Maar is dat wel zo?

Als je bedenkt dat de fiscus, in het geval de belastingplichtige gelijk blijkt te hebben, altijd betaalt, terwijl een belastingplichtige prins zich nog wel eens in een kikker blijkt te kunnen veranderen voordat hij ongelijk krijgt, is het niet zo moeilijk in te zien, dat het executierecht van de fiscus niet veel meer is dan het compenseren van een achterstand, zoals hardlopers soms een voorsprong krij-

gen bij de start, omdat ze een extra buitenbocht moeten lopen. Dat is alleen maar oneerlijk als je de bocht buiten beschouwing laat.

Door de schorsende werking van het verzet, verandert het executoriale beslag in een conservatoir beslag en daarmee wordt voorkomen dat er onherstelbare dingen geschieden voordat op ordentelijke wijze kan worden beslist of daar een toereikende grondslag voor bestaat.

Een heel praktische en evenwichtige regeling, waar het zelden van zal komen, omdat je normaal gesproken geen aanslagen ontvangt van het type *volkomen onverwacht en terstond te betalen*. Dat komt eigenlijk alleen voor in gevallen waarin de fiscus wordt ingezet om boeven lichter te maken. Doelt collega Sijbers daar op of staan hem ook nog andere gevallen voor ogen? Maar welke dan?

(*W.A. Verbeek, advocaat te Groningen*)

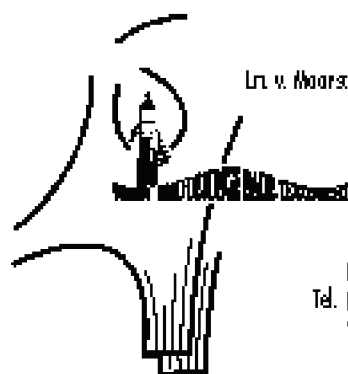
DE KLUWER LANDELIJKE PLEITWEDSTRIJDEN 2003

4 JULI • 13.30 UUR • GERECHTSGEBOUW • VROUWE JUSTITIAPLEIN 1, UTRECHT

EEN BEF MET LEF

**TEVENS JONGE BALIE HOCKEYWEDSTRIJDEN
AANSLUITEND FEEST MET DE JONGE BALIE BAND EN DJ GOOF**

Locatie:
sv Kampong
Lr. v. Maarschalkerweerd 2,
Utrecht

Informatie:
Ingrid de Weert
Tel. (0344) 677 188
weerk@baw.nl

WWW.PLEITEN.NL

OPGAVEBOEK

Naam : Kantoor :

Kantooradres :

geeft zich bij deze op voor deelname aan het avondsprogramma van de Kluwer Landelijke Pleitwedstrijden op 4 juli 2003 en zal hierond € 37,50 overmaken naar Postbankrekeningnummer 36.40.151.n.v. Penningmeester Jonge Balie te Utrecht o.v.v. Kluwer Landelijke Pleitwedstrijden 2003. Ondergetekende begrijpt en aanvaardt dat afmelding mogelijk is, maar dat hij/zij te allen tijde de deelnemerskosten verschuldigd blijft. Indien het verschuldigde bedrag niet op 4 juli 2003 is ontvangen, zal ondergetekende het verschuldigde bedrag aan de deur betalen.

Datum : 2003 Handtekening :

U dient dit formulier vóór 20 juni a.s. te faxen of te verzenden naar: Van Bree-van de Ven-Weulen Advocaat, L.A.v. Pieter Kok, Weidam 36, 3441 GA WOERDEN, Fax: (0348) 487 001. Aanmelden via internet is ook mogelijk: www.pleiten.nl

Iks ging weer eens pleiten

Leo van Osch

Hans Zoontjes was een voor zijn leeftijd grote, wat corpulente jongen met een blozend Dik Trom-facie en een vriendelijke, maar lichtelijk onnozele oogopslag. Veel, zo niet alles, werd gecompenseerd door zijn moeder, een struise wat toberig ogende vijf-tiger met wisselende stemmingen, variërend van onwankelbare strijdlust tot suïcidale buien. Moeder en zoon woonden in een bedenkelijke straat in een buitenwijk van de stad en hadden sedert jaren ruzie met de burens van buitenlands origine. In de conversatie tussen de buurtjes was het kutwrijf voor en hoerenjong na. Zoonlief was gedagvaard omdat hij zou hebben gedreigd met een luchtdrukpistool in de richting van een buurjongen. Dat was overigens wel nadat de buurjongen het raam in de voordeur al kapot had getrap.

Na lezing van het p.v. had X gearzeld: de stand was 1:4 en die ene was niet eens Hans, maar, jawel, moederlief. Hans' bekende verklaring was onder druk van de politie afgelegd, zo beweerde moeder strijdvaardig. Ze had er zelf al de nodige brieven aan justitie aan gewijd. Bij de kinderrechtster had X het er op gegokt dat hij er ook zonder het horen van de verbalisante nog wel een vrijspraak uit zou kunnen slepen. Mooi niet. Het werd een, weliswaar geheel voorwaardelijke, gevangenisstraf.

X had er mee kunnen leven.

Maar moeder ging in beroep. 'Ik wil niet dat mijn zoon een strafblad krijgt als het niet terecht is', was haar niet te weerleggen motivering geweest.

Voor de vorm – bij een kinderzaak in appèl was nu eenmaal een advocaat voorgescreven – was X die dag meegegaan naar het hof: in de trein nam hij plaats schuin tegenover een wat oudere, goed geconserveerde zoals het wat voedselkundig heette, blonde dame die hem met een licht spottende glimlach aankeek. X had zijn ogen neergeslagen en zich in het dossier verdiept.

In het gerechtsgebouw vroeg hij naar de zaak Willems in plaats van Zoontjes en toen de arme bode de zaak niet snel kon vinden viel hij overspannen tegen hem uit: 'Zoveel zaken zijn er toch niet bij het hof!'

Of hij de dagvaarding eens mocht zien, vroeg de bode. Driftig zuchtend zocht hij de dagvaarding, om vervolgens te zien dat hij de verkeerde naam had genoemd.

'Wie zit hier nu fout?' vroeg de bode rustig. Hij natuurlijk. Het ging lekker vandaag, somberde hij met het schaamrood op zijn kaken de trap op.

Hans en moeder waren er nog niet. Wel zat daar tot zijn stomme verbazing de blonde vrouw uit de trein. Zijn hart sprong even op. Als vanzelfsprekend liep hij op haar af. Het bleek dat ze hem was gevolgd nu ze door het door hem in de trein bestudeerde dossier had aangenomen dat hij advocaat was en de weg wel zou weten. Ze kwam voor een alimenta-

tiezaak, meldde ze uit eigener beweging.

Hij moest het gesprek afbreken want moeder en zoon kwamen nu ook naar boven gestiefeld en eenmaal gezeten nam hij het vonnis van de politierechter op een aantal punten nog eens door, daarbij, zo zag hij vanuit zijn ooghoeken, voortdurend bekeken door de sporende femme fatale. 'Een redelijke eis', las hij zijn woorden terug in het p.v. van de zitting. Nu ja, dat was misschien wel waar maar om het zo terug te lezen was weer het andere uiterste.

Binnen in de rechtszaal hield Hans zijn verhaal staande, ondanks diverse stekelige vragen van de rechters voor hem. Ze schorsten nog voor het requisitoir. Na de raadkamer besloot het hof de zaak aan te houden om de verbalisante op te roepen. Kennelijk, hij kreeg het een beetje warm bij de gedachte, durfde het hof niet het risico te lopen dat de lammetakkerige advocaat die het, gelet op de inhoud van het verhandelde ter zitting van de politierechter, allemaal wel best scheen te vinden, niet om aanhouding zou vragen. Gelukkig dat Hans en zijn moeder geen weet hadden van dit soort roerselen in het diepst van zijn gedachten.

Zou hij niet een keer een masterclass moeten volgen bij... ach, hoe heette die advocaat ook weer die laatst zo aardig door Sonja Barend was geportretteerd?

Zijn cliënten namen hartelijk afscheid en bedankten hem uitbundig. 'Bedank het hof maar', had hij gedacht op weg naar de uitgang. Hij vermeed de blik van de bode en zocht die van de mysterieuze blondine, maar de bode keek hem echter nog misprijzend na. En de vrouw was in geen velden of wegen te bekennen.

Permanente opleiding

A-JURIDISCH

AGRARISCH RECHT

Basiscursus Agrarisch Recht**

datum: 27 augustus 2003,
3 september 2003, 17 september 2003,
1 oktober 2003, 15 oktober 2003,
29 oktober 2003, 12 november 2003,
26 november 2003, 3 december 2003 en
17 december 2003, telkens van 16.00-21.00 uur
docent: prof. mr. D.W. Bruil
plaats: Wolfheze
punten: 40
prijs: € 2.600 geen BTW
Instituut voor Agrarisch Recht,
tel. 0317-424181

ARBEIDSRECHT

De fiscale aspecten van de dienstbetrekking***

datum: 20 juni 2003, 09.45-17.15 uur
docenten: mr. J.A. Booij, mr. J.W. de Tombe
plaats: Utrecht
punten: 6
prijs: € 410 geen BTW
OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314

BANK- EN EFFECTENRECHT EN FINANCIERING

ISDA & Derivaten***

datum: 25 juni 2003, 10.00-16.30 uur
docenten: mr. L.C.H.J. Decker,
mr. B.M. van Beek
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: € 575 exclusief BTW
Academie voor Toegepaste
Rechtswetenschappen, tel. 0570-618300

Zorgplicht in de effectenbranche****

datum: 12 juni 2003, 09.00-16.30 uur
docenten: drs. T. Loonen, drs. E.DK.
Karssing, mr. W.M. Schonewille, B.M. Peters
plaats: Wolfheze
punten: 5
prijs: € 695 geen BTW
NIBE-SVV, tel. 020-5208654

Bestuursrechtelijke handhaving van het effectenrecht***

datum: 4 juni 2003, 11 juni 2003,
14.00-20.30 uur
docenten: mr. drs. M. Bloot, mr. H.J. Sachse,
prof. mr. B.M.J. van der Meulen

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten
(basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I
(redelijke basiskennis vereist)
- **** Verdieping II
(gedegen basiskennis vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

plaats: Amsterdam
punten: 10
prijs: € 995 exclusief BTW
Academie voor Toegepaste
Rechtswetenschappen, tel. 0570-618300

BESTUURS(PROCES)RECHT

De overheid aansprakelijk***

datum: 28 augustus 2003, 09.00-17.00 uur
docenten: prof. mr. N.S.J. Koeman,
mr. drs. B.P.M. van Ravels, dr. D. Roef,
prof. mr. B.J. Schueller, mr. M.J. de Witte
plaats: Arnhem
punten: 4
prijs: € 799 exclusief BTW
Euroforum BV, tel. 040-2974941

BURGERLIJK PROCESRECHT

Professionele ontmoeting civiel procederen****

datum: 18 juni 2003, 09.15-16.45 uur
docenten: mr. W. Tonkens-Gerkema,
mr. G.J. Kemper
plaats: Utrecht
punten: 6
prijs: € 500 geen BTW
OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314

EUROPEES RECHT

Europese Medezeggenschap***

datum: 12 juni 2003, 16.00-20.00 uur
docenten: prof. R. Blanpain,
mr. F. Hendrickx, prof. A. Jacobs
plaats: Amsterdam
punten: 3
prijs: € 300 geen BTW
PAO Universiteit van Tilburg,
tel. 013-4662139

FISCAAL RECHT

Knelpunten in de aangifte vennootschapsbelasting****

datum: 27 juni 2003, 09.00-17.30 uur
docenten: mr. P.N.G. Kleinreesink,
mr. drs. S.D. Brunner
plaats: Rotterdam
punten: 7
prijs: € 645 exclusief BTW
Vermande Studiedagen, tel. 070-3789684

ONDERNEMINGSRECHT

The Reform of Corporate Governance in Europe and the US****

datum: 24 juni 2003, 09.15-17.00 uur
docenten: prof. J. Winter, prof. R. Kraakman,
prof. K. Hopt, prof. M. Raaijmakers,
K. Lannoo, prof. J. McCahery
plaats: Tilburg
punten: 5
prijs: € 215 geen BTW
PAO Universiteit van Tilburg,
tel. 013-4662139

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente Opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de Cursuswijzer Permanente Opleiding, die drie keer per jaar verschijnt.

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Gebruikerscursus AlimentatieRekendisk**

datum: 3 juni 2003 van 17.30-21.00 uur
docente: mr. P. van Klinken
plaats: Amsterdam
punten: 3
prijs: € 195 exclusief BTW
KSU Studie, tel. 020-4496420

RUIMTELIJKE- ORDERINGSRECHT EN MILIEURECHT

Gevolgen bouwfraude voor bouwnijverheid***

datum: 26 juni 2003, 10.00-16.30 uur
docenten: mr. J.H.W. Koster,
mr. drs. R.R. Crinle le Roy,
mr. D.J. van der Kolk, mr. drs. M. Straatman,
mr. I.W. Verloren van Themaat,
mr. B.C.W. van Eijck
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647286

Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn***

datum: 3 juli 2003, 09.00-16.30 uur
docenten: mr. N.H. van den Biggelaar,
mr. A.A. Freriks
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: € 595 exclusief BTW
Vermande Studiedagen, tel. 070-3789684

B-BEROEPSVAARDIGHEDEN

ARGUMENTEREN

Congres Juridische argumentatie***

datum: 27 juni 2003, 09.30-16.45 uur
docenten: o.a. S. Berteau, H. Borgers,
J. Delnoij, E.T. Feteris, H. Jansen,
B.M.J. van Klink, A.J. Muntjewerff, H.J. Plug,
E. Rietstap, L. Visscher, L.J. Wintgens,
M.G. IJzermans
plaats: Rotterdam
punten: 5
prijs: € 65 geen BTW
Opleidingscentrum voor Recht en Praktijk,
tel. 010-4081597

PROCEDEREN

Training Optreden ter zitting in arbeidszaken**

datum: 23 en 24 juni 2003, 09.15-17.15 uur
docenten: mr. M. Schreuder-Tromp,
drs. N. Bremerkamp
plaats: Utrecht
punten: 12
prijs: € 995 geen BTW
OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Adriaansens, mr. J.W., Koningslaan 60 (1075 AG) postbus 70091 (1007 KB) Amsterdam, tel. 020-6645111, fax 020-6620470, e-mail adriaansens@fortadvocaten.nl

Bauer, mr. F.C., Droogbak 1 a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 020-7119999, e-mail floris.bauer@cliffordchance.com

Bont, mw. mr. M.A. de, Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042172, fax 010-4042048, e-mail maria-anna.debont@simmons-simmons.com

Bos, mr. B.J., Demmersweg 92 (7556 BN) postbus 368 (7550 AJ) Hengelo (O), tel. 074-2550755, fax 074-2550759

Bult, mr. F.C.A. van de, Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741477, fax 020-6741906, e-mail florin.vandebult@allenoverly.com

Feraaune, mw. mr. L., Zaadmarkt 84 a (7201 KM) postbus 8 (7200 AA) Zutphen, tel. 0575-545455, fax 0575-543566, e-mail info@voorinkadvocaten.nl

Hamstra, mw. mr. I.M., Droogbak 1 a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 020-7119999, e-mail inge.hamstra@cliffordchance.com

Hellenberg Hubar, mr. L.J.G.M. van, Herengracht 567 (1017 CD) Amsterdam, tel. 020-6227777, fax 020-6238380, e-mail ligm.vanhellenberghubar@rozemondvanramshorstsm.nl

Heijls, mw. mr. C., Herestraat 113 (9711 LG) postbus 7015 (9701 JA) Groningen, tel. 050-3136846, fax 050-3132930

Hulsel, mw. mr. M. van, Turfsingel 33 (9712 KJ) Groningen, tel. 050-3181344, fax 050-3124918, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

Jager, mr. C.J., Orlyplein 10 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5825105, fax 020-5825150, e-mail cjager@akd.nl

Janssen-Wikkers, mw. mr. H.P., Julianasingel 43 (5802 AT) postbus 80 (5800 AB) Venray, tel. 0478-515875, fax 0478-515876, e-mail advobeek@plex.nl

Keuper, mw. mr. F., Hoogoorddreef 5 (1101 BA) postbus 12166 (1100 AD) Amsterdam (Z-O), tel. 020-5650400, fax 020-5650411, e-mail keuper@theoffice.nl

Kloppert, mw. mr. B., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail mailamst@dbbw.nl

Knijff, mw. mr. A.C. de, Generaal Spoorlaan 489 (2285 TA) postbus 81 (2280 AB) Rijswijk, tel. 070-3723911, fax 070-3722408

Kohnstamm, mr. J.M., Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741648, fax 020-6741044, e-mail justin.kohnstamm@allenoverly.com

Mast, mw. mr. S., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 010-4125839, e-mail sharon.mast@loyensloeff.com

Mavridis, mw. mr. D., Herengracht 444 (1017 BZ) Amsterdam, tel. 020-4287324, fax 020-4274597, e-mail all@vanrossen.nl

Meillo, mw. mr. E.C., Keizersgracht 332 (1016 EZ) Amsterdam, tel. 020-6275411, fax 020-6226577, e-mail info@drpadvocaten.nl

Mulder, mw. mr. E.M., Prins Bernhardstraat 1 (6521 AA) postbus 1094 (6501 BB) Nijmegen, tel. 024-3828384, fax 024-3828388, e-mail e.mulder@htenr.nl

Piena, mr. J., Vondelstraat 89 (1054 GM) Amsterdam, tel. 020-6166676, fax 020-6185246, e-mail info@seegers-cs-advocaten.nl

Pije, mr. A.D., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042680, fax 010-4042095, e-mail david.pije@simmons-simmons.com

Rengeling, mr. E.M., Weteringschans 130-l (1017 XV) Amsterdam, tel. 020-4287306, fax 020-4895527, e-mail bsvh@euronet.nl

Roeloff, mw. mr. C.V.E., Boompjes 40 (3011 XB) postbus 546 (3000 AM) Rotterdam, tel. 010-4005100, fax 010-4005111, e-mail cve.roeloff@kneppelhout.nl

Rompen, mr. J.W., Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741401, fax 020-6741945, e-mail joost.rompen@allenoverly.com

Roeljen, mw. mr. S.C.P. van, Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BR) Amsterdam, tel. 020-3016301, fax 020-3016333, e-mail s.vanroeljen@cmsderks.nl

Rijnders, mw. mr. M.E., Roemer Visscherstraat 47 (1054 EW) Amsterdam, tel. 020-6077979, fax 020-6831947, e-mail rijnders@vandersteenhoven.nl

Schelvis, mr. R.P.G., Apennijnsweg 11 (5022 DT) postbus 449 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-5840840, fax 013-5840845

Schouten, mw. mr. E., Prof. Cobbenhagenlaan 75 (5037 DB) postbus 414 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-4668888, fax 013-4668866, e-mail e.schouten@devoort.nl

Teeuwen, mw. mr. A.M.H., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772000, fax 020-5772700

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Veldhoven, mw. mr. E.H. van, St. Canisiussingel 19 f (6511 TE) postbus 1126 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3810810, fax 024-3810820

Wanrooij, mr. M. van, Amstelveenseweg 638 (1081 JJ) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419888, fax 020-5419999, e-mail mail@schurgrosheide.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Aalberts, mw. mr. B.P. Amsterdam 31-03-2003

Acker, mw. mr. I.K. van Amsterdam 01-04-2003

Appelman, mr. M.P.J. Lelystad 14-04-2003

Arendse, mw. mr. J.C. Haarlem 01-05-2003

As, mw. mr. M.C. van Amsterdam 15-03-2003

Beekman, mr. P.A. Naaldwijk 30-11-2002

Bobeldijk, mw. mr. P. Amsterdam 23-04-2003

Bos, mr. H.J. Leeuwarden 19-08-2002

Braakman, mr. J.C.M. Helmond 25-04-2003

Brandsma, mw. mr. J.M. Nijmegen 07-03-2003

Brey, mr. E.M.H. de Amsterdam 01-03-2003

Ellens, mr. N.C. Amsterdam 13-03-2003

Eskes, mr. R.A. Leeuwarden 01-10-2002

Goedhart, mr. E.A. Amsterdam 09-04-2003

Heijden, mr. C.M. van der Amsterdam 05-11-2002

Huizing, mw. mr. W.W. Amsterdam 26-03-2003

Jagt, mr. B.B. Voorschoten 02-04-2003

Kaethoven, mw. mr. A.M.T.M. Rosmalen 15-05-1998

Kooten, mr. J.F.B. Amsterdam 03-04-2003

Kruihof, mr. A. Velsen-Zuid 01-04-2003

Luijks, mr. C.T.M. Amsterdam 09-04-2003

Papenrecht, mr. J.M. van Amsterdam 12-03-2003

Peeters, mr. M.G.C.M. Den Haag 01-04-2003

Sanders-Verhoef, mw. mr. A.E.G. Gorinchem 01-05-2003

Schepel, mr. J.A. Almere 17-04-2003

Schepers, mw. mr. J.M.A. Utrecht 05-02-2003

Schoonhoven, mr. J.P. van Arnhem 01-05-2003

Schuppen, mr. H. van Amsterdam 04-04-2003

Vermeliden, mw. mr. W.M. 's-Gravenzande 01-05-2003

Voorberg, mr. E. Heerenveen 01-05-2002

Zondervan, mr. H.P. Rotterdam 02-04-2003

OVERLEDEN

Beks, mr. P.W.R. Huizen 09-04-2003

KANTOORVERPLAATSING

Baaren, mw. mr. F. van: Roelof Hartstraat 31 (1071 VG) Amsterdam, tel. 020-6731548, fax 020-6795568

Boer, mw. mr. Drs. M.H. de (Amsterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail mhdeboer@dbbw.nl

Boorsma, mw. mr. E.M.J.: Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746300, fax 070-3746333, e-mail info@ekelmansenmeijer.nl

Bosch Kemper, jhr. mr. H.J.J. de: Zwartelaan 30 (2271 BR) postbus 716 (2270 AD) Voorburg, tel. 070-3871416, fax 070-3860258, e-mail advo@streefkerk.nl

Bosman, mr. M.A. (Spijkenisse): Kleiweg 192 b (3051 JK) Rotterdam, tel. 010-4222425, fax 010-4228424

Broek, mr. H.J. van den (Den Haag): Herengracht 469 (1017 BS) Amsterdam, tel. 020-6222130, fax 020-4220378, e-mail info@laumen-advocaten.nl

Bronsgeest, mw. mr. H.J.: Koningslaan 35 (1075 AB) postbus 75547 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3053338, fax 020-3053330, e-mail h.bronsgeest@bd-advocaten.nl

Bruens, mr. P.P.J.M.: Zilverlaan 2 (9743 RK) postbus 723 (9700 AS) Groningen, tel. 050-5757400, fax 050-5757444, e-mail bruens@dehaanadvocaten.nl

Castelijl, mr. M.J.A. (Breda): Buitenhave 13 (5211 TP) Den Bosch, tel. 073-6106109, fax 073-6104446, e-mail info@castelijl-advocaat.nl

Coenegracht, mr. J.M.A.F.: Hoogbrugstraat 59 (6221 CP) Maastricht

Damen, mr. E.R. (Den Haag): Orlyplein 10 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5825100, fax 020-5825150, e-mail er.damen@akd.nl

Deur, mr. E.H.: Koningslaan 35 (1075 AB) postbus 75547 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3053337, fax 020-3053330, e-mail e.deur@bd-advocaten.nl

Duren-Kloppert, mw. mr. B. van (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771859, fax 020-5771524, e-mail bvanduren@dbbw.nl

Essenburg, mw. mr. V.V. (Utrecht): Keizersgracht 560-562 (1017 EM) Amsterdam, tel. 020-3446242, fax 020-3446201, e-mail vassenburg@btkf.nl

Even, mw. mr. Drs. S.C. van (Assen): Hereweg 93 (9721 AA) postbus 1105 (9701 BC) Groningen, tel. 050-5997999, fax 050-5997977, e-mail s.vaneven@triplaw.nl

Flipse, mr. H.R. (Noordwijk): Ploenroosstraat 20 (5241 AB) postbus 141 (5240 AC) Rosmalen, tel. 073-5219055, fax 073-5216912, e-mail info@advmierlo.nl

Frankfort, mr. R. (Laren): Koningslaan 42 (1075 AE) postbus 75914 (1070 AX) Amsterdam, tel. 020-7988200, fax 020-7988201, e-mail frankfort@warendorf.nl

Fruytier, mw. mr. C.G.M. (Rotterdam): Amstelveenseweg 638 (1081 JJ) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419888, fax 020-5419999, e-mail c.fruytier@schutgroshede.nl

Gruben, mr. R. Zwartelaan 30 (2271 BR) postbus 716 (2270 AS) Voorburg, tel. 070-3871416, fax 070-3860258, e-mail advo@streefkerk.nl

Heegde, mw. mr. A. ter (Rotterdam): Louizalaan 149 b 16 (B-1050) Brussel/België, tel. 0032-25420960, fax 0032-25420961, e-mail annemarie.terheegde@simmons-simmons.com

Holtrop, mw. mr. K.N. (Kampen): Onder de Toren 2 (8302 BT) postbus 131 (8300 AC) Emmeloord, tel. 0527-610710, fax 0527-610720

Het Bureau van de Orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
N.a.w. gegevens advocatuur	070 – 335 35 29	adres@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070 – 335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070 – 335 35 23	finorg@advocatenorde.nl
Opleiding: alle vragen (09.00-12.00 uur)	070 – 335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Communicatie: Advocatenblad,		
brochures et cetera	070 – 335 35 52	pr@advocatenorde.nl
Alle overige vragen van advocaten	070 – 335 35 71/86	helpdesk@advocatenorde.nl

Homveld, mr. R.E.D. (Rotterdam): One Rockefeller Plaza 23rd floor, New York (N.Y. 10020) Verenigde Staten van Amerika, tel. 001-2122182990, fax 001-2122182999, e-mail reijnoud.homveld@nautadutilh.com

Hulshof, mw. mr. H. (Dronen): Onder de Toren 2 (8302 BT) postbus 131 (8300 AC) Emmeloord, tel. 0527-610710, fax 0527-610720

Jongen, mw. mr. G.D.: Caumerdalschestraat 1 (6416 GC) postbus 2791 (6401 DG) Heerlen, tel. 045-5602200, fax 045-5742652, e-mail info@vondenhoff.nl

Kopp, mr. J.A. (Amsterdam): Vosselmanstraat 260 (7311 CL) postbus 10100 (7301 GC) Apeldoorn, tel. 055-5271271, fax 055-5223111, e-mail info@nysingh.nl

Kreijger, mr. P.J.: Apollolaan 151 (1077 AR) postbus 75299 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-4857683, fax 020-5727683, e-mail paul.kreijger@freshfields.com

Kroft, mw. mr. Drs. I.A.M. (Brussel/België): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771493, fax 020-5771723, e-mail iamkroft@dbbw.nl

Kusters, mr. C.A.P.L. (Eindhoven): Lagekerk 9 (5751 KG) postbus 41 (5750 AA) Deurne, tel. 0493-352070, fax 0493-352071, e-mail goorts-coppens@balienet.nl

Lamers, mr. B.T.G.M. (Venray): Noorderpoort 7 (5916 PJ) postbus 496 (5900 AL) Venlo, tel. 077-3201947, fax 077-3543884, e-mail info@huysvlaminck.nl

Leeuwen, mr. E.J. van: Weena 614 (3012 CN) Rotterdam, tel. 010-2012939, fax 010-2012949, e-mail r@borsboomhamm.nl

Leur, mw. mr. R.A.A.H. van (Rotterdam): Blekersdijk 59 (3311 LD) Dordrecht, tel. 078-6148484, fax 078-6137745

Lindemann, mw. mr. M.Y. (New York/Verenigde Staten van Amerika): Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 020-6612827

Luscuere, mr. J.: Eendrachtsweg 58 (3012 LE) postbus 23511 (3001 KM) Rotterdam, tel. 010-4145411, fax 010-4046235, e-mail luscuere@bekeradvocaten.nl

Luttikhuis, mr. C.A.M. (Amelo): Lasondersingel 125 (7514 BP) postbus 700 (7500 AS) Enschede, tel. 053-4333552, fax 053-4361588, e-mail post@desingeladvocaten.nl

Meegdes, mr. K.P. (Roermond): Wilhelminasingel 77 (6221 BG) postbus 3021 (6202 NA) Maastricht, tel. 043-3215929, fax 043-3251494, e-mail info@kerckhoffsadvocaten.nl

Meerburg, mr. D.P.F. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail dfm@dbbw.nl

Middelweerd, mw. mr. M.W. (Apeldoorn): Kortestede 1 (3431 KA) postbus 132 (3430 AC) Nieuwegein, tel. 030-6013510, fax 030-6013515, e-mail info@sturkenboom-advocaten.nl

Nabben, mr. P.A.: Koningslaan 35 (1075 AB) postbus 75547 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3053336, fax 020-3053330, e-mail p.nabben@bd-advocaten.nl

Nimwegen, mr. B. van (Nieuwegein): Van Lawick van Pabstlaan 10 (3453 RB) postbus 246 (3454 ZL) De Meern, tel. 030-6661765, fax 030-6661049, e-mail info@booijenpartners.nl

Noble, mw. mr. S. le: Koningslaan 35 (1075 AB) postbus 75547 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3053335, fax 020-3053330, e-mail slenoble@bd-advocaten.nl

Olden, mr. P.D. (Den Haag): Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414619, fax 020-5414528, e-mail paul.olden@nautadutilh.com

Oosting, mw. mr. M.E.: Ramstraat 31-33 (3581 HD) postbus 13086 (3507 LB) Utrecht, tel. 030-2122800, fax 030-2520244, e-mail me.oosting@kbs.netlaw.nl

Poortman, mw. mr. P.R.: Kerkstraat 8 (6941 AG) postbus 6 (6940 BA) Didam, tel. 0316-225225, fax 0316-228212

Pot, mr. R.S.: Hoogte Kadijk 51 (1018 BE) Amsterdam, tel. 020-6240931, fax 020-6381001, e-mail msk@mskadvocaten.nl

Potjewijd, mr. G.H. (Rotterdam): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail ghpotjewijd@dbbw.nl

Ramshorst, mr. B.R.J. van: Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460606, fax 020-5460123, e-mail bastiaan.vanramshorst@stibbe.com

Robbe, mr. P.M. (Amsterdam): Bockenheimerlandstrasse 23 (60325) Frankfurt am Main/Duitsland, tel. 0049-69971570

Rommes, mr. J.M. (Nieuwegein): Orteliuslaan 1041 (3528 BE) postbus 3267 (3502 GG) Utrecht, tel. 030-2995555, fax 030-2995506, e-mail jrommes@akd.nl

Ruijters, mr. L.S.T.H.: Paradijslaan 42 (5611 KP) postbus 4647 (5601 EP) Eindhoven, tel. 040-2124198, fax 040-2123269

Scheers, mr. T.G.M.: Mussenberg 1 b (6049 GZ) postbus 236 (6040 AE) Roermond, tel. 0475-333846, fax 0475-310473, e-mail advocaten@delescen-scheers.nl

Schepers, mw. mr. R.H.H.: Pikeursbaan 4 (7411 GV) postbus 6356 (7401 JJ) Deventer, tel. 0570-612535, fax 0570-649718, e-mail r.schepers@kiers-vanderlem.nl

Sievers, mr. F.A. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail fasievers@dbbw.nl

Sinticolaas, mr. R.J.M. (Prinsenbeek): Heuvel 7 (4901 KB) postbus 4068 (4900 CB) Oosterhout, tel. 0162-453811, fax 0162-426514, e-mail sintnicolaas@rijppaart-peeters.nl

Sörensen, mw. mr. E.M.Y.: Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 010-4125839

Stam, mw. mr. L.C. van der: Zijlweg 263 (2015 CL) Haarlem, tel. 023-5253381, fax 023-5250974, e-mail mms@mmsadvocaten.nl

Stikkelbroeck, mw. mr. F.E.M. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail femstikkelbroeck@dbbw.nl

Stoel, mr. S.M. van der: Orlyplein 10 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5825187, fax 020-5825206, e-mail svanderstoel@akd.nl

Stols, mr. D.E.: Amstelveenseweg 638 (1081 JJ) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419627, fax 020-5419970, e-mail d.stols@schutgroshede.nl

Stratum, mr. M. van (Maastricht): Herengracht 464 (1017 CA) postbus 15680 (1001 ND) Amsterdam, tel. 020-6262758, fax 020-6272462, e-mail moszkowicz.amsterdam@planet.nl

Thöenes, mr. M.J. (Den Haag): Strevelsweg 700/606-607 (3083 AS) postbus 5010 (3008 AA) Rotterdam, tel. 010-4100055, fax 010-4815172, e-mail info@herikverhulst.nl

Tilleman, mr. A.T.A. (Amsterdam): Piet Heinstraat 7 (7204 JN) postbus 210 (7200 AE) Zutphen, tel. 0575-583758, fax 0575-583737, e-mail info@nysingh.nl

Vermunt, mr. D.J.P.M. (Doetinchem): Sweets de Landasstraat 50 (6814 DG) postbus 1052 (6801 BB) Nijmegen, tel. 026-4452085, fax 026-4423977, e-mail info.hbv@planet.nl

Verweij, mw. mr. M.H. (Breda): Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246106, fax 010-2136123

Vlasman, mr. B.N.: Beethovenstraat 184 (1077 JX) postbus 83032 (1080 AA) Amsterdam, tel. 020-6647046, fax 020-6798662

Voorst, mw. mr. K.A. (Amsterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail kavanvoorst@dbbw.nl

Waes, mr. E.C.M. van: Stationsstraat 19 (4611 CB) postbus 101 (4600 AC) Bergen op Zoom, tel. 0164-211311, fax 0164-256228, e-mail evanwaes@haansbeijnsens.nl

Weert, mr. E.W.A. van de (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail ewavandeweert@dbbw.nl

Wollenberg, mw. mr. V.A.: Peter van Anrooystraat 7 (1076 DA) postbus 75999 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-5736736, fax 020-5736737, e-mail law@lexence.nl

Zwaal, mw. mr. G.G. (Noordwijk): Vuursteeglaan 14 (2161 GE) postbus 100 (2160 AC) Lisse, tel. 0252-420653, fax 0252-416042, e-mail kantoor@bosadvocaten.nl

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

Bronsegeest Deur Advocaten (mrs. H.J. Bronsegeest, E.H. Deur, P.A. Nabben en S. le Noble) Koningslaan 35 (1075 AB) postbus 75547 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3053333, fax 020-3053330

Hulshof & Holtrop Advocaten (mrs. mw. H. Hulshof en mw. K.N. Holtrop) Onder de Toren 2 (8302 BT) postbus 131 (8300 AC) Emmeloord, tel. 0527-610710, fax 0527-610720

NAAMSWIJZIGING

Van Dunné & Felix te Rotterdam thans: **Van Dunné Witholt Golterman Advocaten**

Van Hartingsveldt Schönhagen & Versteegh Advocaten te Leiden thans: **Van Hartingsveldt, Schönhagen & Ossentjok Advocaten Bemiddelaars**

De Vree & De Man Advocaten te Rotterdam thans: **De Man Advocaten**

Bruijn, mw. mr. G.J. de te Hoogvliet thans: **Schipper-de Bruijn, mw. mr. G.J.**

Van Hellenberg Hubar & Versteeg te Amsterdam thans: **Versteeg Wigman Sprey Advocaten**

De Vries & Bos te Capelle a/d IJssel thans: **De Vries & Zantman**

Giesen & Zandberg te Didam thans: **Zandberg & Poortman Advocaten**

BEZOEKADRES/POSTBUS/TEL./FAX/E-MAIL:

Brussee & Rijnbout advocaten en belastingkundige te Houten: Schildmos 17 (3994 LS) Houten

CMS Derks Star Busmann te Amsterdam: Amstelplein 8a (1096 BC) postbus 94700 (1090 GS) Amsterdam

Advocatenkantoor Coenraad te Zandvoort: Zandvoortselaan 15 (2042 XD) Zandvoort

Van Dunné Witholt Golterman Advocaten te Rotterdam: Scheepmakershaven 65-59 (3011 VD) Rotterdam

Van Gessel & Blaauw Advocaten te Haarlem: Nieuwe Gracht 5a (2011 NB) Haarlem

Van 't Hoff Advocatenkantoor te Den Haag: Lange Voorhout 63 (2514 EC) Den Haag

Advocatenpraktijk Hulsman te Alkmaar: Beethovensingel 80 (1817 HL) Alkmaar

De Man Advocaten te Rotterdam: e-mail info@demanadv.nl

Van Gessel & Blaauw Advocaten te Amsterdam: Piet Heinkade 55 (1019 GM) postbus 2911 (1000 CX) Amsterdam, e-mail amsterdam@vmw.nl

Portier & Van den Hoogen Advocaten te Eindhoven: Paradijslaan 42 (5611 KP) Eindhoven

Roel, mr. B., te Amsterdam: Haringvlietstraat 8 (1078 KC) Amsterdam, fax 020-6730091

Ruijter De Wildt, mr. J.F. de, te Groningen: Loopplank 56 (9732 EG) Groningen, tel. 050-5418306, e-mail j.f.deruijterdwildt@keyaccess.nl

Versteeg Wigman Sprey Advocaten te Amsterdam: e-mail info@vwsadvocaten.nl

De Vries & Zantman te Capelle a/d IJssel: tel. 010-4420888, fax 010-4426902

RECTIFICATIE

In advocatenbladnummer 8 van 18-04-2003 is onder het kopje 'naamswijziging' de kantoornaam vermeld van **Lindeman C.S. te Den Bosch thans: Lideman Rijpma Advocaten**. De juiste naamswijziging moet zijn: **Lindeman Rijpma Advocaten**.

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekerling, mr. H.J.A. Knijff, mr. I.E.M. Sutorius mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

INFORMATIEPLICHT

Hof van Discipline, 8 maart 2002, nr. 3312

(mrs. Zwitser-Schouten, Meeter, Heidinga, Gerritzen en Pannekoek-Dubois)

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 20 november 2000

(mrs. Van Boven, Baas, Van den Dries, Hengeveld en Vermeulen)

Een advocaat is niet alleen gerechtigd maar ook verplicht om zijn cliënt over zijn juridische positie te informeren, evenals hij in casu verplicht is om een echtscheidingsverzoek in te trekken en daarover verklaringen te verstrekken.

- *Advocatenwet artikel 46 (3.1 Vrijheid van handelen; 3.4 Jegens partij in acht te nemen zorg)*
- *Gedragsregel 1*

Feiten

Mr. X staat de echtgenote van klager bij in een echtscheidingsprocedure. Uit het huwelijk van partijen is, in de Verenigde Staten, een zoon geboren die ten tijde van de echtscheidingsprocedure zeven jaar is.

De rechtbank treft voorlopige voorzieningen waarbij de zoon wordt toevertrouwd aan klager. Mr. X dient een verzoekschrift in tot wijziging van die beschikking.

Na het verstrijken van de termijn waarbinnen klager een verweerschrift tegen de echtscheiding kon indienen en om nevenvoorzieningen kon vragen dient de advocaat van klager een verweerschrift in als mede een zelfstandig verzoek ten aanzien van het gezag. Er is geen zelfstandig verzoek tot echtscheiding gedaan.

De rechtbank wijst dit wijzigingsverzoek van de cliënte van mr. X af. Die dag verbleef de zoon bij de cliënte van mr. X. Diezelfde dag vond overleg plaats tussen mr. X en zijn cliënte, die twee dagen eerder aan mr. X schriftelijk opdracht had gegeven om het verzoekschrift tot echtscheiding in te trekken, indien het wijzigingsverzoek zou worden afgewezen. Mr. X heeft zijn cliënte voorgelicht over het gevolg van het intrekken van het verzoekschrift tot echtscheiding. Daardoor zou de beschikking voorlopige voorziening en de toevertrouwing van de zoon aan klager komen te vervallen.

Die avond zond mr. X een fax aan de griffie van de rechtbank waarbij hij het verzoekschrift tot echtscheiding introk. De cliënte van mr. X is met haar zoon diezelfde dag afgereisd naar de Verenigde Staten.

Klager is vervolgens een echtscheidingsprocedure in de Verenigde Staten aangevangen, in het kader waarvan een rechtbank in de Verenigde Staten een bevel heeft afgegeven waarbij de zoon aan de cliënte van mr. X werd toevertrouwd.

Het hier van belang zijnde onderdeel van de klacht houdt in dat mr. X de toenmalige echtgenote van klager heeft aangezet tot c.q. heeft geassisteerd bij een vertrek uit Nederland met medeneming van de minderjarige zoon, die in het kader van de voorlopige voorzieningen aan klager was toevertrouwd.

Overwegingen van de raad

Een advocaat geniet een ruime mate van vrijheid om de belangen van zijn cliënt te behartigen op de wijze die hem in overleg met die cliënt goeddunkt. Het tuchtrecht dient niet ter beknotting van die vrijheid. Bedoelde vrijheid is echter niet absoluut. Zo zal hij zich dienen te onthouden van middelen die op zichzelf ongeoorloofd zijn. De advocaat zal in het algemeen niet hoeven af te wegen of het voordeel dat hij voor zijn cliënt wil bereiken met de middelen waarvan hij zich bedient, wel opweegt tegen het nadeel dat hij daarmee aan de wederpartij toebrengt.

Uit artikel 3 van het Verdrag van 25 oktober 1980 Trb. 1987, 139 inzake de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen alsmede de algemene bepalingen met betrekking tot verzoeken om teruggeleiding van ontvoerde kinderen over de Nederlandse grens en de uitvoering, zoals recentelijk gewijzigd bij Wet van 28-1-1999, Stbl. 1999, 30, blijkt het volgende:

Het overbrengen of niet doen terugkeren van een kind wordt als ongeoorloofd beschouwd, wanneer:

- a) dit geschiedt in strijd met een gezagsrecht, dat is toegekend aan een persoon, een instelling of enig ander lichaam, alleen of gezamenlijk, ingevolge het recht van de Staat waarin het kind onmiddellijk voor zijn overbrenging of vasthouding zijn gewone verblijfplaats had, en
- b) dit recht alleen of gezamenlijk daadwerkelijk werd uitgeoefend op het tijdstip van het overbrengen of het niet doen terugkeren, dan wel zou zijn uitgeoefend, indien een zodanige gebeurtenis niet had plaatsgevonden.

Het onder a) bedoelde gezagsrecht kan in het bijzonder voortvloeien uit een toekenning van rechtswege, een rechterlijke of administratieve beslissing of een overeenkomst die geldig is ingevolge het recht van die Staat.

Het staat vast dat de zoon zijn gewone verblijfplaats had in Nederland en krachtens beschikking voorlopige voorziening was toevertrouwd aan klager. Het gezag werd nog gezamenlijk door beide ouders uitgeoefend. Uit dit artikel blijkt dat de overbrenging van de zoon naar de Verenigde Staten moet worden beschouwd als ongeoorloofd. De Amerikaanse rechter heeft zulks in zijn beslissing ook overwogen.

Daarbij tekent de raad overigens aan dat het in feite niet van belang is of de voorlopige toevertrouwing aan klager nu was komen te

vervallen door de intrekking van het verzoekschrift tot echtscheiding of niet gezien het bepaalde in art. 3 als hiervoor geciteerd. In beide gevallen kan worden gesproken van ongeoorloofde overbrenging.

Het staat vast dat mr. X het vertrek van zijn cliënte gemakkelijker heeft gemaakt door zijn cliënte actief te ondersteunen bij het aanvragen van een ander paspoort voor de zoon en door het afgeven van verklaringen ten behoeve van instanties waaruit de indruk zou kunnen ontstaan dat zijn cliënte bevoegd was de zoon mee te nemen naar de Verenigde Staten. Voorts heeft mr. X door het verzoekschrift tot echtscheiding pas in de avond in te trekken, hoewel hij daartoe al twee dagen eerder opdracht van zijn cliënte had ontvangen, en door het faxbericht daarover pas in de avond naar de procureur van klager te zenden, het recht van klager om het ongeoorloofd uitreizen van de cliënte van mr. X tezamen met de zoon te beletten, illusoir gemaakt.

Mr. X wist, althans kon weten, dat de kans dat de procureur van klager hem diezelfde avond op de hoogte zou stellen van het intrekken van het verzoekschrift bijzonder gering was. Mr. X was op de hoogte van het voornemen van zijn cliënte tot de ongeoorloofde overbrenging en heeft actief zijn medewerking verleend om die overbrenging te ondersteunen. Daarmee heeft mr. X de grenzen van de hem toekomende vrijheid bij de belangenbehartiging van zijn cliënte en het oordeel van de raad overschreden.

Mr. X had zich dienen te onthouden van het faciliteren van het vertrek van zijn cliënte en daarmee de ontvoering van de zoon. Een dergelijke handelwijze acht de raad temeer laakbaar nu mr. X wist dat daaruit voor klager groot nadeel zou ontstaan, zowel in emotioneel als in financieel opzicht.

Dit onderdeel van de klacht is gegrond.

Volgt

Het klachtonderdeel wordt gegrond verklaard en aan mr. X wordt de maatregel van berisping opgelegd.

Uit de overwegingen van het hof blijkende feiten

Mr. X heeft twee verschillende verklaringen verstrekt. De ene, afgegeven op de dag van het vertrek van de cliënte van mr. X met haar zoon, hield in dat ten gevolge van de intrekking van het echtscheidingsverzoek de eerder gegeven voorlopige voorzieningen zijn komen te vervallen, met als gevolg dat het ouderlijk gezag over de minderjarige van rechtswege door de beide ouders wordt uitgeoefend. De andere verklaring is afgegeven aan de Amerikaanse advocaat van zijn cliënte. De inhoud is gelijklopend aan de eerdere verklaring, waaraan wordt toegevoegd dat de cliënte van mr. X de vrijheid heeft om haar zoon onder haar hoede te nemen en met hem te reizen op dezelfde wijze als zij deed voordat de echtscheidingsprocedure aanving. In dat verband wordt erop gewezen dat de zoon in het bevolkingsregister stond ingeschreven tezamen met zijn moeder en niet met zijn vader, in de tijd dat zij in Nederland woonden, en dat klager in de Verenigde Staten staat ingeschreven.

Overwegingen van het hof

Feiten en omstandigheden, waaruit afgeleid zou kunnen worden dat mr. X zijn cliënte heeft aangezet tot een vertrek uit Nederland met medeneming van haar zoon zijn niet gesteld of aan het hof gebleken.

Hoewel het geenszins onbegrijpelijk is dat klager uit de feitelijke gang van zaken de conclusie heeft getrokken dat mr. X bij dat vertrek uit Nederland wel actief assistentie heeft verleend, is het hof, anders dan de raad, tot het oordeel gekomen dat ook dit niet vast is komen te staan. Zo is niet gebleken dat mr. X zijn cliënte actief heeft ondersteund bij de aanvraag van een ander paspoort voor haar zoon en evenmin dat hij met de uitvoering van de opdracht tot intrekking van het echtscheidingsverzoek twee dagen heeft gewacht met het doel klager te beletten het vertrek naar het buitenland te voorkómen. Voor dat wachten kan een andere reden zijn geweest, namelijk de door mr. X aangevoerde reden dat zijn cliënte bij de ondertekening van de opdracht tot intrekking aan mr. X had gezegd dat pas dan tot intrekking overgegaan moest worden, indien de rechtbank het verzoek tot wijziging van de voorlopige voorzieningen zou afwijzen en indien vaststond dat klager op de laatste dag van de verweetermijn, daags daarvoor, geen zelfstandig verzoek tot echtscheiding had ingesteld.

Toen mr. X zijn cliënte adviseerde over haar juridische positie, met name over de vraag wat het gevolg zou zijn van het intrekken van het echtscheidingsverzoek indien klager geen eigen echtscheidingsverzoek zou hebben ingediend, zal hij ongetwijfeld geweten of vermoed hebben wat haar cliënte met dit advies zou (kunnen) doen. Als advocaat was mr. X echter niet alleen gerechtigd maar ook verplicht om zijn cliënte zo volledig mogelijk te adviseren over haar juridische positie, zoals hij evenzeer verplicht was om het echtscheidingsverzoek in te trekken, toen zijn cliënte daartoe opdracht had gegeven, en ook, blijkbaar desgevraagd, verklaringen af te geven. In juridisch opzicht zijn deze verklaringen niet evident onjuist of misleidend.

Op grond van een en ander komt het hof tot het oordeel dat mr. X de vrijheid om de belangen van zijn cliënte te behartigen op de wijze, die hem in overleg met die cliënte goeddunkte, niet heeft misbruikt. De beslissing van de raad betreffende klachtonderdeel a) kan dus niet in stand blijven.

Beslissing

Het Hof van Discipline, op vorenstaande gronden beslissende:

- vernietigt de beslissing van de Raad van Discipline in het ressort 's-Gravenhage van 20 november 2000 voorzover daarbij klachtonderdeel a) gegrond is verklaard;
- en in zoverre opnieuw recht doende:
- verklaart klachtonderdeel a) alsnog ongegrond.

GRIEVENDE UITLATINGEN

Raad van Discipline Amsterdam, 11 maart 2002

(mrs. Van Bennekom, Goppel, Karsten, Knipscheer en Remme)

Grievende uitlatingen

- Advocatenwet artikel 46 (3.3.1 Grievende uitlatingen)
- Gedragsregel 31

Feiten

Mr. X voert voor een cliënt een procedure bij de Afdeling Bestuursrecht-spraak van de Raad van State. Zijn verzoek om een voorlopige voorziening te treffen wordt afgewezen door fungerend voorzitter mr. Y. Tezelfdertijd wordt eveneens het door mr. X ingestelde hoger beroep, met toepassing van art. 8:86 Algemene wet bestuursrecht, ongegrond verklaard door mr. Y. Mr. X beklaagt zich in een brief aan mr. Y over diens handelwijze ter zitting. De brief bevat de volgende passage:

‘Uw nadien gedane “uitspraak” (die die naam qua motivering niet toekomt) heeft mijn perceptie van u tot dan toe, als grootste juridische hufte die ik ooit als rechter heb meegemaakt, slechts bevestigd.’

Mr. X kondigt in dezelfde brief tevens aan dat, mocht mr. Y in de toekomst betrokken zijn bij de behandeling van een zaak van mr. X, hij alsdan een wrakingsverzoek zal indienen.

Mr. X erkent dat zijn uitlatingen aan het adres van mr. Y grievend zijn en dat een advocaat zich daarvan in beginsel dient te onthouden. Ter rechtvaardiging van zijn uitlatingen voert mr. X aan dat het optreden van mr. Y dermate schofferend was dat deze mr. X’ respect niet verdiende en dat het belang van cliënten, voor wie mr. X in de toekomst procedures bij de Afdeling zal voeren, vordert dat een duidelijk signaal werd afgegeven. Doorslaggevend bij zijn beslissing de bewuste brief te schrijven, was het feit dat in de voor zijn cliënte negatieve uitspraak van de Afdeling elke motivering ontbrak.

Overwegingen raad

Mr. X heeft de raad niet kunnen overtuigen van de noodzaak van de door hem gekozen, grievende, kwalificatie. Het optreden van mr. Y ter zitting kan daarbij buiten beschouwing blijven. Voorzover mr. X daarop kritiek had, stond het hem immers vrij mr. Y ofwel ter zitting te wraken ofwel hem na afloop van de procedure in neutraler bewoordingen mede te delen dat en waarom hij in voorkomende gevallen mr. Y zou wraken, dan wel mr. Y op andere wijze van zijn ongenoegen te doen blijken. Nu van enige noodzaak tot het gebruiken van genoemde kwalificatie niet is gebleken, heeft mr. X in strijd met het bepaalde in Gedragsregel 31 gehandeld en zich daarmee niet gedragen zoals het een advocaat betaamt.

Volgt

Mede in aanmerking genomen dat de uitlating van mr. X niet een opzichzelfstaand incident is geweest, zoals blijkt uit de door de deken ter informatie ingezonden stukken, volgt de maatregel van het opleggen van een berisping.

TEGENSTRIJDIGE BELANGEN

Raad van Discipline Amsterdam, 11 maart 2002

(mrs. De Groot, Van den Biesen, Goppel, Hamming en Wiarda)

Tegenstrijdige belangen

- Advocatenwet artikel 46 (2.4.2 Tegenstrijdige belangen van verschillende cliënten)
- Gedragsregel 7

Inhoud van de klacht

Mr. X handelt in strijd met artikel 46 van de Advocatenwet door eerst voor A B.V., waarvan klager 34% van de aandelen houdt, op te treden en daarna tegen klager op te treden, waardoor er een onaanvaardbare belangenverstrengeling is ontstaan.

Feiten

Klager houdt 34% van de aandelen in A B.V. B, de broer van klager, houdt ook 34% van de aandelen in A B.V. en is tevens directeur van A B.V. A B.V. heeft deelnemingen in C B.V. en D B.V. Tussen klager en zijn broer B bestaan verschillen van inzicht onder andere ten aanzien van de wijze waarop de liquidatie van A B.V. dient te geschieden. Mr. X is de advocaat van B en van B B.V. Door klager is in het jaar 2000 het faillissement aangevraagd van A B.V. Mr. X heeft namens A B.V. tegen die faillissementsaanvraag verweer gevoerd, zulks op verzoek van B. Ter zake van deze werkzaamheden heeft mr. X aan A B.V. een nota gezonden. Mr. X is ook opgetreden als advocaat van C B.V. en D B.V.

Overwegingen raad

De raad stelt voorop dat het de advocaat niet is toegestaan de belangen van twee of meer partijen te behartigen indien de belangen van deze partijen tegenstrijdig zijn of een daarop uitlopende ontwikkeling aannemelijk is. De klacht is gebaseerd op het uitgangspunt dat mr. X als advocaat van A B.V. tevens, indirect, de belangen van klager als aandeelhouder van A B.V. heeft behartigd en dat het daarom niet juist is dat mr. X ook de belangen behartigt van B (en diens besloten vennootschap) die met de belangen van klager tegenstrijdig zijn. De raad is van oordeel dat voormeld uitgangspunt in zijn algemeenheid niet juist is omdat de belangen van een (minderheids)aandeelhouder niet vereenzelvigd kunnen worden met de belangen van de betreffende rechtspersoon. Bovendien gaat voormeld uitgangspunt in het onderhavige geval te minder op nu mr. X alleen als advocaat van A B.V. is opgetreden in het kader van de door klager gedane faillissementsaanvraag. Daarin heeft mr. X derhalve als advocaat van A B.V. juist niet tevens indirect de belangen van klager als aandeelhouder behartigd. Ook is de raad niet gebleken dat mr. X in het kader van de behartiging van een belang informatie onder zich heeft gekregen die hem had moeten doen besluiten van de behartiging van een ander belang af te zien.

Volgt

Ongegrondverklaring van de klacht.

TEN ONRECHTE DERDE ADVOCaat GEVRAAGD

Raad van Discipline Amsterdam, 11 maart 2002

(mrs. Kist, Karsten, Karskens, Van Ardenne en Romijn)

Het past een advocaat, die optreedt voor één van de verdachten in een strafzaak, niet om buiten de advocaat van een medeverdachte om een derde advocaat te verzoeken de zaak van die medeverdachte over te nemen.

De verklaring dat een advocaat niet de zorg heeft betracht die bij een behoorlijke rechtshulpverlening betaamt kan alleen worden gedaan met betrekking tot de door de advocaat aan diens cliënt verleende rechtsbijstand.

- *Advocatenwet artikel 46 (2.3 Gedragingen in strafzaken); artikel 48 lid 7*
- *Gedragsregel 17*

Feiten

In een strafzaak met meerdere verdachten staat mr. X de verdachte A en klager de medeverdachte B bij. Alle verdachten zijn op 9 januari aangehouden. Op 10 januari zijn aan hen alle beperkingen opgelegd, die vervolgens op 9 februari zijn opgeheven.

Op 14 februari neemt mr. X kennis van het proces-verbaal van verhoor van de verdachte B, waarin deze verklaart: 'Ik begrijp dat ik niet tot antwoorden verplicht ben. Ik begrijp dat ik mij kan laten bijstaan door mijn raadsman en dat deze door u in kennis is gesteld van dit verhoor. Ik heb zojuist telefonisch contact gehad met mijn raadsman en deze deelde mij mede dat hij niet bij het verhoor aanwezig kan zijn. Ik wil u verder mededelen dat ik mijn raadsman tot op heden niet in persoon gesproken heb. Ik wens dan ook geen verklaring af te leggen zonder eerst mijn raadsman gezien en gesproken te hebben. Ik wil hierbij opmerken dat ik twee keer telefonisch contact met mijn raadsman (...) heb gehad, maar dat mijn raadsman tot op heden – ondanks mijn herhaaldelijk verzoek – niet bij mij is langs geweest voor een persoonlijk gesprek. Mijn raadsman heeft mij persoonlijk twee keer toegezegd, dat hij langs zou komen, doch dat is nog steeds niet gebeurd. Mijn raadsman zei mij vanochtend, dat hij mij niet eerder zou bezoeken dan volgende week donderdag in de raadzaal.'

Op 15 februari, de dag waarop de verdachten aan de raadkamer worden voorgeleid in verband met verlenging van de gevangenhouding, spreekt mr. X klager in het gebouw van de rechtbank aan. Achteraf zijn zij het niet eens over het verloop van dit gesprek. Op diezelfde dag benadert mr. X het kantoor Y met de mededeling dat B dringend andere rechtsbijstand nodig heeft en hij verzoekt de behandeling van deze zaak van klager over te nemen.

Op enig moment neemt B telefonisch contact op met klager met de vraag waarom klager hem niet langer wil bijstaan, zeggende dat hij door mr. Y is gebeld die hem, B, heeft gezegd dat klager de zaak wilde overdragen.

Per faxbrief van 16 februari wendt mr. Y zich tot klager met de mededeling dat B hem heeft verzocht de behandeling van zijn zaak ter hand te nemen en met het verzoek het dossier aan hem over te dragen. Klager laat zowel aan mr. Y als mr. X, die hem daaropvolgend belt, weten onder deze omstandigheden niet aan de overdracht van de zaak mee te werken.

Bij faxbrief van 22 februari stuurt mr. Y een verklaring van B, waarin B stelt dat hij zijn belangen door mr. Y wil laten behartigen, met herhaling van het verzoek tot afgifte van het dossier.

Volgens een proces-verbaal van 6 maart, waarvan mr. X kennisneemt, verklaart B: 'Ik begrijp dat u heden morgen nog contact heeft gehad met klager. Hij zou er niet van op de hoogte zijn dat hij mij niet meer bij zou staan in dit onderzoek. Nu daar ben ik heel duidelijk in. Ik wil deze advocaat helemaal niet meer zien. Ik ben heel erg teleurgesteld in deze advocaat.'

Na overleg met de deken werkt klager alsnog mee aan overdracht van de zaak aan mr. Y. Klager dient eveneens tegen mr. Y een klacht in.

In de met de deken gevoerde correspondentie erkent mr. X dat hij zich niet collegiaal tegenover klager heeft gedragen.

Klacht

Mr. X heeft een derde advocaat verzocht de behandeling van klagers zaak voor B over te nemen, daarmee onder meer handelend in strijd met gedragsregel 17.

Overwegingen van de raad

Uit de aan de raad ter beschikking staande stukken en hetgeen partijen hebben verklaard blijkt dat klager zijn cliënt B op 11 januari op het politiebureau heeft gesproken en dat zijn eerstvolgende bezoek aan B was gepland op 23 februari. Aldus had B gedurende langere tijd – een periode waarin ook beperkingen waren opgelegd – alleen telefonisch en eventueel schriftelijk contact met zijn raadsman. De raad acht het niet onbegrijpelijk dat mr. X onder deze omstandigheden tot het oordeel is gekomen dat de belangen van zijn cliënt (medeverdachte van klagers cliënt) mogelijk zouden kunnen worden geschaad door verklaringen van B en dat zijn cliënt daarom erbij zou zijn gebaat als B regelmatig door zijn raadsman, klager, zou worden bezocht. Mr. X heeft evenwel onjuist gehandeld door buiten klager om mr. Y te benaderen met het verzoek rechtsbijstand aan B te verlenen, hetgeen ongepast en ten opzichte van klager ook onzorgvuldig is. Het had bij vruchteloosheid van zijn overleg met klager op de weg van mr. X gelegen om in overleg te treden met de deken dan wel bijvoorbeeld de voorzitter van de strafkamer, zulks mede ter voorkoming van de indruk dat mr. X uit was op toewijzing van een advocaat die mr. X welgevallig zou zijn. Juist omdat mr. X een zekere belangenverstrengeling kon worden tegengeworpen was een zorgvuldige en objectieve benadering geboden; het zelf inschakelen van een andere advocaat voor de medeverdachte van zijn cliënt kan niet als passend worden beschouwd.

Door mr. Y in te schakelen had mr. X geen grip meer op de wijze waarop mr. Y zich al dan niet in overleg met klager ervan zou vergewissen of B zich al dan niet door klager, dan wel een andere advocaat, wilde laten bijstaan. Aldus staat vast dat mr. X heeft gehandeld in strijd met hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt. De klacht is dan ook gegrond.

Aan klagers verzoek aan de raad uit te spreken dat mr. X niet de zorg heeft betracht die bij een behoorlijke rechtshulpverlening betaamt, kan niet worden voldaan omdat deze verklaring – naar redelijke uitleg van artikel 48 lid 6 van de Advocatenwet (bedoeld is kennelijk: lid 7 – *bew.*) noopt aan te nemen – alleen betrekking heeft op de door de beklaagde advocaat aan zijn cliënt verleende rechtsbijstand.

Volgt

De raad verklaart de klacht gegrond en legt op de maatregel van enkele waarschuwing.

●